T.C.
MUNZUR ÜNİVERSİTESİ
LİSANSÜSTÜ EĞİTİM ENSTİTÜSÜ

SPOR LİSESİ ÖĞRENCİLERİNİN PSİKOLOJİK DAYANIKLILIKLARININ ŞİDDET EĞİLİMLERİ İLE İLİŞKİSİ

Çağrı SAKALIUZUN

YÜKSEK LİSANS TEZİ
BEDEN EĞİTİMİ VE SPOR ANABİLİM DALI

DANIŞMAN
Doç. Dr. Muhammed Bahadır SANDIKÇI

TUNCELİ-2023

T.C.
MUNZUR ÜNİVERSİTESİ
LİSANSÜSTÜ EĞİTİM ENSTİTÜSÜ

SPOR LİSESİ ÖĞRENCİLERİNİN PSİKOLOJİK DAYANIKLILIKLARININ ŞİDDET EĞİLİMLERİ İLE İLİŞKİSİ

Çağrı SAKALIUZUN
200190022

YÜKSEK LİSANS TEZİ
BEDEN EĞİTİMİ VE SPOR BİLİMLERİ ANABİLİM DALI

DANIŞMAN
Doç. Dr. Muhammed Bahadır SANDIKÇI

TUNCELİ-2023

T.C.
MUNZUR ÜNİVERSİTESİ
LİSANSÜSTÜ EĞİTİM ENSTİTÜSÜ

SPOR LİSESİ ÖĞRENCİLERİNİN PSİKOLOJİK DAYANIKLILIKLARININ ŞİDDET EĞİLİMLERİ İLE İLİŞKİSİ

Çağrı SAKALIUZUN
YÜKSEK LİSANS TEZİ
BEDEN EĞİTİMİ VE SPOR BİLİMLERİ ANABİLİM DALI

Bu tez 21 / 06 / 2023 tarihinde aşağıdaki jüri üyeleri tarafından **oybirliği** ile kabul edilmiştir.

İmza	İmza	İmza
Prof. Dr. Mehmet Fatih KARAHÜSEYİNOĞLU	**Doç. Dr. Muhammed Bahadır SANDIKÇI**	**Dr. Öğr. Üyesi Akif BOZKIR**
BAŞKAN	**DANIŞMAN**	**ÜYE**

Bu tez, Enstitümüz Beden Eğitimi ve Spor Anabilim Dalı'nda hazırlanmıştır.

Enstitü Müdürü
Doç. Dr. Murat KORUNUR

NOT: Bu tezde kullanılan özgün ve başka kaynaktan yapılan bildirişlerin, çizelge, şekil ve fotoğrafların kaynak gösterilmeden kullanımı, 5846 sayılı "Fikir ve Sanat Eserleri Kanunu'ndaki hükümlere tabidir.

21/06/2023

ETİK İLKE VE KURALLARA UYGUNLUK BEYANNAMESİ

Bu tezin şahsıma ait, özgün bir çalışma olduğunu; çalışmamın ön hazırlık, veri toplama, analizin, bilgilerin ve bulguların sunumu olmak üzere tüm aşamalarında bilimsel etik ilke ve kurallara uygun davrandığımı; bu çalışma kapsamında elde edilen tüm veri ve bilgiler için kaynak gösterdiğimi ve bu kaynaklara kaynakçada yer verdiğimi ve hiçbir şekilde "intihal içermediğini" beyan ederim. Herhangi bir zamanda, çalışmamla ilgili yaptığım bu beyana aykırı bir durumun saptanması durumunda, ortaya çıkacak tüm ahlaki ve hukuki sonuçları kabul ettiğimi bildiririm.

İmza
Çağrı SAKALIUZUN

Danışman
Doç. Dr. Muhammed Bahadır SANDIKÇI

TEŞEKKÜR

Bu çalışmanın yürütülmesi esnasında benden desteğini esirgemeyen danışmanım Doç. Dr. M. Bahadır SANDIKÇI hocama, 8 yıl önce aramızdan ayrılan ama kalbimde hep yaşayacak olan babama onun yokluğunu hiçbir zaman bizlere hissettirmeyen anneme çalışma esnasında sabır gösterip yanımda olduğu için eşim Sevim'e çalışmamı bölmeden devam ettirmeme izin veren oğlum Bulut'a, sürekli desteğini hissettiren ablam Çiğdem'e teşekkürlerimi sunarım.

Çağrı SAKALIUZUN
TUNCELİ-2023

İÇİNDEKİLER

ETİK İLKE VE KURALLARA UYGUNLUK BEYANNAMESİ I
TEŞEKKÜR II
İÇİNDEKİLER III
TABLOLAR LİSTESİ IV
ÖZET V
ABSTRACT VI
1. GİRİŞ 1
1.1. Ergenlik Dönemi 6
1.2. Psikolojinin Tanımı 8
1.3. Psikolojik Dayanıklılık Kavramı 10
1.4. Psikolojik Dayanıklılığın Ortaya Çıkışı 12
1.5. Ergen Psikolojik Dayanıklılığı 13
1.6. Psikolojik Dayanıklılığı Etkileyen Faktörler 15
1.6.1 Bireysel Risk Faktörleri 16
1.6.2 Ailesel Risk Faktörleri 16
1.6.3 Çevresel Risk Faktörleri 17
1.7. Sporda Psikoloji 18
1.8. Şiddet Eğilimi Kavramı 19
1.9. Şiddet Çeşitleri 22
1.10. Ergenlerde Şiddet 23
1.11. Sporda Şiddet 27
2. MATERYAL VE METOT 31
2.1 Çalışmanın Amacı 31
2.2. Araştırmanın Modeli ve Evreni 31
2.3. Araştırmanın Yapılışı 32
2.4. Verilerin Toplanması ve Analizi 32
2.5. Kişisel Bilgi Formu 32
2.6. Şiddet Eğilimi Ölçeği 33
2.7 Psikolojik Dayanıklılık Ölçeği 33
3. BULGULAR 35
3.1 Analiz Özeti 35
4. TARTIŞMA 68
5. SONUÇ VE ÖNERİLER 77
6. KAYNAKLAR 81
EKLER
ÖZGEÇMİŞ

TABLOLAR LİSTESİ

Tablo 3.1. Normallik Varsayımı Analizi 35
Tablo 3.2. Sosyodemografik Bilgiler..... 36
Tablo 3.3. Cinsiyet Değişkeni ile Şiddet Eğilimi ve Psikolojik Dayanıklılık Ölçeği Alt Boyutlarının Karşılaştırılması Tablosu 37
Tablo 3.4. Bulunulan Yere Göç ile Gelme Durumu Değişkeni ile Şiddet Eğilimi ve Psikolojik Dayanıklılık Ölçeği Alt Boyutlarının Karşılaştırılması Tablosu 38
Tablo 3.5. Aile İçerisindeki Sözlü Şiddete Maruz Kalma Durumu Değişkeni ile Şiddet Eğilimi ve Psikolojik Dayanıklılık Ölçeği Alt Boyutlarının Karşılaştırılması Tablosu 39
Tablo 3.6. Doğum Yeri Değişkeni ile Şiddet Eğilimi ve Psikolojik Dayanıklılık Ölçeği Alt Boyutlarının Karşılaştırılması Tablosu 41
Tablo 3.7. Aile İçerisindeki Fiziksel Şiddete Maruz Kalma Durumu Değişkeni ile Şiddet Eğilimi ve Psikolojik Dayanıklılık Ölçeği Alt Boyutlarının Karşılaştırılması Tablosu.....42
Tablo 3.8. Kaçıncı Çocuk Olma Değişkeni ile Şiddet Eğilimi ve Psikolojik Dayanıklılık Ölçeği Alt Boyutlarının Karşılaştırılması Tablosu.....43
Tablo 3.9. En Uzun Yaşanılan Yer Değişkeni ile Şiddet Eğilimi ve Psikolojik Dayanıklılık Ölçeği Alt Boyutlarının Karşılaştırılması Tablosu.....45
Tablo 3.10. Anne Eğitim Durumu Değişkeni ile Şiddet Eğilimi ve Psikolojik Dayanıklılık Ölçeği Alt Boyutlarının Karşılaştırılması Tablosu.....47
Tablo 3.11. Baba Eğitim Durumu Değişkeni ile Şiddet Eğilimi ve Psikolojik Dayanıklılık Ölçeği Alt Boyutlarının Karşılaştırılması Tablosu.....49
Tablo 3.12. Zararlı Madde Kullanım Durumu Değişkeni ile Şiddet Eğilimi ve Psikolojik Dayanıklılık Ölçeği Alt Boyutlarının Karşılaştırılması Tablosu.....51
Tablo 3.13. Aile Türü Değişkeni ile Şiddet Eğilimi ve Psikolojik Dayanıklılık Ölçeği Alt Boyutlarının Karşılaştırılması Tablosu 53
Tablo 3.14. Kardeş Sayısı Değişkeni ile Şiddet Eğilimi ve Psikolojik Dayanıklılık Ölçeği Alt Boyutlarının Karşılaştırılması Tablosu 55
Tablo 3.15. Aile Yapısı Değişkeni ile Şiddet Eğilimi ve Psikolojik Dayanıklılık Ölçeği Alt Boyutlarının Karşılaştırılması Tablosu 57
Tablo 3.16. Anne ve Baba HayaÖtta Olma Durumu Değişkeni ile Şiddet Eğilimi ve Psikolojik Dayanıklılık Ölçeği Alt Boyutlarının Karşılaştırılması Tablosu 59
Tablo 3.17. Anne ve Baba Tutum Durumu Değişkeni ile Şiddet Eğilimi ve Psikolojik Dayanıklılık Ölçeği Alt Boyutlarının Karşılaştırılması Tablosu Kruskal Wallis-H Analizi 61
Tablo 3.18. Aile Aylık Gelir Durumu Değişkeni ile Şiddet Eğilimi ve Psikolojik Dayanıklılık Ölçeği Alt Boyutlarının Karşılaştırılması Tablosu.....63
Tablo 3.19. Bazı değişkenler ile Şiddet Eğilimi Ölçeği alt boyutları ve Psikolojik Dayanıklılık Ölçeği Alt Boyutlarının İlişkisi (Korelasyon Analizi) 66

ÖZET

Bu çalışmada, spor lisesi öğrencilerinin psikolojik dayanıklılık düzeyleri ile şiddet eğilimleri arasındaki ilişkiyi incelemeyi amaçlamaktadır. Spor lisesi öğrencileri, yoğun antrenmanlar, rekabet ortamı ve performans beklentileri gibi faktörler nedeniyle psikolojik olarak zorlu bir ortamda bulunmaktadır. Psikolojik dayanıklılık, bireylerin zorluklarla başa çıkma becerilerini etkileyen bir faktördür ve bu nedenle şiddet eğilimleri üzerinde de bir etkiye sahip olabilir. Mevcut araştırmaların ışığında, spor lisesi öğrencilerinin psikolojik dayanıklılık düzeylerinin şiddet eğilimleri ile nasıl ilişkilendirilebileceğini ve bu ilişkinin potansiyel nedenleri ve sonuçlarını irdelemektedir. Spor lisesi öğrencilerinin psikolojik sağlığını anlamak ve gerekli önlemleri almak için önemli bir adım olabilir. Öğrencilerin şiddet eğilimlerinin cinsiyet, bulunulan yere göç, aile içi sözlü şiddet, doğum yeri, aile içi fiziksel şiddet, kaçıncı çocuk olma, en uzun yaşanılan yer, anne eğitim durumu, baba eğitim durumu, zararlı madde kullanımı, aile türü, kardeş sayısı, aile yapısı, anne baba hayatta olma durumu, anne baba tutumu ve aile gelir durumu değişkenlerine göre farklılaşıp farklılaşmadığı incelenmiştir. Çalışmanın örneklemi 2021-2022 Hakkâri ili spor lisesinde 9, 10, 11 ve 12. Sınıfta öğrenim gören 148'i Erkek 116'sı kız öğrenci olmak üzere toplam 362 öğrenci oluşturmaktadır. Araştırmada veri toplama araçları olarak Kişisel Bilgi Formu, Ergen Psikolojik Dayanıklılık Ölçeği ve Şiddet Eğilimi Ölçeği kullanılmıştır. İstatistiki yöntemlerle analizi yapılan bulgulara göre öğrencilerin aile içi sözel şiddet ve şiddet eğilimi arasında, sözlü şiddet ile şiddet eğilimi arasında, sözlü şiddet ile aile desteği ve sözlü şiddet ve arkadaş desteği arasında pozitif yönlü anlamlı bir ilişkinin var olduğu belirlenmiştir. Aile içerisinde sözlü şiddete maruz kalan öğrenciler sözlü şiddete maruz kalmayanlara göre şiddete daha yatkın oldukları ve aile desteğini daha fazla aldıkları ve arkadaş tarafından daha çok desteklendiği söylenebilir. Sözlü şiddete uğrayan öğrenciler psikolojik dayanıklılık anlamında uğramayanlara göre daha dayanıklıdır. Geniş ailede yaşayan öğrenciler çekirdek ailede yaşayan akranlarına göre daha fazla aile desteği gördüğü saptanmaktadır. Anne baba hoşgörülü bir tutum sergileyen ailede yaşayan öğrencilerin şiddet eğilimine yatkınlıkları ihmal eden anne baba tutumu sergileyen ailede yaşayan öğrencilere göre daha az olduğu gözlemlenmiştir. Ailelerin gelir düzeyi yükseldikçe öğrencilerde şiddet eğilimi de yükselmekte, psikolojik dayanıklılıkları da artmakta ve aile desteği fazla olduğu görülmektedir. Ayrıca ilde ve ilçede en uzun yaşayanlar ile şiddet eğilimi arasında, geniş ailede yaşayanlar ile şiddet eğilimi arasında, ihmalkâr anne baba tutumu ve şiddet eğilimi arasında, yüksek aylık gelir ile şiddet eğilimi, psikolojik dayanıklılık, aile desteği, arkadaş desteği ve uyum ölçeği pozitif yönlü anlamlı ilişkinin olduğu sonucu alınmıştır. Şiddet Eğilimi Ölçeği ile Psikolojik Dayanıklılık Ölçeği arasında pozitif yönlü ve orta seviyede anlamlı ilişki olduğu saptanmıştır. Öğrenciler arasında sözlü şiddete uğrayanların şiddet eğilimlerinin sözlü şiddete uğramayanlara göre daha fazla olduğu sonucuna ulaşılmıştır.

Anahtar kelimeler: Ergen, psikolojik dayanıklılık, şiddet eğilimi, spor lisesi.

ABSTRACT

The Relationship Between Psychological Resilience of Sports High School Students and Their Tendencies Towards Violence

This study aims to examine the relationship between the level of psychological resilience and violence tendencies among sports high school students. Sports high school students are exposed to a psychologically challenging environment due to factors such as intense training, competitive atmosphere, and performance expectations. Psychological resilience is a factor that affects individuals' coping skills with difficulties and can, therefore, have an impact on violence tendencies. Drawing upon existing research, this paper delves into how the level of psychological resilience among sports high school students can be associated with violence tendencies, as well as exploring potential causes and consequences of this relationship. Understanding the psychological well-being of sports high school students and taking necessary measures can be a crucial step. The study investigates whether students' violence tendencies vary according to variables such as gender, migration status, verbal violence within the family, birthplace, physical violence within the family, birth order, longest place of residence, mother's education level, father's education level, substance abuse, family type, number of siblings, family structure, parental status, parental attitude, and family income. The sample of the study consists of 362 students, including 148 males and 116 females, who are studying in grades 9, 10, 11, and 12 at Hakkari Sports High School in the academic year 2021-2022. The data collection instruments used in the study are the Personal Information Form, Adolescent Psychological Resilience Scale, and Violence Tendency Scale. According to the findings analyzed using statistical methods, a significant positive relationship was determined between verbal violence within the family and violence tendency, as well as between verbal violence and family support, and between verbal violence and peer support. It can be stated that students who experience verbal violence tend to be more prone to violence and receive more family support and peer support. Students who experience verbal violence demonstrate higher psychological resilience compared to those who do not. It is observed that students living in an extended family receive more family support compared to their peers living in a nuclear family. Students living in families with permissive parental attitudes exhibit less tendency towards violence compared to those living in families with neglectful parental attitudes. As the income level of families increases, students' violence tendencies also rise, and their psychological resilience increases, along with higher levels of family support. Additionally, significant positive relationships were found between students who have resided for the longest time in the city or district and violence tendency, students living in extended families and violence tendency, neglectful parental attitudes and violence tendency, as well as high monthly income and violence tendency, psychological resilience, family support, peer support, and adjustment scale. There was a significant positive and moderately strong relationship between the Violence Tendency Scale and the Psychological Resilience Scale. It was concluded that students who experience verbal violence have higher violence tendencies compared to those who do not experience verbal violence.

Key words: Adolescent, psychological resilience, violence tendency, sports high school.

1. GİRİŞ

Günümüzde öğrencileri kendi yeteneklerine göre branşlara ve alanlara yönlendirmek çağdaş eğitimin zorunluluğu haline gelmiştir. Ortaöğretim, çeşitli programları, branşları ve alanları uygulayan liselerden oluşmaktadır ve öğrenciler ilgi ve kabiliyetleri derecesine göre bu programla yönelerek kendilerini geliştirme ve yetişme fırsatını ellerine alırlar (Öçalan ve ark., 2018). Bu çerçevede, Milli Eğitim Bakanlığı, Ortaöğretim Kurumları Genel Müdürlüğü'nün 24.08.2004 tarihli ve 8260 sayılı yönergesi doğrultusunda Türkiye genelinde Beden Eğitimi ve Spor alanında öğrencilerin ana bilgi ve becerilerini, ilgi ve yeteneklerini göz önünde bulundurarak eğitim almalarını sağlamak ve dünyadaki gelişmeleri ve haberleri takip ederek Türk sporunu ileriye taşıyabilecek genç ve başarılı sporcuları yetiştirmek amacıyla 2004-2005 eğitim ve öğretim yılında Erzurum, Malatya, Uşak ve Sivas illerinde 4 pilot şehirde Spor liseleri açılmıştır (Yıldırım, 2022).

Spor liseleri lise düzeyinde eğitim veren kurumlardan biri olarak eğitim ve öğretim gerçekleştirmektedir. Spor liselerinin genel hedefleri değerlendirildiğinde birden fazla farklı mesleki eğitim veren ortaöğretim kurumlarıyla aynı hedefler doğrultusunda eğitim ve öğretim verdiği gözlemlenmektedir. Bu kurumlarda öğrencilerin lise döneminde mesleki kariyer temellerini atmaları ve mesleki alanlara daha verimli ve düzenli bir şekilde uyum sağlamaları, hedeflerinin başında gelmektedir (Millî Eğitim Bakanlığı, 2005: 2017). Ayrıca, yükseköğretime devam eden öğrencilere mesleki hazır olma konusunda katkılar sağlanmaktadır (Özkara, 2018).

Spor liseleri; Eğitim gören öğrencilerine beden eğitimi ve spor dalında temel spor bilgisi ve spor becerileri kazanımları elde etmesine, beden eğitimi ve spor alanında kendisini ileri seviyelere taşıyan bir insan olarak yetiştirmesine önayak olmayı amaçlayan bir öğretim kurumudur (Yiğit, 2021). Spor Liseleri, öğrencilerin beden eğitimi ve spor alanında temel bilgi ve yeteneklerini elde etmelerini ve bu yetenekleri geliştirmelerini sağlamak için ilgi ve yeteneklerine uygun bir eğitim alarak başarılı sporcular olarak yetiştirilmelerini hedefler. Bu liseler, sporla ilgilenen ve yetenekleri olan öğrencilerin kendi yeteneklerini geliştirmelerine imkân sağlayarak Türk sporunu ileri seviyelere taşıyabilme, kendilerini ve Türk sporunu temsil etme, takım ruhunu koruyarak harekete geçme, spor disiplini ve centilmenliği benimseyerek yükseköğretim programlarına hazırlanmaları ve spor alanında araştırmalar yapmaları için

kurulmuştur (Öçalan ve ark, 2018). Spor liseleri genel bağlamda öğrencilerinin ilgi, istek ve yetenekleri paralelinde hareket ederek sporsal eğitimler ile ilgili temel bilgi ve beceri kazanımları elde etmelerine yönelik eğitim-öğretim almalarını ayrıca buna bağlı olarak ilgilendikleri konularda başarılı kişiler olarak yetişmelerini amaçlar (Berkant ve Hekimoğlu, 2021).

2009-2010 eğitim ve öğretim yılında dokuzuncu sınıftan sonra spor liseleri güzel sanatlar ile ilgili eğitim veren liseler ile ele alınmış ve bunlara "Güzel Sanatlar ve Spor Lisesi" adı verilmiştir. Bu liseler ise Anadolu Lisesi olarak eğitim faaliyetlerine devam etmektedir. Yatılı, gece eğitimi, gündüz eğitimi ve karma eğitim olarak dört şekilde eğitim vermektedir. Spor liselerine başvuru yapmak isteyen öğrenciler için spor liseleri internet sistemi vasıtasıyla sınav başvurusu ve uygulama sınavının kural ve yönergeleriyle ile ilgili duyurular yapmaktadırlar. Spor liselerine öğrenci başvuruları eğitim ve öğretim döneminin bitmesi ile başlamakta ve temmuz ayının üçüncü haftasının son iş gününe kadar başvuru süreçleri devam etmektedir. Öğrenciler için oluşturulan yetenek sınavlarında genel itibariyle sınava tabi tutulan öğrencilerin çeviklik, çabukluk, kuvvet ve diğer kondisyona bağlı yeteneklerini ölçmeyi hedefleyen testler uygulanmaktadır. Spor liselerine başvurular tüm ülke kapsamında açık olup spor liselerinin hepsini tercih etme konusunda il sınırlandırması gözetilmemektedir (Çakır ve ark., 2019). Spor liseleri öğrencilerin kendi branşları ile ilgili temel bilgi ve yetenek elde etmeleri, yetenek ve ilgileri paralelinde eğitim almaları ve branşlarıyla ilgili dünyadaki yenilikleri ve ilerlemeleri takip ederek, Türk sporuna katkı verecek ve Türk sporunu temsil edecek başarılı genç sporcuların ortaya çıkması amacıyla 2004–2005 eğitim-öğretim yılında eğitime başlamıştır. İlk olarak 4 ilde temelleri atılan spor liseleri, 2018-2019 Eğitim-Öğretim yılında itibaren sayısı 74'e yükselmiştir. Spor liselerinde öğrenci alımlarının özel yetenek sınavları ile gerçekleştirilmesi spor liselerini öteki liselerden farkını ortaya koymaktadır. Spor lisesi öğrencileri, gelecek dönemlerde iyi bir sporcu olabilmek ve sporu bir meslek haline getirmek için bu liselere girmek istediklerini vurgulamışlardır. Ayrıca özel yetenek sınavlarına başvuru yapıp bu sınavlardan başarılı sayılan öğrenciler, mezun olduktan sonra kendi branşı ile ilgili lisans programına yerleşmekte sorunlar yaşamaktadır (Çalı ve Doğar, 2021).

Dünya Sağlık Örgütü, şiddeti; kişilerin bilinçli bir şekilde kendilerine veya çevresindekilere yönelik gerçekleştirdikleri, sözlü, bulgular ve cinsel türden eylemler olarak tanımlamaktadır. Eğitimde şiddet ise bireyin zihinsel, sosyal ve fiziksel gelişimini durdurarak

veya geriye götürerek, kişinin toplumsal yaşama katılımını olumsuz yönde etkileyen bir dizi olaydır (Millî Eğitim Bakanlığı [MEB], 2018). Eğitim kurumlarında, öğrencilerin; öğrencilere, öğretmenlere veya yöneticilere; öğrenci olmayan bireylerin ise öğrencilere, öğretmenlere veya yöneticilere şiddet uyguladığı gerçeği göz ardı edilemez. Son zamanlarda, eğitimdeki şiddet olayları ortaöğretim kurumlarını aşarak yükseköğretim kurumlarına da sıçramış ve farklı bir boyut kazanmıştır. Üniversitelerde, dekanlara, bölüm başkanlarına ve öğretim elemanlarına yönelik şiddetin boyutu, cinayetlere varan noktalara ulaşmıştır (Taşar. 2019).

Özellikle günümüzde eğitim kurumlarında genel ve güncel bir problem halini alan, gençler arasında yaralamalarla hatta ölümlerle sonuçlanabilen kavgalarda artışların meydana gelmesine yönelik şiddet olayları medyada sıkça yer bulmaktadır (Kırbaş ve ark.,2007). Şiddet eğilimi öğrencilerde okul öncesi dönemden başlayarak üniversiteye kadar her öğretim kademesindeki öğrencilere kadar gözlenebilen ve aynı zamanda olumsuz özelliklerle ilişkili bir eylem türüdür (Yamak ve ark.,2019). Okullarda, özellikle de lise kademesinde meydana gelen şiddet ve saldırganlık eylemlerinde diğer ülkelerde olduğu gibi ülkemizde de son yıllarda artışların meydana geldiği gözlemlenmektedir. Yapılan çalışmalarda, söz konusu ülkelerdeki şiddet olaylarıyla ilgili ayrıntılı bir biçimde istatistiksel bilgiler ortaya konulmakta ve bu istatistiksel bilgilerden hareketle okullardaki şiddet ve saldırı olaylarında artışlar olduğu vurgulanmaktadır (Dervent ve ark., 2010). Okullarda meydana gelen şiddet olgusu, son zamanlar farklı ülkelerde olduğu gibi, bizim ülkemizde de sık sık gündeme gelen ve ele alınan bir problemdir. Bu konu ile ilgili yapılan araştırmalar farklı yönlerden şiddet olgusunu tanımlamayı hedeflese de bu problemin yaşanmasına zemin hazırlayan faktörler tam olarak anlaşılamamıştır. Yaşanılan bu sorunun kültürel koşullar ve ülke gerçeği çerçevesi dahilinde ele alınması, önleyici tedbirlerin realist zemine oturtulmasına katkı sağlayacaktır. Çalışma kapsamında okullarda meydana gelen şiddet olaylarının nedenlerinin ve bu olayları tetikleyen olguların anlaşılmasına, şiddetin hangi ortamlarda, hangi nedenlere dayandığını ve hangi koşullarda içerisinde ortaya çıktığının tespit edilmesine odaklanılmıştır (Bulut, 2008).

Toplumla uyumlu, mutlu ve üretken kişiler olmanın yolu, önceliği ailede olmayla birlikte eğitim kurumlarından geçmektedir. Bu noktadan yola çıkarak okullarda meydana gelen şiddetin, kişilerin hayat standartlarını, başarı seviyelerini ve geleceklerine olan bakış açısını olumsuz yönde etkilediği göz önün alındığında şiddete yönelik eğilim ve eylemlerin değiştirilmesi ya da minimuma çekilmesi için okul ortamının meydana getirdiği etkilerin

önemsenmesi ve göz önünde bulundurulması gereklidir. Bundan dolayı, eğitim sürecinde öğrencilerin şiddet eğilim durumlarının ve bununla ilişkilendirilebilecek olguların ortaya çıkarılması, incelenmesi büyük önem arz etmektedir (Sağlam, 2017). Şiddetin okullarda ve sosyal hayatta ortaya çıkma süreci ve insanlar tarafından nasıl karşılandığı çok önemli bir husustur. Şiddet eylemine maruz kalan kişiler bu eylemi meşru görüp kabulleniyorsa bu eylem artık şiddet olmaktan çıkarak bir rutine dönüşür. Şiddet bir yaşama şekli olarak insanlar tarafından kabul görülüyorsa bu artık sorun olmaktan çıkar hatta aksine sorunlara bir çözüm yolu olarak kullanılan bir olgu haline gelir (Kubar ve Kıral, 2019).

Türkiye'de, eğitim kurumlarında, farklı biçimde şiddet olayları meydana gelmektedir. Yapılan çalışmalar sonucunda okullarda meydana gelen şiddet eylemlerinin yaygın bir seviyede seyrettiği gözlemlenmektedir. Ergenlere uygulanan fiziksel şiddet ergenin bedeninde silinmeyecek izler bırakabildiği gibi asıl yıkıcı etki yaratan ise ergenin psikolojik ve zihinsel gelişimi üzerinde etki bırakmaktadır. Şiddete uğrayan ergen kendisine duyduğu güvenini yitirmekte ve genel olarak kendi iç dünyasına çekilip yaşama küsmektedir. Bazı durumlarda ise hırçınlaşarak çevresine zarar vermekte, kendisine uygulanan şiddet eylemini o da başkalarına uygulamaktadır (Özmen ve Küçük, 2013).

Okulda şiddet eylemlerine maruz kalan öğrenciler acı ve üzüntülü bir yaşam sürmekle birlikte, kendisine zorbalığı uygulayan kişiye engel olması mümkün olamadığı için korkulu ve endişe dolu günler sürebilmektedir. Genel olarak ergenler arasında meydana gelen okulda şiddet olaylarında şiddete maruz kalanlar kadar şiddeti uygulayanlar için de olumsuzluklar meydana gelmektedir. Okul başarısı konusunda olumsuzluklara zemin hazırlayabilen söz konusu şiddet davranışları, sosyal alanda olumlu davranış becerilerinin ve psikolojik olarak iyi olma durumlarının üzerinde de olumsuz yönde etkilere neden olabilmektedir (Seyran ve Gürhan, 2021).

Eğitim kurumlarında öğrenim gören öğrencilerde gerçekleşen şiddet eğilimlerinin ortaya çıkmasında okulda geçirilen zaman, okul içerisinde karşı karşıya kaldıkları durumlar etkili olabilmektedir. Öğrencilerin zamanlarının çoğunu okulda geçirdiklerinden dolayı yaptıkları davranışlarının yönlendirilmesi ve buna göre hareketler sergilemeleri yine okul ortamında meydana gelmektedir. Öğrenciler arasında gözlemlenen şiddet eğiliminin düzeyini belirlemede en büyük rol, aynı okulda bulunan ve okul ortamını deneyimledikleri arkadaşları, öğretmenleri ve yöneticileri gibi çevresel faktörlerdir. Okul, bir öğrencinin sosyal, kültürel ve psikolojik

açıdan üzerinde önemli etkiler oluşturmaktadır. Bu etkiler, öğrencinin davranışlarını doğrudan etkileyerek onlara birincil elden yön vermektedir (Akdemir ve ark.,2019).

Öğretim kurumlarında saldırganlık eylemi ve şiddetin görüntüsü, bir öğrencinin bir kişiye sözel şiddetten, fiziki şiddete varan, okul koridorunda fiziki temasta bulunarak düşürmeye, kavga etmeye, kesici ve delici aletlerle bir başka kişiyi tehdit etmeye, yaralamaya, öldürmeye, tecavüz etmeye/tecavüze teşebbüse, ya da uyuşturucu / alkol alarak okula gelmeye kadar gidebilen farklı biçimler alabilir. Ülkemizde yapılan çalışmalar sonucunda öğretim kurumlarında meydana gelen saldırganlık ve şiddet eylemlerinin göz ardı edilemeyecek seviyede olduğu gözlemlenmiştir. Okullarda meydana gelen saldırganlık ve şiddet eylemlerini psikopatolojik, yağmacılık, durumsal ve ilişkisel olmak üzere dört gruba ayırabiliriz. Psikopatolojik şiddet, genel olarak ölümle sonuçlanabilmekle birlikte okul idarecileri bu şiddet türünü okul dışında tutmak istedikleri şiddet türlerinin başında gelmektedir. Yağmalama, maddi kazanç elde etmek amacıyla gerçekleştirilen bir şiddet türüdür ve fiziksel zararı, saldırıyı, silahlı soygunu ve tecavüzü içerir. Şiddetin psikopatolojik ve yağmalama türleri, erken ve etkili müdahale gerektirirken, bu tür şiddet eylemlerini okulun mevcut şiddet önleme plan ve programları büyük olasılıkla engelleyemez. Durumsal şiddet, olağandışı durumlara bir tepki olarak ortaya çıkarken, ilişkisel şiddete odaklandığımızda, tartışmalardan kaynaklanan şiddetin bireyler arasında görüldüğü anlaşılmaktadır. Durumsal ve ilişkisel şiddet şekilleri okullarda en sık karşılaşılan şiddet türleri olduğu bilinmektedir (Yavuzer, 2011).

Sağlıklı kişilik gelişiminde destek sağlayan okullarda güven ortamının oluşturulması için şiddet eylemlerinin azaltılması ve bitirilmesi gerekmektedir. Fakat güven ortamlarının olması gereken okullarda her geçen gün artarak meydana gelen şiddet olaylarından ötürü öğrencilerin birçoğu öğretim gördükleri kendilerini geliştirebilecekleri okullarda kendisini güvende hissetmemektedir. Bunun yanı sıra okullarda meydana gelen şiddet eylemleri öğrencilerin fiziksel zarara uğramasını ve bununla birlikte okul içerisinde güven ortamını ortadan kaldırarak bir korku atmosferi meydana getirmektedir. Böyle bir duruma maruz kalan öğrenciler ise okuldan uzaklaşarak okulu bırakabilmektedirler (Coşkuner, 2008).

Okullarda meydana gelen şiddet eylemlerinin azaltılması, önlenmesi hatta ortadan kaldırılması amacı ile yapılacak çalışmalarda öğrencilerle ilgili tüm bireylerin ve ilgili kurum ve kuruluşların iş birliği içerisinde çalışması önem arz eden bir husustur. Okullarda meydana gelen şiddet eylemlerine genellikle şiddet ortaya çıktıktan sonra müdahale edilmektedir. Oysa

ki bu olaylar ortaya çıkmadan önce önleyici bazı iş ve işlemler kurumlar tarafından yapılması uygun olacaktır. Bu önleyici iş ve işlemler hazırlanırken şiddet eylemlerini ortaya çıkaran ve eylemlerin yayılmasında itici bir güç olan nedenlerin ele alınması gerekmektedir. Şiddet eylemleri kısa vadede okulda var olması gereken eğitim öğretim ikliminin bozulmasına ve okul güvenliğinin zarar görmesine sebep olurken, uzun vadede ise öğretim gören öğrencilerin kendilerine iyi bir gelecek sağlayacak olan okuldan uzaklaşmasına, psiko-sosyal uyumun bozulmasına içe kapanıp sosyallikten uzaklaşmasına, suça meyilli eylemlerde bulunmasına sebebiyet verirken şiddette maruz kalan kurbanlarda kaygı, yalnızlık, depresyon gibi gelecekte telafisi olmayan bazı ruhsal olumsuz durumlara yol açabilmektedir (Şener, 2019).

Bu çalışma, spor lisesi öğrencilerinin psikolojik dayanıklılık düzeylerini anlamak ve şiddet eğilimlerinin ne tür faktörlere bağlı olarak değiştiğini belirlemek amacıyla gerçekleştirilmektedir.

1.1. Ergenlik Dönemi

Ergenlik dönemi; Latince tanımına bakıldığında büyümek, kıllanmak (*adolescere*) anlamına gelen bireylerin biyolojik, psikolojik ve sosyal gelişiminin hızlandığı ve bu döneme girenlerin kendi aralarında yoğun etkileşim içinde oldukları bir yaşam dönemini tanımlamaktadır. Bu dönemde, kendine sosyal bir çevrede ve statü edinmeye çalışırken aynı zamanda kendisiyle alakalı olan bireysel plan ve hedefleri çerçevesinde çalışmalar yapmaktadır (Alparslan, 2012).

Ergenlik, bu döneme giren bireylerde biyolojik ve duygusal süreçlerdeki değişimlerle temeli atılan akabinde fiziksel ve zihinsel olgunlaşmayla ilerleyen tüm bireylerin yaşayacağı bir dönemdir (Tunç ve Kolburan, 2019). Ergenlik dönemine giren ergenin bu dönemde duygusal dünyasında çelişkilerin hat safhada olduğu bir dönemdir. Genç sürekli kimlik arayışı peşindedir bundan dolayı kendine sürekli neden var olduğunu, hayattaki amacını, kimlere, neye inanacağını, karşına çıkan sorunlara nasıl çözümler bulup bu sorunlara ne tepkiler vereceğini sorgular. Aynı zamanda içerisinde yaşadığı toplum gözünde bir yer edinmeye çalışırken, bir taraftan da başarılar elde edebilmek, kendini topluma kabul ettirmek ister (Haşimoğlu ve Aslandoğan, 2018).

Ergenlik dönemi psikososyal gelişim açısından, 3 ana bölüm şeklinde ele alınır ve bu ana bölümler şu şekilde sıralanmaktadır. Erken, orta ve geç ergenlik dönemidir. 11-14 yaş erken ergenlik, bu dönemde fiziksel ve fizyolojik değişimlerin hızlı olması (boy uzaması, vücut kitlesinde artış, ikincil cinsel karakterlerin gelişimi) bedensel ve zihinsel yapıda farklılıklara neden olur. Ergenliğe giren birey vücudundaki meydana gelen bu hızlı değişime ayak uydurmakta zorluklar yaşayabilir, bu değişiklikleri uyum sağlayıp içselleştiremediğinden dolayı etrafındaki insanlara karşı davranış ve tepkilerinde ani çıkışlar gösterebilir (Şahin ve Özçelik,2016). 13 yaş erken ergenlik, 10-14 yaş aralığı dönemdir. Bu dönemde ikincil seks karakterleri ortaya çıkmaya başlar. Öne çıkan en önemli özelliği puberteyle birlikte meydana gelen ve akabinde biyolojik değişikliklerle ortaya çıkan baskıya karşı gencin uyum sağlama ve direnç gösterme çabalarıdır. Orta ergenlik bu dönemde ergen bireylerin gerek olgunlaşmanın gerekse öğrenmenin de etkisiyle uyum becerilerini daha iyi bir şekilde sergileyebildiği bir dönemdir. Bedensel gelişimin tamamlamasıyla beraber her iki cins de kendi cinsiyet rollerini tanımaya, tanımlamaya ve buna uygun sosyal roller edinmeye başlarlar (Şimşek, 2013). 14 Orta ergenlik, 15-17 yaş aralığını kapsayan dönemdir. Bu dönemde bütün olarak kişiliğin meydana gelmesi ve bağımsızlık döneme damgasını vuran başlıca özelliklerdir. Ergenlik dönemi değişiklikleri ve zihinsel fonksiyonlar gelişimini tamamlanmıştır. Genç, genellemeler yaparak artık soyut kavramsal düşünebilir ve yaşadığı tecrübelerle birleştirebileceği içgörü geliştirebilir. Bu dönemin önemli konularından biri cinsel kimlik gelişimidir. Geç ergenlik döneminde bedensel olarak meydana gelen farklılaşmalar bu dönemde sona erdiği yapılan araştırmalarca ifade edilmektedir. Bu dönemi yaşayan ergenler önceki ergenlik dönemlerine oranla daha karmaşık bir ahlaki eylem örüntüsü ve adalet anlayışı geliştirmektedir (Turan, 2021). Bu dönemde olan genç genetik nedenlerden ya da başka etkenler nedeniyle yaşının gelişimsel gerekliliklerine ulaşamamış olursa fiziki oluşumuyla alakalı olumsuz duygular ve algılar geliştirebilir. Bu duyguları yenememesi anksiyete, depresyon gibi sorunlara yol açabileceği gibi bazı durumlarda cinsel kimlik karmaşaları bunu izleyebilir (Şimşek, 2021). Geç ergenlik döneminde ergenlik dönemi içerisinde olan bireyler karar verme ile değer belirleme konularında arkadaş çevresinden diğer dönemlere göre daha az etkilenmekte, birden çok açıyla çevresindeki olup bitenleri gözlemleyebilmekte ve bunu değerli olarak görmektedir. Aynı zamanda karşılaştığı bir problemin tek bir çözüm yolu değil birden fazla çözüm yollarının olabileceği farkına olarak bu durumu takdir edebilmektedir (Turan, 2021). Geç ergenlik, genellikle 18 ila

21 yaşları arasında gerçekleşen bir dönemdir. Ancak, üst sınırı kültürel, ekonomik ve eğitimsel faktörlere bağlı olarak kısmen değişebilir. Bu dönemde ise büyümeyle birlikte cinsel gelişimini tamamlayan ergen bu konularda yaşadığı kaygıları son bulmuştur. Soyut kavramları düşünebilme süreçleri tamamlamış olup kendi geleceğine yönelik seçimlerini yapması ve bu seçimleri hayata geçirmesi gibi yetenekler oluşmuştur (Akçan Parlaz ve ark.,2012).

Ergenlik dönemi 9-11 yaşlarından başlayarak 17-18 yaşlarına kadar devam edebilen her ergende hızı aynı olmamakla birlikte hızlı fiziksel, zihinsel ve sosyal-duygusal değişmelerle birlikte bunlardan kaynaklanan kaygı ve stres ergenliğe girmiş olan kız ve erkek ergenlerde farklı tepkilere yol açmaktadır. Yapılan bazı çalışmalarda belirtildiği üzere ergenlik çağı ülkemizde kız çocuklar için 13 ila 14 ve erkek çocuklar için de 14 ila 15 yaş aralıklarıdır. Ergenlikte en dikkat çekici değişiklik ergenlik döneminin başlarında oluşur. Herkes bu şartlardan geçer kimisi erken kimisi geç olabilir ama mutlaka bu şartlar yaşanır (Gül ve Güneş, 2009). Ergenlik dönemi, çocukluktan yetişkinliğe geçiş sürecini temsil eder ve bu süreçte bireyler, fiziksel, cinsel ve psikososyal alanlarda birçok yönden olgunlaşarak kendi benliklerini inşa etmektedirler. DSÖ, ergenlik dönemini "10-19 yaşları arasında yer alan, kişisel gelişim dönemi içerisinde bulunan ve riskli sağlık davranışlarının en çok gözlemlendiği dönem" olarak ifade etmektedir. Ayrıca bu dönem genel olarak ergenlerin erişkin bireylere göre risk algılarının çok daha fazla olduğu görülmektedir (Büyüktopaç, 2019).

Ergen, bir yandan fiziki ve ruhsal yapısında meydana gelen hızlı değişimlerin uyandırdığı duygusal şoku atlatmaya çalışırken diğer taraftan da sosyal hayatındaki statüsünü, geleceğe dair plan ve projelerini tasarlama çabasındadır. Bu sırada içerisinde bulunduğu ve içerisinden çıkmaya çalıştığı dönemin yapısını göz önünde bulundurduğumuzda onun azımsanmayacak derecede hayatında önemli problemlerle yüz yüze olduğunu ya da olabileceğini tahmin etmek zor olmaz (Bahadır,1994).

1.2. Psikolojinin Tanımı

İnsan kendi doğasını öğrenme çabası içerisindedir ve bunu öğrenmek için sorular sorar ayrıca bu öğrenme çabası insanlık tarihi kadar eskidir ve geçen bin yıllar süresince birbirinden çok farklı alanlar tarafından bu soruya cevap aranmaya çalışılmıştır. Çünkü bulunma çabasında olan bu tür bir bilgiler insanların günlük yaşamını ve diğer bireyleri anlamasında yardımcı

olabileceği gibi, varoluşsal açıklamaların temelini oluşturmakta ve ahlaki, siyasi ve toplumsal pratiklere yön verme potansiyeli taşımaktadır (Karakelle,2010).

Psikoloji, bireylerin eylemlerini anlamaya, farkına varmaya ve açıklama çabası içerisinde olurken bu zaman dilimi dahilinde kişileri anlamlandırarak analiz etmeye çalışmaktadır. İnsanoğlu şüphe götürmezdir ki yaşadığı dönemin çocuğudur. Amaçları, fikirleri, örfleri, kültürü, zevkleri ve algısı içinde bulunduğu dönemin bir çıktısıdır. Yaratılışından ötürü sosyallikten uzak olamayan birey, kişisel olarak hayatını idame ettirme çabasını sürdürürken yaşadığı dönemin getirdiği yaşama yollarını deneyimlemeye çalışmaktadır. Yaşamlarını sürdürdüğü bu dönem içerisinde kişilere çok sayıda özgürlük sahası açılmış birçok alanda özgürlük fırsatı sunulmuş olsa da üstesinden gelmesi gereken zor pek çok sorun ortaya çıkarmıştır. Yol bulma, cevaplar arama ve mutluluk bulabilme isteği, varoluşsal endişelerle başa çıkabilme ve sorunları kişisel varoluş çabalarını ayrıca kendini ön plana çıkarabilme yarışı, sürekli değişim içerisinde olan bu evren anlayışıyla insanın dünyadaki varlık amacının tekrardan biçimlenmesi kısacası olup biten her şey içinde bulunduğumuz döneme ayak uydurmak için uğraşan insanlara sorun yaratmıştır. İfade edilen bakış açısıyla psikoloji, bireylere kendilerinin farkına vardıran; tutumları, eylemleri, anlama biçimleri konusunda iç görü elde ettiren, çağdaş yaşamın sorunlarına ayak uydurmada, bireysel olan bütün konularda kişileri aydınlatma ve yol gösterme aşamasında görev alan bir bilimdir (Bakırtaş, 2020).

Psikoloji, insanın bedensel ve ruhsal uyarıcılar aracılığı ile çevresinden aldığı etkilerin, bazı fiziksel ve zihinsel işlevler vasıtasıyla ne gibi bir eylem şekline dönüştüğü konusunda derinlemesine fikirler verir. Ayrıca, süre gelen bu psişik süreçlerin, her bir bireyin kişilik temel yapısı üzerinde odaklanılarak, kişisel fikir ve duyguların, içsel ve dışsal faktörlerin etkisi altında nasıl değiştiğini araştırmaya çalışır. Yapılan tanımlamadan da yola çıkarak psikoloji kişileri kendi fiziksel ve psikolojik ve sosyal özellikleri ve bu çerçevede bütün yönlerini ele alarak incelemektedir. Günümüzde bütün bilim dallarında olduğu gibi psikoloji de hem bir bilim olarak kendinin hem de araştırma konusu olan insanın daha iyi anlaşılması ve araştırılması için araştırma alanının kapsamını daraltıp konulara ayırmıştır. Dolayısıyla kişilerin bizzat kendisini ve muhatap olduğu fizyolojik ve psikolojik arıca sosyal ve dijital çevresi konusunda küçük parçalara bölerek kendine inceleme fırsatı yaratmıştır. Bu açıdan insanı konu edinen psikoloji onun değer, kültür, norm ve tutumlarını farklı başlıklara ayırarak değerlendirme altına almıştır. Başlıkların farklı olmasının sebebini konuların kendi aralarında net bir şekilde ayrılmış sınırların

olmasından ötürü değil bunların anlaşılmasını kolaylaştırmak içindir. Öte taraftan bu kavramlar yakın kavramlar olup hatta iç içe geçmiş biçimde ve birbirini tamamlayan kavramlardır (Bircan ve Dilmaç, 2015).

Psikoloji genel olarak dünyayı kavramaya ve anlamaya çalışan bilimin birey olarak insanı anlamaya çalışan kısmıdır. İnsan birey olarak ele alındığında psikolojinin, birey bir bütün, bir toplum olarak ele alındığında sosyolojinin, vb. konusunu oluşturmaktadır. Psikoloji, konu olarak bireyin içinde bulunduğu durumu ele alır. İnsanın doğasını bilimsel prensipler çerçevesinde inceleyen ve ele alan disiplin psikolojidir (Bacanlı, 2015).

1.3. Psikolojik Dayanıklılık Kavramı

Öğülmüş (2001) tarafından "yılmazlık", Gizir (2004) tarafından "psikolojik sağlamlık", Eminağaoğlu (2006) tarafından "psikolojik dayanıklılık" ve Terzi (2008) tarafından "kendini toparlama gücü" olarak ifade edilen kavramın Türkçe'deki karşılığıdır, İngilizce olarak "resilience" olarak bilinir. Zorluklar karşısında pozitif bir şekilde başa çıkma, uyum içerisinde olabilme, kararlılık, hayatında olumsuzluklar olsa da bu olumsuzluklara rağmen başarı sağlayabilme başarıyı elde edebilme gibi ifadeler, psikolojik dayanıklılık ile benzer anlamlarda kullanılabilmektedir (Gündüz Algünerhan, 2017). Psikolojik dayanıklılık meydana gelen olumsuz yaşam şartları karşısında çevresindeki kişilere oranla daha fazla iradeli davranıp bu zorlu durumlara karşı daha güçlü durabilmeyi ifade etmektedir (Cavga, 2019). Psikolojik dayanıklılık, bireylerin zorlu şartlar olumsuz olaylar karşısında bu zorlu ve güç koşullarla baş edebilme ve içinde bulunduğu duruma şartlara ayak uydurabilme yeteneğidir. Psikolojik dayanıklılık, depresyon, kötü durumlar veya hastalıklar gibi olumsuz yaşantılar sonrası hızlı bir biçimde iyi olma kabiliyeti, toparlanabilme; gerginlik veya kırgınlık sonrası kolayca bu durumların üstesinden gelebilme, eski normal yaşantısına yeniden dönebilme esnekliği olarak ifade edilir (Şahin, 2018). Psikolojik dayanıklılık, stresli durumlarda zorlu şartlarda kişinin sağlık, performans ve ruh durumlarının olumlu bir biçimde devam edebildiğini gösteren kişilik özelliğidir. Psikolojik dayanıklılık yaşam süresince stres olumsuz durumlar meydana getiren olgulara maruz kalındığında güç kaynağı olan bir kişilik özelliğidir (Eminoğlu, 2018).

Psikolojik dayanıklılık birçok farklı şekilde yorumlanmış ve yorumlanmasındaki çelişkiler dolayısıyla psikolojik dayanıklılığa ilişkin çalışmalar yapmak sorun haline gelmiş olsa

da çoğu tanım zorluk (adversity) ve olumlu uyum sağlamış olmak üzere iki ana kavram üzerinde durulmuştur (Cüre Acer, 2020). Psikolojik dayanıklılık dinamik bir olgu olarak ifade edilmektedir. Kişinin yaşadığı bir problem karşısında başarılı bir uyum sergilemesi o problemi içselleştirmesi daha sonraki yaşantılarında karşısına çıkan problemlere de sürekli başarılı bir şekilde uyum sağlayacağı manası çıkarılmamalıdır. Bu bağlamda psikolojik dayanıklılıkla koruyucu unsurların kalıcı etkileri bulunmaktadır (Tuğral, 2020).

Psikolojik dayanıklılık genel anlamda kişilerin hayatlarında bir başarı veya uyum sağlama sürecini ifade eder. Bu bağlamda yaşanılan bir travma, bir tehdit, bir trajedi, ailesel ve ilişkisel problemler, ciddi sağlık sorunları, işyeri ve parasal sıkıntılar gibi insanlara yüklenen önemli stres kaynaklarına karşı, psikolojik dayanıklılık bireyin bu olumsuz durumlara karşı uyum sağlama süreci olarak bilinmektedir (Basım ve Çetin, 2010).

Olumsuz durumlara maruz kalındığında, kimi bireyler umutsuzluğa kapılıp bu olumsuzluğa saplanırken bazılarının herhangi bir umutsuzluk hissetmemesi, bir kişilik özelliği olarak psikolojik dayanıklılık kavramına odaklanılmasına neden olmuştur. Bu bağlamda psikolojik dayanıklılığı ilk olarak Suzanne Kobasa 1979 yılında dile getirmiştir. Suzanne Kobasa psikolojik dayanıklılığı açıklarken baş etme evreleri ve pozitif bilişsel süreçlerle stresi meydana getiren durumların oluşturduğu etkiyi en aza indirgemeye dair bir çaba olarak nitelendirmiştir. Psikolojik dayanıklılık Suzanne Kobasa'ın bu konuyu işleme şekline göre bağlılık, mücadele ve kontrol altına almalarını içeren bir zihinsel analiz sürecidir. Bahsedilen baş etme, stres unsurlarının kontrol altında olmasıdır. Baş etme, kişinin iç ve dış dünyasının duyduğu ihtiyaç ve zorluklarla baş etme meydana gelen bu ihtiyaç ve zorlukları kontrol altında tutabilme, stresi mümkün olduğunca minimal seviyede tutmak için kişinin sarf ettiği zihinsel ve fiziksel gayret olarak niteleyebiliriz (Eminoğlu, 2018).

Psikolojik dayanıklılık, kişilerin hayatları süresince karşılaştıkları bütün olumsuzluklarla başa çıkabilmesi, önlerine çıkan yeni durumlara ayak uydurabilmesi uyum sağlayabilmesi, yaşadığı zor durumlardan sonra kişilerin yaşama dört elle sarılmalarını ve başarıyı yeniden elde edebileceklerine olan inanç ve kabiliyetleridir (Güler, 2021).

Zorluk kavramı bir taraftan risk tanımıyla yakından alakalı olduğu düşünülürken, diğer taraftan da sıkıntı, talihsizlik ve travma ile ortaya çıkabilen herhangi bir güç durum ve dert olarak ele alınmıştır. Dayanıklılık bağlamında ifade edilen bir diğer ana kavram olan olumlu uyum sağlama ise, sosyal bir başarının davranışsal olarak meydana gelmesi ya da bir grup

gelişimsel görevleri başarılı ve eksiksiz bir biçimde yerine getirmek olarak tanımlanır. Dayanıklılığı ifade eden bu riskli ve zorlu durumlarla karşı karşıya kaldıktan sonra iyi bir biçimde uyum sağlama ve yüksek işlevsellik basamağına sahip olma yetileri, alan yazında koruyucu faktörler ve kaynaklar gibi farklı isimlerle yer bulabilmektedir. Çalışmalarda farklı isimlerle ifade edilse de, bu öğelerin tümü bir felaket veya başına gelen herhangi olumsuz bir yaşantı sonrasında kişinin olumlu bir biçimde bu olumsuzluklara uyum sağlama ihtimalini arttırmaktadır (Cüre Acer, 2020).

Kısaca psikolojik sağlamlık kişi ve çevre iletişimi içinde ele alınır. Psikolojik sağlamlığı etkileyen unsurlar bireyin kişilik özelliklerinin yanı sıra okul, çevre ve toplum iş birliği içinde ifade edilmelidir (Gündüz Algünerhan, 2017).

1.4. Psikolojik Dayanıklılığın Ortaya Çıkışı

Psikolojide, dayanıklılık kavramının ilk olarak ortaya çıktığı yer Amerika Birleşik Devletleri'dir ve olumsuzluklar ve zorluklarla karşılaşmalarına rağmen, bireylerin bu zorluklara uyum sağlayabilmeleri "psikolojik dayanıklılık" olarak tanımlanmıştır. Psikolojik dayanıklılığın kökenleri, 19. yüzyılın ikinci yarısından itibaren bir papaz olan Horatio Alger'ın kitapları ve hikayeleri aracılığıyla atılmıştır. Bu hikayelerde genel olarak değinilen noktalar; fakir ve evsiz bireylerin şanslarının dönmesi, güçlü irade ve disiplinli çalışma sayesinde karşılaştıkları zorlukların üstesinden gelebilme durumudur. İlk başlarda, bazı araştırmacılar daha çok gazeteciler denilebilir, psikolojik dayanıklılığı; zorlu, olumsuz durumlara karşı iyi bir şekilde işlevsellik sergileyen çocukların ‘incinmez’ bir yapıda olduklarını ve daha çok bu çocukların kişilik özelliklerinin hedefte olduğunu ifade etmiştir. Bu çocukların içsel anlamda dayanıklı bireyler olmaları ve kişiliklerinin bir zırh gibi sağlam görünmesinden dolayı dayanıklı bireyler olduklarını ileri sürmüşlerdir. Bu tür çalışmaların zaman içinde genişlemesiyle birlikte, "incinmezlik" terimi ortadan kaldırılmış ve daha güçlü, kapsamlı ve dinamik bir kavram olan stresle başa çıkma ve psikolojik dayanıklılık terimi, yapılan araştırmaların sonucunda ortaya çıkarılmıştır. Yenilmez (invincible) ya da incinmez (invulnerable) ifadelerinin aynı kavramı ifade etmesinden yola çıkarak şu an ki kullanımı “psikolojik dayanıklılık” olarak nitelendirilmekteydi. Ancak ele alınan bu incinmezlik terimi kesin bir biçimde değişmeyen bir zaman dilimini ve riskten tamamen uzak duran garantici kişileri ima ettiği için doğru

anlamından uzak olarak yanlış yönlendirici bir kelimedir ve birbirinin yerine kullanılmamalıdır. Çünkü, yaşanılan süreç içerisinde yapılan araştırmalar ve çalışmalar neticesinde, kişilerin yaşadıkları farklı durumlar ve olaylar karşısında farklı derecede, farklı seviyelerde psikolojik dayanıklılık ve kırılganlık sergiledikleri gözlemlenmiştir (Topçu, 2017)

1.5. Ergen Psikolojik Dayanıklılığı

Günümüze kadar yapılan bazı çalışmalarda ergenlik çağında; intihar, suça meyil, şiddeti tercih etme, kendi yaş grubundan olan çetelere üye olma ve uyuşturucu madde kullanma, sigara ve alkol tüketme veya korunmasız şekilde cinsel anlamda ilişkiye girme ve yüksek endişe seviyesine sahip olma ihtimali artmaktadır. Bu noktada; ergenlerin hastalıktan, depresyondan, fiziksel ve zihinsel olarak meydana gelen değişimlerden, gelecekle ilgili beklenti ve yaşadığı endişelerden ya da deneyimlenen olumsuz tecrübelerden dolayı kendilerini hızlı bir biçimde iyileştirme yeteneği ya da yaşadığı bir tecrübenin ardından olumsuz bir biçimde etkilenip, gerildikten sonra eski iyi durumuna hızlı bir biçimde dönebilme olarak ifade edilen psikolojik dayanıklılık kavramı öne çıkmaktadır (Dursun ve Özkan, 2019).

Ergenlik dönemi içerisinde olan gençler de tıpkı yetişkinler gibi birçok sancılı süreçten geçerler. Deprem, sel gibi doğal afetlerin yanı sıra, ebeveynlerden birinin veya sevdiği bir yakının kaybı, anne ve babanın boşanması, okullarının veya adreslerinin değişikliği, geleceği ile ilgili kafasında oluşan soru işaretleri, sınav endişesi gibi birçok yaşam sorunlarıyla karşı karşıya kalabilmektedirler. Bu ve bunlara benzer zorlu hayat şartları karşısında ergenlik döneminde olan birçok öğrenci zorluklar çekebiliyorken bazı öğrenciler ise bu durum karşısında kendilerini hızlı bir şekilde toparlanabilmekte ya da bu sıkıntılı dönemden çok fazla etkilenmemektedir. Bireyin bu uyumu yakalayabilmesindeki temel etken, zorluklara takılıp kalmadan sürekli ilerlemeyi gerektiren, çaba ve zaman gerektiren psikolojik dayanıklılık olgusudur. Öğrencilerin hayatlarında ilerlemelerine engel olmamak için psikolojik dayanıklılığın önemi büyüktür (Sarıkaya, 2015).

Çocukluktan döneminden sonra yetişkinliğe adım evresi olarak kabul gören ergenlik döneminde ergenler, bir yandan içinde bulundukları gelişim çağına has fiziksel ve duygusal farklılıklarla adapte olmaya ve bunlarla başa çıkmaya çalışırken diğer taraftan ise karşılaştığı ve farklılaşan okul hayatıyla farklı girdiği sosyal ortamlara ve yaşadığı okul iklimine ayak

uydurmaya çalışmakta bu uyum için büyük çabalar harcamaktadır ve böylelikle stresi meydana getiren bir takım risk unsurlarını kendi dünyasında somutlaştırmaktadır. Hastanelerde, çocuk ve ergen ruh sağlığı polikliniğine başvuran kişiler arasında, 15 yaş altındaki çocuklar ve ergenlerin okul başarısızlığı, idrar kaçırma, kekemelik gibi belirli sorunları dile getirdikleri görülmektedir. Diğer yandan, 15 yaş üstü ergenler ise daha karmaşık ve soyut problemlerle kliniklere başvurmakta olup intihar girişimi, depresyon ve içe kapanıklık gibi konulara odaklanmaktadır. Bu durumdan yola çıkarak yaş faktörünü de göz önünde bulundurduğumuzda, özellikle lise kademesi seviyesinde olan bu kademede öğrenim gören ergenlerin psikolojik yönden daha karmaşık daha soyut çözümlenmesi daha uzun süre isteyen problemlerle baş etmek zorunda kaldıklarını göstermektedir (Gökalp ve Deniz Yöntem, 2021).

Çocukluk ile yetişkinlik dönemi arasında yaşanan bir evre olarak tanımlanan ergenlik, kişilerin psikolojik açıdan sağlıklı birer yetişkin olabilmesi yolunda adımlar attığı o dönemde olan bireyler için kritik bir evredir. Kişinin bütün bir hayatına etki edecek bütün yaşantısına dokunacak olan bu mühim dönemde birey büyüme, olgunlaşma, gelişme için yeni ve farklı fırsatlar, yaşantılar elde ederken aynı zamanda kendisinin akademik, sosyal, psikolojik ve kişisel uyumunu etkileyecek bazı riskler veya olumsuz yaşantılar ile karşı karşıya gelebilmektedir. Ergenin yaşadığı standart gelişim sürecini normal bir düzende devam ettirmeye çalışıp karşısına çıkan bazı riskli ve olumsuz tecrübelere, yaşantılara rağmen bu olumsuzlukların, zorlukların üstesinden gelmesinde, bu olumsuzlar ve zorluklardan çok fazla etkilenmeden kurtulmasında ergenin psikolojik dayanıklılık seviyesi oldukça mühimdir. Çünkü bu alanda yapılan çalışmalar psikolojik dayanıklılık eşiğinin düşük olduğu gözlemlenen ergenlerin daha strese girdikleri daha çok olumsuzluklarla karşı karşıya kaldıkları belirtmektedir (Saka, 2017).

Günümüzde hayatlarını idame ettiren bireyler gibi ergenlerinde karşılaştıkları farklı sorunlar, olaylar ve eylemler vardır. Bu sorunların bütün insanlığın yaşamış olduğu deprem, sel gibi doğal afetler olması beklendiği gibi, anne babanın veya sevilen bir kişinin ölümü, anne-babanın boşanması, okul değişikliği, alışık olduğu bir mahalleden taşınma gibi bireyin hayatında olumsuz ve kalıcı etkiler bırakan ergenleri olumsuzluğa sürükleyen problemler olabilmektedir. Bazı ergenler sayılan olgular karşısında olumsuzluğa düşüp stres ve bunalım yaşarken bazıları ise diğerleri kadar etkilenmemekte ve bu olayı kolayca, hasar almadan, olumsuzluklara kapılmadan atlatabilmekte ya da olaya net bir şekilde ayak uydurup yaşadığı bu olumsuz olaylar karşısında diğerlerine nazaran daha hızlı bir şekilde toparlanabilmekte ve olumsuzlukların

üstesinden daha hızlı gelebilmektedir. Yaşanılan bu uyum süreci esnasında en etkili olan ana unsur, ergenlerin kendilerinin içsel bir şekilde sarf ettikleri çaba akabinde zaman ve devamlılığın olmazsa olmazı psikolojik dayanıklılık olgusudur (Yıldırım ve Ark., 2015).

1.6. Psikolojik Dayanıklılığı Etkileyen Faktörler

Psikolojik dayanıklılığın var olduğundan bahsedebilmek için stresli bir hayatın süregelmesi zorunlu bir durumdur. Stresli ya da travma yaratan bazı durumların yaşantımızda karşımıza çıkmadan uyum yetenekleri gelişmiş olan bir bireyin psikolojik dayanıklılık seviyesinin düşüklüğü ya da yüksekliği kesinlikle kestirilemez. Bu kişiler normal ve yeterli kişiler olarak tanımlanabilir. Kişilerin yaşantıları boyunca psikolojik dayanıklılığı olumsuz yönden etkileyen faktörler risk unsurları olarak dile getirilmektedir. Olumsuz, negatif, stres yaratan belli başlı durumların ortaya çıkmasına sebep olan faktörler olarak tanımlanan bu risk faktörleri şöyle sıralanabilir, bireysel, ailesel ve çevresel faktörlerdir (Tuğral, 2020).

Kişilerin bazı alanlarda başarılı olması ve iyi neticeler elde edebilmesi, psikolojik dayanıklılık terimini yeterince açıklayıp ifade etmemektedir. Bu kişiler; "yeterli ya da yetkin", "uyumlu" ya da sadece "normal" olarak ifade edilebilir. Bireylerin psikolojik dayanıklılık yönünden dayanıklı olarak tanımlanması için, o kişinin bir risk durumu veya zorlu stres yaratan olaylara maruz kalması gerekmektedir. Risk, kişinin olumsuz eylemleri gerçekleştirmesi sonucu ortaya çıkan çeşitli durumları ifade etmektedir. Yapılan çalışmalarda araştırmacıların bakış açısına göre risk ve koruyucu faktörler şahıs ile alakalı fakat aileden ve çevreden gelen faktörler olarak üç kategoride toplanmaktadır (Topçu, 2017).

Bu alanla alakalı çalışmalara göz atıldığında; psikolojik dayanıklılık konusunda kişiler yaşantıları boyunca birden fazla risk unsuruyla karşılaşmış olabilir fakat bu unsurlarla karşılaşmış olsa bile, bahsedilen koruyucu faktörlerin kendisinde yarattığı etkiyle ortaya çıkan ve risk teşkil eden durumların kendinde yaratmış olduğu olumsuz etkilere karşı uyum sağlayıp bu risklere karşı normal tepkiler geliştirmektedirler. Buradan yola çıkarak psikolojik dayanıklılık konusunun kavranabilmesi için risk faktörleri, koruyucu faktörler ve pozitif sonuçların bilinmesi anlaşılması ve içselleştirilmesi gerekmektedir (Güler, 2021).

Bireylerin psikolojik dayanıklılık seviyelerinin üst basamaklarda olması olumlu sonuçlarla ilişkilendirilirken psikolojik dayanıklılığın pozitif sonuçlarından bahsedebilmek için

karşımıza iki önemli husus çıkmaktadır. Bu huşulardan birincisi, bireyler tarafından deneyimlenmiş, hayatını sürdürürken karşı karşıya gelinmiş riskli ya da stresli bir yaşantı; ikincisi ise kişinin gelişim döneminin belirli görevlerini yerine getirebilecek beceri ve hazır bulunuşluk seviyesinde bulunmasıdır. Açıklanan duruma örnek olarak kişilerin akademik başarıları, yaşadıkları pozitif arkadaş ilişkileri, kendini benimseme ve özgüven gibi özellikler sayılmaktadır. Kişilerin yaşantıları boyunca pozitif sonuçlar elde etmesinde stres gibi kişinin kendinin yarattığı içsel faktörler gibi suça işlemeye meyil de dışsal faktörler olarak önem arz etmektedir. Psikolojik dayanıklılığın üst seviyede olması ile hayattan alınan doyum paraleldir (Tuğral, 2020).

1.6.1 Bireysel Risk Faktörleri

Bireysel risk faktörleri; ergenlik dönemindeki meydana gelen gebelikler, bilinçsiz ve kontrolsüz bir biçimde alkol veya ilaç kullanımı, prematüre doğum, geçimsiz uzlaşma yanlısı olmayan bir mizaca/karaktere ya da utangaç, çekingen bir karaktere sahip olma, IQ seviyesinin normalin altında bir sınırda olması, geçirilen ve hala etkisi altında olunan ruhsal veya kronik bir hastalık, hali hazırda var olan akademik bir kademe başarısında izlenilen yetersizlik, madde kullanımı, bağımlılığı ayrıca ayrıştırıcı etnik bir grubun üyesi olma bunlardan bazılarıdır (Şahin, 2018). İfade edilen bireysel risk faktörleri kişilerde var olan öz güveninin, stresle başa çıkabilme, stresi yenebilme mekanizmalarının yeteri derecede etkili olmaması, kişide öz denetim kabiliyetinin yetersiz olması veya olmaması, saldırgan bir ruh hali ve tutum sergilemesi, sosyallikten uzak olma ve insanlarla iletişimi istememesi, uyumsuz davranarak kendini hiçbir ortama ait hissetmemesi biçiminde ifade edilmektedir. Ayrıca bu bireysel risk faktörlerinin içerisinde, kronik hastalıklar, kişiyi etkileyen negatif yaşantılar, yaşanılan uyum problemleri, akademik başarısızlık, almış olduğu eğitimi yarıda bırakma, prematüre doğum ve çocuk yaşta doğum yapma yer almaktadır (Güler, 2021).

1.6.2 Ailesel Risk Faktörleri

Ergenlerin yapmış olduğu problemli eylemlere karşılık olarak ebeveynlerin uygun olmayan ve uzlaşmacılıktan uzak tutumları ayrıca meydana gelen bu problemli eylemlerde yer

alan ailenin geçmişi, gözlemlenen aile ve ebeveyn-çocuk çatışmaları, ebeveynler ve ergen arasında kurulan güçsüz bağlar, ebeveynlerde gözlemlenen tutarsız davranışlar, sürekli yaşanılan denetleme ve ebeveyn disiplini, okulun ilk yıllarında ergenin gittiği sınıflarda sergilediği başarısız akademik performans, okula gitme konusunda düşük istek ve motivasyon, çevresindeki arkadaş gruplarına sağlayacağı uyumu kendinde görememe ve o grupları kabullenmeme, asosyal arkadaşlarla kurulan ilişkidir (Atalay, 2020).

Ailesel risk faktörlerine ebeveynlerden birinin ya da her ikisinin yaşadığı sağlık problemleri, ebeveynlerin yaşadıkları şiddetli geçimsizlik veya boşanması, tek ebeveynle yaşama, ebeveyn ile çocukların arasında gelişen bireyler arası sağlıklı ilişki ve iletişimin kurulamaması, aile içinde yaşanan cinsel istismarı eklemek mümkündür (Sarıkaya, 2015). Bu faktörlere iki kardeşin arasındaki oluşan yaş aralığının 2'den az olması, üçten daha fazla dünyaya getirilen çocuk, çocuk sayısı fazla ve kalabalık bir aile ortamında yetişmek, madde kullanana veya sabıkalı anne/babayla hayatını devam ettirme, ruhsal/kronik rahatsızlığı devam eden ebeveyn ile yaşama, evlat edinilme ya da evlat edinildiğini sonradan öğrenme, ebeveyn vefat etmesi veya tek ebeveyne sahip olma, aile içi şiddet oluşu faktörleri eklenebilir (Şahin, 2018).

1.6.3 Çevresel Risk Faktörleri

Kişilerin hayatlarını idame ettirdiği süreçte toplumun öne sürdüğü olumsuzluklardan ötürü toplumun eliyle meydana gelen problemlerdir. Bu problemlere taşınma, iş arama ve bulma kaygısı, yaşanılan savaşlar, suç işleme oranında meydana gelen artışlar ve insanların alım gücünün çok düşük olmasının getirdiği ekonomik yetersizlikler bunların arasına koyulabilir. Çocuklarda ve ergenlerde psikolojik dayanıklılık seviyesinin yükselmesi ve bu dayanıklılığın sürekli bir hal alması için toplumların ve ailelerin ergenlerin ve çocukların hayatlarındaki risk faktörleri hakkında bilgi sahibi olarak bu risk faktörlerini en aza indirmek ya da ortadan tamamen kaldırmak için çaba harcaması, uğraşlar vermesi gerekliliği ifade edilmektedir (Güler, 2021). Ayrıca fiziksel ve cinsel istismara uğrama, zayıf olan sosyo-ekonomik durumlar, yoksulluk seviyesinin yüksek olması, toplum tarafından çocuğa ve ergene ilgi, alaka gösterilip onlara söz hakkı verilmemesi, evsizlik, yetersiz arkadaş desteği veya uğradıkları arkadaş

zorbalığı, karşı karşıya kalınan beslenme eksikliği, sosyal şiddet ve baskı altında kalma vb. unsurlardır (Şahin, 2018).

1.7. Sporda Psikoloji

Özellikle 20 yüzyıl spor etkinliklerinde birden fazla kural geliştirilmiş bu bağlamda sporculardan beklentiler fazlasıyla artmış ayrıca getirilen her kural sporcuları fiziksel ve psikolojik açıdan sıkıntılara düşürmüştür özellikle 20. yüzyılın ikinci yarısına gelindiğinde spor psikolojisi teknikleri büyük bir hızla gelişme göstermiş, sporun hedeflerinin arasında spor psikolojisi de yerini almıştır. Toplumların spora olan alakalarının artmasıyla birlikte spor bir kar elde etme kapısı ve bir ticari sektör haline bürünmüştür bütün bunlar bir ana noktada toplandığında ise sporcuların, antrenman tarzlarını, eğlenmelerini, performans seviyelerini, bireysel özelliklerini ve sporcuların seçimini bilimsel olarak daha iyi daha yakından araştırmayı gerekli kılmıştır. Spor psikolojisi talep edilen bu istekleri karşılamak amacıyla geliştirilmiştir. Temel olarak bakıldığında spor hem kişisel hem de sosyal bir etkinliktir, bu açıklamadan yola çıkarak sporcuların da fiziksel-psikolojik-sosyal gibi yönlerden araştırılması kaçınılmaz bir hal almıştır. On dokuzuncu yüzyılın sonlarına yaklaşıldığında ve yirminci yüzyılın başlarında spor psikolojisiyle ilgili yürütülen çalışmaların yanı sıra, bunun anlatılandan çok daha önceki zamanlara dayandığı da ortaya atılmıştır (Şahiner ve ark., 2021).

Spor psikolojisi, sporun odak noktasında yer alan sporcuların psikolojik özelliklerinin ele alınıp gerekli araştırmalar yapılarak gerek katılacakları takım sporlarında ve bireysel sporlarda sergileyecekleri performanslarının en uç noktaya nasıl çıkarılabileceği ile ilgilenir. Bir başka ifade kullanılacak olursa spor psikolojisi, var olan rekabet ve başarı vb. insani davranışları akabinde bu davranışla ilişkili olan kaygı, benlik saygısı ve motivasyon gibi düşünce ve duyguların araştırılmasını ele alır. Spor psikolojisi tüm psikolojik ilkelerin, beceri gelişiminin var olan bütün basamaklarında spor ve fiziksel aktiviteye uygulanma şeklidir. Bu sebepledir ki spor psikolojisi hem odak noktasında hem de uyguladığı yöntemlerinde psikolojinin çıktılarını yansıtmayı çabalamaktadır. Spor psikolojisi akademik bir disiplin olarak gelişmesinden günümüze kadar geçen zaman diliminde iki biçimde gözlemlenmiştir: Bunlardan birincisi psikoloji ilkelerinin spora ve fiziksel etkinlikler üzerinde uygulandığı uygulamalı bir psikoloji, ikincisi ise biyomekanik ve benzeri spor bilimlerinin diğer alt dalları ve bu alt dalların teorileri,

var olan yapıları ve ölçüleri hakkında bilgi gerektiren spor biliminin bir alt dalı niteliğinde olan egzersiz fizyolojisi olarak bilinmektedir. İlk görüşü benimseyenler bu yolda ilerleyenler, psikolojik teoriyi anlamlandırmak ve ifade edebilmek için ve psikolojik ilkeleri uygulama yolunda bir ortam olan spor aktiviteleri ve fiziksel egzersizleri odak noktası olarak belirtme eğiliminde olmuşlardır. İkincisini görüşü benimseyenler ise spor ve aktiviteler çerçevesi dahili gözetilerek davranışları gözlemlemeye gitmiş ayrıca açıklama ve fikir yürütme odaklı bir yol izlemişlerdir (Turkay ve Demir, 2021).

1.8. Şiddet Eğilimi Kavramı

Şiddet kavramının tam olarak literatürde kesin bir açıklaması yoktur. Dünya sağlık örgütü (WHO), şiddeti "kasıtlı olarak, tehdit ya da eylemsel olarak kendisine, başka kişilere, bunlara olmakla birlikte bir gruba ya da topluluğa karşı kasten yapılan yaralama, ölüm, psikolojik zarar verme, engelleme veya mahrum etme gibi kullanılan fiziksel ve ruhsal güç" olarak tanımlanmıştır (Türkmen ve ark., 2020).

DSÖ'nün yaptığı tanımlamaya göre şiddet; yaralanma, ölüm, psikolojik hasar veya muhtaç bırakma ile sonuçlanan veya bunlara maruz kalma olanağı yüksek olan, fiziksel güç, tehdit olarak ifade edilmektedir. Şiddet gören bireylerin çerçevesinden şiddeti üç kategoriye ayrılmak mümkündür. Bunlar; bireyin kendisine uyguladığı şiddet, bireyler arası şiddet ve kolektif şiddet biçimindedir (DSÖ, 2013). Şiddet, günümüzde değişen sosyal yapı ile gün geçtikçe daha da fazlalaşmaktadır ve dünyadaki insanların 15-44 yaş arasındaki ölümlerin dördüncü sebebi olarak gösterilen unsur şiddettir (DSÖ, 2014). Her yıl dünyada 1,3 milyondan fazla insan şiddetin farklı biçimlerine (kendi kendine, başka birine, topluma) maruz kaldığından ötürü yaşamını yitirmektedir. Ayrıca, dünyada bu şiddete maruz bırakılan on binlerce insan bu şiddetin gölgesinde hayatını sürdürmektedir. Şiddetin baskısı altında yaşayan bu insanlar, tedavi edilmesi zorunluluğu gerektiren fiziksel yaralanmalara maruz kalmakla birlikte fiziksel, cinsel veya psikolojik istismara maruz bırakılmış bireylerdir (DSÖ, 2014). Şiddet, şiddete maruz bırakılan kişilerin psikolojik ve fiziksel sağlığında onarılması ve eski sağlıklı hallerine döndürülmesi zor etkilere yol açmaktadır. Şiddetin maruz kalınan herhangi bir şekline, ortaya çıkabilecek bir saldırgan eyleme, bireylerin öz güvenlerinde meydana gelen azalmalara,

depresyona, intihara sürüklemeye veya uyuşturucu kullanımına kadar bireyleri sürüklemektedir (Özcan ve ark., 2020).

Sözlük manasıyla şiddeti ifade edecek olursak; bir bireye, güç yoluyla veya baskı kullanmaya gidilerek istemediği bir şeyi yapmak ya da yaptırmaktır. Farklı bir tanımda ise, aynı görüşe katılmayanları aynı görüşü savunmayanları farklı düşünceler öne sürenleri kaba kuvvet vasıtasıyla ikna ederek kabul ettirme veya uzlaşmayı ifade etmektir (Bağdatlı, 2016).

Psikoloji sözlüğünde ise şiddet; öfke ve düşmanlık duygularının, bireylere ya da nesnelere karşı, zarar verici nitelikte zor kullanma aracılığıyla eylemsel ve fiziksel biçimde ifade edilmesi olarak açıklanmaktadır. Her şekildeki çatışma içinde karşı karşıya kalınan şiddet, insan iradesini ve özgürlüğünü hiçe sayan saldırganlığın en üst basamağı olarak ifade edilmektedir (Bağdatlı, 2016).

Şiddet olgusu insan oğlunun yaratılışından günümüze kadar ki akıp gelen süre dahilinde varlığını her zaman koruyan bir kavram olarak karşımıza çıkmaktadır. Şiddet kavramıyla ilişkili olarak, fiziksel, duygusal-psikolojik, sözlü, cinsel, ekonomik, dijital, flört şiddeti ve sürekli takip gibi birçok farklı türle karşılaşılmaktadır. Şiddetin çeşitli formları arasında sayılabilecek bu türler, geniş bir yelpazede yer almaktadır. Daha da genişletilmiş olan ve karşımıza çıkan bir başka şiddet tanımı ise DSÖ tarafından; "kişilerin amaçlı ve kasti olarak kendisine, kendisi dışında bir başkasına, hatta belirli bir topluluğa karşı uyguladığı fiziksel ve psikolojik zarara, ölüme, mahrum bırakmaya, gelişim sorunlarına sebebiyet verecek şekilde eylemleri sergileyerek bunun dışında tehdit edici şekilde ifadeler sarf etmesidir" biçiminde yapmıştır (Büyüktopaç, 2019).

Şiddet, dilimize etimolojik olarak bakıldığında kökeni Arapça olan sertlik, katılık, yoğunluk, bir gücün belirli derecesi anlamını taşımaktadır. Dilimize giren sözcük çeşitli dillerden esinlenerek günümüzde sıkça telaffuz edilen ve son dönemlerde sıkça kullanılan şiddetin kelime anlamına baktığımızda zarar vermek, ihlal etmek anlamını taşımasının yanı sıra kuvvet, hız ve aşırılık manasını da taşımaktadır. Hatta şiddeti genel bir tanıma sığdıracak olursak belirli bir gücün, kuvvetin veya otoritenin kişilere toplumlara hatta hayvanlara karşı kötüye kullanımının getirdiği bu bunun sonucu olarak ortaya çıkan sınırları ihlal etme manası taşımaktadır. Şiddet ile alakalı ele alınması gereken diğer bir anlam ise Dünya Sağlık Örgütü'nün, bireyde hali hazırda bulunan mevcut güç ve iktidarı kullanarak kendinde, karşısındaki kişide, bir toplulukta, doğada ya da hayvanlarda ruhsal veya fiziksel bir kayba ve

yaralanmaya sebebiyet verecek bir biçimde direkt ya da dolaylı yollar izlenerek uygulanması biçiminde tanımlanmaktadır. Şiddetin dikkat çeken en önemli özelliği olayın amaçlı ya da kasıtlı bir biçimde zor kullanılarak fiziksel/ruhsal açıdan zarar verme isteğinin ön planda olması söz konusu, olarak ifade edilmektedir (Akınsel, 2018).

Yaratılan her canlının bir savunma mekanizması olduğu şüphe götürmez bir gerçektir. Kendi yaşamını güvenli bir biçimde idame ettirmek ve bu yaşantı esnasında kendisine yönelebilecek herhangi bir tehlike, eylem veya olay karşısında tepki göstermek her canlı için kaçınılmazdır. Ama söz konusu insanoğlu olunca bu durum açık bir biçimde tamamen farklılaşmaktadır. İnsanoğlu, biyolojik, psikolojik ve sosyolojik çerçevede yaşantısı olan tek boyutlu bir varlık olmaktan ziyade çok yönlü bir varlıktır. İnsanların dışındaki bütün canlılar kendi biyolojik istek ve ihtiyaçlarını gidermek maksadıyla sürekli bir eylem halinde olurlar. Halbuki söz konusu insan olunca, yaşam içerisindeki süregelen eylemlerini düzenlemek amacıyla yalnızca biyolojisinin gerektirdiği olaylar dışında da eylem içerisinde bulunabildiği bir gerçektir. İnsanların gerçekleştirmiş oldukları bu eylemler şüphesiz bir biçimde akla ve mantığa uygun olabileceği gibi bazen de akıl sınırlarının dışında olabilmesi ihtimaldir. Çok yönlü bir varlık olarak insanoğlu yapmış olduğu veya maruz kaldığı eylemlerden biri de şiddettir (Akbaşlı ve ark., 2017).

Tüm tanımlamaların da belirttiği gibi şiddet, ilk çağlardan yaşantımızı sürdürdüğümüz bugüne kadar süregelen, insanlık tarihi kadar eskilere dayanan, çok yönlü ve farklı kolları, basamakları olan, farklı sosyal gruplarda ve süreçlerde farklılıklar meydana koyabilen, anlaşmazlıkların ve ortaya çıkan çatışmaların nihai sebebi ya da sonucu olarak ortaya çıkan sosyal bir gerçekliktir. Bu ifadelerden yola çıkarak şiddet eğilimini kişilerin tutumlarından ve eylemlerinden meydana geldiğini dile getirmek, uygulanan şiddetin sadece kaba kuvvetten meydana gelmediğini, bireyin herhangi bir konuda kendisinin bu konu hakkında haklı olduğunu öne sürerek haklılığını karşısındakilere onaylatmaya yönelik fikirlerinde de şiddete meylettiğini gözlemlemek olasıdır (Göger, 2020).

Şiddet eylemlerinin okullarda yaygınlaşması, artışların olması ayrıca hayata geçirilen tedbirlerin sadece disiplin kuralları çerçevesi dahilinde olması, son dönemlerde farklı seviye ve biçimdeki şiddet eylemlerinin yaşanması toplumun genelini kaygılandıracak düzeylere ulaşmıştır. Okullarda cereyan eden şiddetin, okullarda öğrenim gören öğrencilerin yaşam standartlarını, akademik başarı seviyesini etkilediği göz ardı edilemeyecek seviyede önem teşkil

etmektedir. Eğitimi ele aldığımızda bir ülkedeki toplumsal alanda meydana gelen değişim ve olumlu yönde dönüşümün temelini oluşturmaktadır. Şiddet denilen olgu ise bu gelişim ve pozitif dönüşümün önünde duran engellerin başında gelmektedir. Bu sebeple, okullarda şiddetin önüne geçilmesine yönelik kalıcı önlemlerin alınması gerekmektedir. Bu ifadelerden yola çıkarak, araştırma Hakkari spor lisesi öğrencilerinin şiddetle karşılaşma ve şiddeti algılama durumlarını, şiddet eğilim nedenlerini şiddet eğilimlerinin psikolojik dayanıklılıklarına etkisi ve bunu etkileyen faktörleri belirlemek amacıyla yapılmıştır.

1.9. Şiddet Çeşitleri

Şiddet, dünya toplumlarının her kademesinde çok sık karşılaşılan eylemler bütünüdür. Aile içerisinde gerçekleştirilen şiddet, kadına yapılan şiddet, çocuklara karşı uygulanan şiddet, çete şiddeti, sokak şiddeti, organize yapılan şiddet, sporda uygulanan şiddet ve okullarda şiddet günümüzde en fazla karşılaşılan ve maruz kalınan şiddet şekilleridir. Son yıllarda şiddet üzerinde yapılan birçok çalışmanın, uygulanış ve algılanış şekline göre de birden fazla biçimde kategorize edilmiştir. Kategorize edilip belirlenen toplamda altı çeşit şiddet türüne rastlamak mümkündür (Atalay ve Ceyhan, 2019). Bunları şu şekilde sıralayabiliriz:

1) Sözel Şiddet: Kişilere karşı küçümseyici ifadeler kullanmak, iftira atarak zan altında bırakmak, küfretmek, hakaret etmek, bağırmak gibi eylemleri içerdiği gözlemlenmektedir (Atalay ve Ceyhan, 2019). Bunların yanında sürekli eleştirel gözle bakıp eleştiriyi abartmak, aşağılamak, argo kelimeler sarf etmek, tehdit edici cümleler kurmak, katılımı engellemek ya da katılmaya zorlamak, sorgulamak, bağırmak, lakap takmak, alay etmek, hakaret, küçümsemek vb. eylemler olarak ifade edilmektedir (Kubar, 2019).

2) Fiziksel Şiddet: Kişiyi itmek, tokat atmak, tekmelemek, yumruklamak, uzuv kırmak, saçını tutarak sürüklemek, ana tercihlerini kısıtlamak, yaralamak vb. olarak nitelendirilir (Akbaşlı ve ark., 2017) (Atalay ve Ceyhan, 2019).

3) Ekonomik Şiddet: Bireylerin ekonomik nedenlerle rahatsız ve tehdit edilmesi, zorlama, hatta öldürme gibi durumlar olarak tanımlanır (Atalay ve Ceyhan, 2019). Ayrıca maddi olarak gasp etmek ve borç olarak aldığını geri iade etmemek, bireye yapmak istemediği işi zoraki yolla yaptırmaya çalışmak, istediği halde çalıştırmamak, işe gitmesini engellemek veya

zorla çalıştırmak, hakkı olduğu halde hiç para vermemek vb. eylemler olarak ifade edilir (Kubar, 2019).

4) Psikolojik Şiddet: Kişi ile direkt iletişimi sonlandırmak, küsmek, surat asmak, karşısındakinin açıklamada bulunmasını fikir ve görüşlerini anlatmasına müsaade etmemek, ailesiyle ve arkadaşlarıyla görüşmesini yasaklamak mani olucu eylemlerde bulunmak vb. (Atalay ve Ceyhan, 2019). Gruba almama, küçümseme, ayrımcılık yapma, eşyaya zarar verme (Akbaşlı ve ark., 2017).

5) Cinsel Şiddet: Tecavüz etmek, cinsel ilişkiye zorunlu bırakmak, cinsel içerikli sözlere maruz bırakmak, cinsellik içeren ifadeler kullanmak, fiziksel olarak taciz etmek vs. (Atalay ve Ceyhan, 2019). Cinsel ilişkiye girmek için zor kullanmak, tecavüz, başka insanlarla cinsel ilişkiye girmesi için zorlamak, kadınlığını veya erkekliğini küçük düşürücü eylem ve söylemlerde bulunmak, taciz, namus ve töre baskısı vs. (Akbaşlı ve ark., 2017).

6) Sosyal Şiddet: Bir bireye karşı diğer insanların ya da bir topluluğun yanında devamlı küçümseyici aşağılayıcı bir şekilde konuşmak, başkalarının yanında alay etmek ve bireyin davranışlarını kontrol etmek vb. (Atalay ve Ceyhan, 2019).

1.10. Ergenlerde Şiddet

Son dönemlerde yapılan bilimsel çalışmalar incelendiğinde medyada yayınlanan haberlere bakıldığında, alınan bütün önlemlere rağmen çocukluk ve ergenlik dönemindeki gençlerin arasında suç ve şiddet eylemlerinin arttığı, suça ve şiddette meylin yükseldiği ve ergenlere özgü şiddet eylemlerinin önemli bir kısmının da okullarda yaşandığı bilinen bir gerçektir. Oysa "okullar günümüz dünyasında aile ve yaşamsal çevreden sonra bilinçli ya da bilinçsiz bir şekilde, sosyal hayatın kademelerindeki farklılıkların anlaşıldığı, farklı özelliklerde olan, farklı sosyokültürel katmanlardaki aileler tarafından yetiştirilmiş bireylerin birbirleriyle tanışıp kaynaştığı ilk sosyal platformdur". Buna rağmen aynı ortamda bulunmaması hatta isimlerinin dahi bir arada kullanılmaması gereken şiddet ve okul olguları geçtiğimiz her gün daha da fazla bir şekilde aynı cümlede kullanılmakta ve disiplinli okullara duyulan gereksinim artmakta ve okullar büyük bir sorumluluk altına girmektedir. Ergenlik döneminde ergenlerin ihtiyacı olan çevreden alınacak destekken ergenlerin karşısına çıkan şiddet; ergenin yaşam kalitesinde gerileme meydana getirerek, odaklanma ve öğrenme kabiliyetinde düşüşler, asosyal

olma gibi durumlar, okuldan kaçma, okulu bırakma, uyuşturucu bağımlılığı ve yalan söyleme gibi sorunlar baş gösterebilmektedir (Kır ve ark., 2014).

Yapılan araştırmalarda araştırmacılar saldırganlık ve şiddetin ergenlik çağının özellikleri ile de ilişki içinde olduğu gözlemlenir. Gordon (1999) ergenlerin özellikle mâni olma ve anlaşılamama konusunda tepki verdiklerini; otoriter tüzel ya da öznel kişileri düşmanca görebildikleri ve böylece şiddete meyil gösterme ihtimallerinin arttığını açıklamaktadır. Ayrıca incinme, darılma, anlaşılamama, reddedilme, engellenme, korku, endişe, umutsuzluk, yalnızlık gibi acı veren temel duyguların kızgınlık, öfke gibi duygulara kolayca dönüştüğü açıklanmaktadır. Ergenlerin duygu hallerini toparlamada zorlanmaları, sinir hali durumuna açık hale gelmelerine sebebiyet verebilmektedir. Ergen şiddetinden konu açılırken, ailesel faktörlere değinilmeden geçilemez. Ergene ailede sevgi verilmemesi ve destek olunmaması, evde şiddet uygulanması, çocukları şiddete iten bazı ailesel faktörlerdir. Öfke ve şiddet yönelimi üst seviyede olan ergen bireyler, aile ortamlarını anlatmaları istendiğinde, sağlıklı bir aile birliği olmaması, çelişkili ve örgütlenmemiş bir aile çerçevesinde büyüdüklerini dile getirmektedirler. İşaret edilenlerin ötesinde, ailenin suç ve şiddet uygulama konusundaki geçmiş yaşantıları, ebeveynlerin beklentilerinin az ya da düşük seviyeli olması, ebeveynlerin denetiminin eksikliği, ailede uyuşturucu ya da alkol kullanımı, çocukların cinsel ya da psikolojik istismarı ve ihmali de ailesel risk unsurları arasında görülmektedir. Ailede şiddete maruz kalarak gelişen ergenlerin yetişkin şiddet eyleminde bulunanlara benzedikleri bulgusu yapılan araştırmalarda gözlemlenmektedir. Bu olay şiddetin sosyal kalıtım ile aktarıldığı iddiasını doğrular izlenimi vermektedir. Aynı zamanda şiddetin meydana gelmesinde rol model almanın tesirini de gözler önüne koymaktadır (Haskan Avcı ve Yıldırım, 2014).

Ailenin yanı sıra şiddet eylemlerini biçimlendiren ikinci temel konu okul ortamıdır. Okul içi arkadaşlıklar ve akranlarla kurulan bağın şekli gençlik şiddetinin meydana çıkmasında direkt etkiler. Ülkemizde yapılmış olan çeşitli saha araştırmaları sonucunda okullarda meydana gelen şiddet eylemlerinin fazlalığına odaklanmıştır (Nair, 2019).

Ergenlik ve genç yetişkinlik çağlarında, şiddet içerikli eylemlerin daha sık meydana geldiği izlenilmektedir. Özellikle ülkemizde de son dönemlerde yapılan bazı bilimsel araştırmalara ve medyada yayınlanan haberlere göz atıldığında, özellikle ergenlik çağındaki gençlerin aralarında suç işleme ve şiddet uygulama olaylarında artışlar olduğu tespit edilmiştir. Toplum içerisinde var olan şiddet eylemleri, eğitim ve öğretim ortamı olan okullarda da süre

gelmektedir. Millî Eğitim Bakanlığı tarafından uygulanan Eğitim Ortamlarında Şiddetin Önlenmesi ve Azaltılması Strateji ve Eylem Planı (2006-2011), ülkemizin çeşitli bölgelerinde yapılan çalışmalarda ortaya çıkan gerçeği yansıtmaktadır: Eğitim ortamlarında gözlemlenen şiddet, önemsenmeyecek bir düzeyde değildir. (Türkmen ve ark., 2020).

Şiddetin Nedenleri, okullarda meydana gelen şiddet olaylarının nedenleri genel olarak baktığımızda, arkadaş ve akran grupları ile yaşanılan olumsuz durumlar, öğretmenlerin uyguladıkları katı davranışlar, medyanın yarattığı olumsuz etki, yaşanılan yoksulluk, yaşanılan bölgedeki yapılan sosyal ve kültürel etkinliklerin yeteri düzeyde olmaması, nedensiz bir biçimde meydana gelen şiddet olayları ayrıca disiplin sorunları olarak görülmektedir. Şiddettin, okul iklimini olumsuz yönden etkileyen eylemlerden meydana geldiği belirtilmiştir. Şiddet olayları aniden meydana gelebilir ancak uzun vadeli oluşum iklimine sahiptir. Şiddet okulların beklentilerine ve amaçlarına karşı olan öğrenciler arasında meydana gelebilen son derecede uç noktalardaki davranışlar olarak ifade edilebilir. Güvenli bir okul, şiddeti tamamen ortadan kaldırmanın ötesinde, şiddet olaylarını ve eğilimlerini engelleyebilen bir okuldur. Güvenli bir okul, öğrenciler, öğretmenler, yöneticiler, personel, aile ve tüm paydaşlar arasında olumlu ilişkilerin gelişimini teşvik eden ve bireysel gelişimi destekleyen bir eğitim ve etkileşim ortamı sunan bir okuldur. Herhangi bir eylem, bu amacı bozan bir şekilde şiddet içerir.

Yapılan bazı araştırmalara göz atıldığında öğretmenlere göre okullarda meydana gelen şiddetin kaynağı televizyonlarda izlenilen programlar ve reklamlar olarak belirtilmiştir. Bu çalışmalar için görüşlerine başvurulan öğretmenler, okullarda sosyal ve ekonomik olarak olumsuz bir seviyede olan öğrencilerin gereksinimleri, istekleri, arzuları ve beklentilerinin karşılanmamasının ve okul erkenden bırakmaların artmasının da yaşanılan şiddete kaynaklık ettiği ileri sürülen fikirler arasına girmiştir. Öğretmenlere verilen eğitim programlarında öğretmenlerin, şiddeti meydana getiren ve bu şiddeti besleyen kültürel kodlar, değerler, davranışlar, tutumlar konusunda donanımlı ve duyarlılık açısından duyguların kazandırılamaması ayrıca şiddetin doğması beslenmesi ve yarattığı çöküntüler hakkındaki farkındalığın yeteri düzeyde uyanmamış olması da şiddeti meydana getirip besleyen ortamları oluşturmaktadır. Yaşanılan yoksulluk, hayattaki haksız rekabet, gençlerin içlerinde bulunduğu aile yapısı, ailedeki bireylerin sayı yönünden çokluğu ve bunları seyreden nüfusta meydana gelen yoğunluk toplumsal alanda yaşanılan şiddetle bağlantılı konular olarak karşımıza çıkmaktadır.

Şiddetin toplumsal alanda meydana gelmesi, aile içinde ortaya çıkan şiddet, yaşanılan olumsuz akran ilişkileri, kişilerde var olan bilişsel yetersizlik, toplumsal alanda kural halini almış tavır ve davranışlara ayak uydurmada isteksizlik ve yetersizlik, sosyal bağların ve sosyal çevreyle kurulan etkileşimin yetersizliği, toplumda oluşturulmuş olan korku kültürünün giderek artması gibi birden fazla psikolojik, sosyal faktörlerde şiddetin artmasına sebep olmaktadır. Yaşanılan şiddetin göz ardı edilmesi ve normalleştirilmesi, hayatın bir parçasıymış gibi görülmesi olasılığında ötürü okul kültürünün ve yönetiminin de bir parçası olarak görülmektedir (Çobanoğlu ve ark., 2008).

Şiddetin Önlenmesi, öğretmenlerin ders esnasında seçmiş oldukları sınıf yönetimi stratejileri ve sınıf ortamındaki eylemleri okulda var olan iklimi şekillendirir ve etkiler. Özgürlüğün desteklendiği bir sınıf ortamı meydana getirerek öğrencilerde oluşabilecek korkuyu azaltmak, öğrencilerin öğretmen ve arkadaşları tarafından kabul görme, onaylanma, önemsenme ve ait olma duygu durumlarını artırarak rahat bir sınıf ve okul ortamı oluşturmak önemlidir. Hayatta karşılaşılabilecek sorunlarla ilişkilendirilmiş olumlu ve özgürlükçü eğitim ortamının oluşturulması, öğrencilerin yaşamış oldukları okul ortamına yabancılaşmanın önüne geçilmesi hatta azaltılarak bitirilmesi şiddeti önlemede etkilidir. Şiddet, bireylerin varoluşsal problemlerinden kaynaklanan ve bunun bir parçası olarak da algılanabilir. Sınıf ikliminde yaşanılan ve öğretmenler tarafından sergilenen ayrımcı davranışlar (etnik, cinsiyet, statü, ırk vb.) şiddeti üreten şiddetin artmasında etkili olan etkenlerden biridir. Şiddet olaylarının önlenmesi, demokratik vatandaşlık, hoşgörü, cinsiyet eşitliği ve insan hakları gibi eğitimin temel unsurlarından biridir (MEB, 2002). Okul ortamı, öğrencilerin bireysel özgürlüklerini desteklemeli ve onların güçsüzlük veya yetersizlik duygularını azaltmalı hatta ortadan kaldırmalıdır.

Okul güvenliği için en iyi stratejiler ise;

- Okul personelini şiddeti tanıma, önleme ve güvenlik sağlama gibi konularda eğitmek ve bilgilendirmek,
- Öğrenci- öğretmen arasında olması gereken iş birliğini ve etkileşimini artırmak,
- Verilecek rol ve sorumlulukları kesinleştirmek,
- Yapılan olumlu davranışları ödüllendirerek pekiştirmek,

- Öğrencileri yakından tanımak, onlara saygı duymak ve var olan beklentilerini anlamak,
- Akran grupları ile kurmuş oldukları ilişkileri geliştirilmesinde ve sağlıklı arkadaşlıklar kurmasında öğrencilere rehberlik etmek,
- Demokratik sınıf ortamları yaratarak öğrencileri sınıf yönetimine katmak,
- Okul ve çevre arasında etkili iletişim kurmak ve bu iletişimi geliştirmek (Çobanoğlu ve ark., 2008).

1.11. Sporda Şiddet

Son dönemlerde toplumda huzursuzluğa neden olup insan hayatını tehlikeye sokan ve normal bir olaymış gibi bahsi geçen spor sahalarındaki şiddet, sportif müsabakaların seyir keyfini terör ve trajediye dönüştürmektedir. Sporda şiddet konu alan ve literatürde bulunan bazı çalışmalar incelendiğinde, şiddeti araştırırken şiddetin tarihsel geçmişine değinerek bu işe koyulmuşlardır. Bazı araştırmacıların yaptığı çalışmalara baktığımızda, Antik Yunan ve Roma oyunlarının genel olarak şiddet odaklı, şiddete dayalı oyunlar olduğu gerçeğini ortaya çıkarmak için Yunan ve Roma İmparatorluklarının tarihine kadar inip incelemişlerdir. Olimpik bir slogan olarak akıllara kazınmış olan "daha hızlı, daha yükseğe ve daha güçlü" (citius, altius, fortius) felsefesi, özellikle fiziksel temasın sıkça yaşandığı takım sporlarında seyir keyfi ve eğlenceyi kıyasıya rekabete dönüştürerek şiddeti kaçınılmaz hale getirmektedir (Ziyagil ve ark., 2014).

Sporda şiddet, uygulanan agresif eylemlerin belirli bir spor dalına özgü kurallara aykırı olması olarak betimlenmesidir. Sporda şiddeti tanımlamak ve açıklayabilmek için ortaya atılan üç teori bulunmaktadır. Biyolojik teori, şiddetin bir kişinin doğumundan itibaren var olduğunu kabul ederken, psikolojik teori ise şiddetin belirli amaçlara varamamasından kaynaklanan sıkıntıdan meydana geldiğini, sosyal öğrenme teorisinde ise şiddetin taklitten oluştuğunu ifade etmektedir. Spora ilişkin şiddetin antik çağlardan günümüze uzandığı belirtilirken, sporun ticarileşmesi ve profesyonelleşmesiyle birlikte yeni şekillere büründüğü ifade edilmektedir (Pakyardım, 2021).

Sporda şiddet eski dönemlere oranla hızlı ve daha yoğun bir biçimde artmaya başlamıştır. Yapısal, çevresel, sosyal ve bilişsel farklılıklar grubu, izleyici şiddetiyle bir araya

gelerek sporda tehdit meydana getirmeye başlamıştır. Özellikle seyirci şiddeti bütün ülkelerde devam eden evrensel bir problemdir (Çelik ve ark., 2017).

Sporda şiddet, saldırganlığın en üst seviyesi olan eylemin dış dünyadaki yansımasında kendini ortaya çıkarmaktadır. Bu eylem özellikle kişisel mücadele branşlarında kişilerin bilinçli olarak tekmeleme, yumruklama, kavga etme, argo ifade kullanma olabileceği gibi, spor malzemelerini fırlatma vb. rakip sporcuya yönlendirileceği gibi hakeme, antrenöre, kişinin kendi takım arkadaşlarına, federasyona hatta seyircilere karşı yapıldığı gözlemlenmektedir. Yine sporda şiddet saha içerisinde olduğu gibi ve sahaların dışarısına taştığı bilinen bir gerçektir, özellikle de ölümle bitebilen taraftarların sebep olduğu büyük boyutlu şiddet eylemleri gözlemlenmektedir. (Saz, 2013).

Endüstriyelleşmenin getirileriyle birlikte spor ile ilgili faaliyetlerin evrim sürecine adım atmasıyla birlikte ticari ve ekonomik kaygı ayrıca maddi getiriler sporun var olan özünde bir değişim başlatmıştır. Sporda beklenilen yüksek ve daha iyi performansın ticari ölçü değerlerinin ön plana çıkmasıyla birlikte sporun içinde şiddetin ortaya çıkışının kaçınılmaz olduğu söylenebilir. Yüksek düzeyde mücadele ve rekabetin de ortaya konulması sporcuların psikolojilerini olumsuz yönden etkilemeye başlamış, sporun gerek üretici ve destekçileri gerekse de tüketicileri arasında şiddetin ortaya çıkmasına zemin hazırlamıştır. Günümüzde gerçekleşen hızlı değişimler (nüfus artması, teknolojik ilerleme, bilgi, yerelleşme, dünya çapında yayılma, vb. gibi) sebebiyle insanların maddi açıdan tatmin olma seviyelerine ulaşmalarına rağmen, manevi açıdan bakıldığında ise büyük tatminsizlikler izlenebilmektedir. Bu tatminsizliklerin getirmiş olduğu problemlerle ve olumsuzluklarla tribünleri dolduran kişiler, seyirci ve taraftar olarak nitelendirilen kitleyi meydana getirmektedir. Taraftarların yaşadığı bu doyumsuzluklarla birlikte problemleri de çok az dahi olsa da geçiştirmek, unutabilmek için bu taraftar kitlesi kendince uyguladıkları Çeşitli çıkış yollarını (küfretme, olumsuz tezahürat, saldırgan davranışlar ve şiddete başvurma gibi) kullanırlar (Yücel ve ark., 2015)

Şiddetin insanların sosyalleştiği spor alanlarında ortaya çıkış sebebini; sporcuların, yöneticilerin, hakem, amigo, medya, vb. faktörler tarafından teşvik edildiği izlenebilir. Bunu bir örnekle somutlaştıracak olursak yapılacak olan maçlardan önce kulüp başkanı ya da sözcülerin yaptığı açıklamalarda rakip kulüp ve taraftarlarına yönelik sözlü saldırı ve kışkırtıcı davranışlar, maç sırasında taraftarların yapmış olduğu tribün gösterileri ve yapılan tezahüratlar, oyun esnasında oyuncuların sergilediği sert davranışlar, seyircilere önderlik eden amigoların yaptığı

kışkırtmalar, maç sırasında hakemlerin kasıtlı veya bilinçsizce yaptığı hatalar, tartışmalı durumlar, spor yazarları ve yorumcularının taraf tutan veya incitici tavırları, yanlış veya agresif yorumları, özellikle televizyon kanallarının izlenme oranlarını artırmak için federasyonu, hakemleri, kulüpleri suçlayan yayınları, sporda yaşanan olumsuz sonuçlara ve saldırgan eylemlere yol açmaktadır (Karagün, 2011).

Spor bireylerin sosyalleşmesinde önemli bir etkiye sahiptir. Spor ergenlikte meydana gelen bedensel enerjinin en iyi şekilde atıldığı platformdur. Aktif bir biçimde sporu hayatına dayatmış olan ergenler kendilerini bir gruba ait hisseder ayrıca bu ait olma hissiyle birlikte grupla dayanışma içerisinde olurlar. Oldukları bu dayanışma neticesiyle beraber sosyalleşerek çevresiyle birlikte belirli bir uyum yakalayan kişiler haline gelirler. Böylelikle sporun içinde olan ergenlerin sporun var olan yapısını ve kurallarını öğrenip içselleştirdikten sonra gelecek yaşantısında da toplumda var olan hukuk kurallarını da öğrenip bu kuralları uygulamak için çabalayan birer yetişkin olur. Ayrıca, ergenlerin gün yüzüne çıkarılmamış yeteneklerinin keşfedilmesini, ergenlerin aklı ve kendi idaresi tarafından yönlendirilmesiyle yaratıcılığının ilerlemesini de sağlar. Sayılanların yanı sıra spor, ergenlerin ahlaki açıdan grupla birlikte meydana getirdikleri çalışmalarda yardımlaşmayı ve dayanışmayı üst seviyelerde tutarak sıkı bir iş birliği ve dayanışma sistemini mecburi bir düzeye getirir. Genç yaşlarda bu terbiyeyle tanışan ergenler, bahsi geçen ahlak disiplinini, bütün yaşantıları boyunca yapılacak olan farklı aktivitelerde de uygulamaya özen gösterecektir (Yönet ve ark., 2016).

Sporun bilinen olumlu etkilerine göz atıldığında zaman zaman kişilerin yaşadıkları ruhsal problemlerin tedavisinde önemli bir konuma gelmiştir. Ayrıca şiddet sonucu meydana gelen psikolojik travmayla başa çıkabilme konusunda yapılan araştırmalarda sporun ne derece etkili olup olmadığını ortaya çıkarılmaya çalışılmıştır. Bu tarz çalışmalarda şiddete uğrayan öğrencilerin benlik algısını pozitif anlamda ilerletme konusunda, uyum sağlama düzeylerini istenilen yönde artırmada, travmayla başa çıkma konusunda serbest zamanlar aralıklarında ilgi ve yeteneği paralelindeki bir alanda sporsal aktiviteler yapmanın pozitif anlamda etkili olduğu ortaya konulmuştur. Bu anlatılanları ise sevdiği bir alanın içinde aktiviteler yapma ve onaylanma ihtiyacının giderilmesi yoluyla kendini iyi hissetme konusunda duygularının pozitif yönde seyrettiği, şiddetle birlikte bireyde var olmaya başlayan olumsuz duyguların, yapmaya başladığı spor ve aktiviteler aracılığı ile dile getirebilmesi ayrıca benzer sorunlarla karşılaşmış

olan başka bireylerin var olduğunu görüp ve bu sorunların üstesinden gelebileceği, başarma duygusunun sonucu olduğu bildirilmiştir (Karagün, 2011).

2. MATERYAL ve METOT

Bu bölümde yapılan araştırmanın evreni, örneklemi ayrıca araştırmada kullanılmış olan veri toplama araçları, verilerin toplanması ve verilerin analizinde kullanılan istatistiksel analizler ile ilgili açıklamalara yer verilmiştir.

2.1. Çalışmanın Amacı

Bu araştırmanın amacı, spor lisesi öğrencilerinin psikolojik dayanıklılık düzeyleri ile şiddet eğilimleri arasındaki ilişkiyi incelemektir. Çalışma, öğrencilerin şiddet eğilimlerinin çeşitli değişkenlere bağlı olarak nasıl değiştiğini odaklanarak araştırmaktadır. Cinsiyet, göç durumu, aile içi sözlü ve fiziksel şiddet, doğum yeri, sıralama durumu, en uzun yaşadıkları yer, anne ve baba eğitim seviyeleri, zararlı madde kullanımı, aile yapısı, kardeş sayısı, anne ve baba hayatta olma durumu, anne ve baba tutumu ve aile gelir durumu gibi değişkenler, öğrencilerin şiddet eğilimlerinin farklılaşmasında etkili olup olmadığı açısından incelenmektedir. Bu çalışma, spor lisesi öğrencilerinin psikolojik dayanıklılık düzeylerini anlamak ve şiddet eğilimlerinin ne tür faktörlere bağlı olarak değiştiğini belirlemek amacıyla gerçekleştirilmektedir.

2.2. Araştırmanın Modeli ve Evreni

Kesitsel araştırma, bir araştırma yöntemi olarak kullanılan ve belirli bir zamanda veya süre boyunca veri toplamak için tasarlanan bir yöntemdir. Bu yöntemde araştırmacılar, belirli bir zamanda bir veya daha fazla örneklem grubu üzerinde veri toplarlar ve bu verileri analiz ederek sonuçlara ulaşırlar. Örneğin, belirli bir zamanda bir grup insanın sosyal medya kullanım alışkanlıklarını anlamak için kesitsel bir araştırma yapılabilir. Araştırmacılar, belirli bir anket veya anketler aracılığıyla bu grup insanın sosyal medya kullanımıyla ilgili bilgilerini toplarlar ve sonuçları analiz ederek ortaya çıkan eğilimleri ve desenleri değerlendirirler. Diğer araştırma yöntemleriyle birlikte kullanılabilir ve genellikle gözlemsel verilerin toplandığı alanlarda yaygın olarak kullanılır. Uzun vadeli takibi gerektirmeyen veya belirli bir noktadaki durumu

anlamak için daha hızlı ve pratik bir yöntem arayan durumlarda kullanışlı olabilir. Ancak, kesitsel araştırmaların bazı sınırlamaları da vardır. Zaman içindeki değişiklikleri izlemek veya nedensel ilişkileri belirlemek için daha uzun vadeli çalışmalara ihtiyaç duyulabilir. Kesitsel nitelikte olan araştırmamızın evrenini; 2021-2022 yılı içindeki Hakkâri ili Spor Lisesi öğrencileri oluşturmuş olup toplam 362 Spor Lisesi öğrencisinden 264 kişiye ulaşılmıştır.

2.3. Araştırmanın Yapılışı

Veri toplanan il olan Hakkâri ili MEM' ilde öğretim gören 362 Spor Lisesi öğrencisi sayısı alınarak, 20 maddeden oluşan "Şiddet Eğilimi Ölçeği (ŞEÖ)", 29 maddeden oluşan "Ergenler için Psikolojik Dayanıklılık Ölçeği (EPDÖ)" ve araştırmacı tarafından hazırlanan 18 maddeden meydana gelen sosyo-demografik bilgi formu kullanılarak veriler toplanmıştır. Veriler yüz yüze görüşme yöntemiyle katılımcılardan toplanmıştır. Çalışmada; katılımcılara uygulanan çalışmanın konusu ve amacı araştırmanın tarafsız bir biçimde uygulanması amacıyla formda belirtilmiştir.

2.4. Verilerin Toplanması ve Analizi

Bu araştırmada; katılımcıların sosyo-demografik bilgilerine ulaşmak amacıyla araştırmacı tarafından oluşturulan Kişisel Bilgi Formu, 18 sorudan oluşmaktadır ve bu sorular bireylerin kişisel bilgilerine ulaşmayı amaçlamaktadır. Katılımcıların şiddet eğilimlerini ölçmek için Gökalp, Bayat ve Türkçapar 1995'te geliştirilmiş 20 maddelik Şiddet Eğilimi Ölçeği kullanılmıştır. Ergen Psikolojik Dayanıklılık Ölçeği ise 29 maddeden oluşup lise öğrencilerinin psikolojik dayanıklılık düzeylerini belirlemek amacıyla Bulut vd. (2012) tarafından geliştirilmiş ve psikolojik dayanıklılık düzeylerini ölçmek için veri toplama aracı olarak kullanılmıştır. Bu araştırmanın sonucunda elde edilen veriler SPSS24.0 programında değerlendirilecektir.

2.5. Kişisel Bilgi Formu

Kişisel bilgi formunda, araştırmacı tarafından hazırlanmış 18 soru bulunmaktadır. Bu soruların yardımı ile katılımcıların sosyo-demografik bilgilerine ulaşmak hedeflenmiştir. Bu

formda; doğum yeri, boy, kilo, yaş, madde kullanımı, kardeş sayısı, kaçıncı kardeş olduğu, kiminle yaşadığı, en uzun nerde yaşadığı, anne baba yaşıyor mu, anne baba eğitimi durumu, anne baba tutumu, aile içi fiziksel şiddet görüyor mu, ailenin aylık gelir düzeyi gibi demografik sorular bulunmaktadır. Bu sosyo-demografik değişkenler araştırmanın bağımsız değişkenlerini meydana getirmektedir.

2.6. Şiddet Eğilimi Ölçeği

Millî Eğitim Bakanlığı bünyesince gerçekleştirilen bir araştırmada, Lise kademesinde eğitim öğretim gören öğrencilerin şiddete olan eğilimlerini ölçmek amacıyla geliştirilmiştir (Akınsel, 2018).

Şiddet Eğilimi Ölçeği (ŞEÖ), 20 maddeye sahiptir ve bunlardan biri tersine çevrilmiştir. Ölçek, üçlü derecelendirme sistemiyle (3=her zaman, 2=bazen, 1=hiçbir zaman) kullanılmaktadır. Düz maddelerin doğrudan puanlaması yapılırken, tersine çevrilmiş madde ters yönde puanlanmaktadır. ŞEÖ'den elde edilen toplam puan 20 ile 60 arasında değişkenlik göstermektedir. Yüksek puanlar, şiddet eğiliminin yüksek değer aldığını göstermektedir. Şiddet Eğilimi Ölçeği'nin geçerlik çalışmaları, yapı geçerliği ve benzer ölçeklerin geçerliliği üzerinde araştırılarak yapılmıştır. Yapılan faktör analizi neticesinde ŞEÖ'de öz değeri 1'den büyük olan 4 faktör yer almakta ve toplam varyansın %55.45'ini ifade edilmektedir. ŞEÖ'nün benzer ölçekler geçerliğini araştırmak maksadıyla yapılan çalışmada, Tuzgöl (1998) tarafından geliştirilen Saldırganlık Ölçeği (SÖ) ile ŞEÖ arasında pozitif yönde ve anlamlı biçimde .64'lük bir korelasyon saptanmıştır. ŞEÖ'nin güvenirliği ile ilgili bulgular ise şu şekildedir: ŞEÖ'nün Cronbach alfa güvenirlik katsayısı .87 olarak değerlendirilmiştir. Yanı sıra, ŞEÖ'nün test tekrar test güvenirlik katsayısı .83 olarak bulunmuştur (Avcı ve Yıldırım, 2014).

2.7. Psikolojik Dayanıklılık Ölçeği

Psikolojik dayanıklılık ölçeği Yunus Altundağ, Sefa Bulut ve Uğur Doğan tarafından geliştirilerek kullanıma sunulmuştur. Ölçeğin yapı geçerliliği için açımlayıcı faktör analizi yapılmış ve 29 madde ve 6 faktörden oluşan bir yapı ortaya çıkmıştır, bu yapı toplam varyansın %57'sini açıklamaktadır. Ölçüt geçerliği için yapılan araştırmalarda, Problem çözme envanteri

ile-.47, Beck umutsuzluk ölçeği ile -.61 ve Kontrol odağı ölçeği ile -.46 korelasyonlar bulunmuştur. Güvenirlik çalışmasında, Cronbach Alfa iç tutarlık katsayısı .87 olarak bulunmuş, alt ölçeklerin ise .61 ile .89 arasında değişen alfa değerlerine sahip olduğu tespit edilmiştir. Test-tekrar-test güvenirlik çalışmasında ise bir aylık aralıklarla yapılan ölçümler arasındaki korelasyon katsayısı .87 olarak hesaplanmıştır. Diğer bir güvenirlik araştırmasında ise %27'lik bir alt-üst grup karşılaştırmasında tüm maddeler arasında anlamlı farklar bulunmuştur. Ayrıca, madde toplam korelasyon analizi yapılarak ilişkinin .59 ile .81 arasında değiştiği belirlenmiştir. Bu bulgular ışığında, araştırmacılar tarafından geliştirilen Ergen Psikolojik Dayanıklılık Ölçeği'nin eğitim ve psikoloji alanlarında kullanılabilir, geçerli ve güvenilir bir ölçme aracı olduğu söylenebilir (Akdoğan ve Yalçın, 2018).

Ölçeğin orijinal formu, on bir farklı ülkeden elde edilen verilerin analizi sonucunda oluşturulmuş olup, 28 maddeden, üç alt ölçekten ve sekiz alt boyuttan oluşmaktadır. Ölçeğin oluşturulması sosyo-ekolojik bir bakış açısıyla gerçekleştirilmiş olup, nicel ve nitel yöntemler kullanılmıştır. Ölçeğin kısa form çalışması ise Liebenberg, Ungar ve LeBlanc (2013) tarafından yapılmış ve iki ayrı araştırma sonucunda 12 maddelik bir yapı geliştirilmiştir. Faktör yük değerleri .39 ile .88 arasında değişmekte olup, ölçeğin iç tutarlılık katsayısı .84 olarak belirlenmiştir. Ölçme aracı beşli likert ölçeğinde yer almaktadır ve derecelendirmesi "Beni tamamen tanımlıyor (5)" ile "Hiç tanımlamıyor (1)" arasında yapılmaktadır. Yüksek puanlar yüksek bir dayanıklılık seviyesini ifade etmektedir. Ölçekte ters maddeler bulunmamaktadır ve alınabilecek toplam puan 60'tır (Şahin, 2018).

3. BULGULAR

3.1 Analiz Özeti

Veriler SPSS-22 programı kullanılarak analizler yapılmıştır. Sosyodemografik olan sorular adına frekans tabloları oluşturulmuştur. Değişkenlerin grup ortalamalarındaki farklılıkları görebilmek için 2 gruplu değişkenlerde bağımsız örneklem t-test. Doğum yeri ve aile içi fiziksel şiddet uygulama durumu değişkenlerinde yeterli gözlem sayısı bulunmadığı için parametrik olan t-testi uygulaması yerine parametrik olmayan Mann Whitney U testi uygulanmıştır. 3 ve daha fazla gruplu değişkenler için de Tek Yönlü ANOVA Analizi uygulanmıştır.

Zararlı madde kullanımı, Aile türü, Kardeş sayısı, Kiminle yaşadığı durumu, Anne ve baba hayatta olma durumu, Anne baba tutumu ve Aile aylık gelir durumu değişkenlerinde parametrik testler için yeterli gözlem sayısı olmadığından parametrik olmayan Kruskal Wallis-H testi uygulanmasına karar verilmiştir. Ölçeklerin kendi aralarınki ilişkinin yönünü ve gücünü tespit edebilmek için pearson korelasyon analizi uygulanmıştır. Analizlerin tümü alfa=0,05 seviyesinde çözümlenmiştir.

Tablo 3. 1. Normallik Varsayımı Analizi

Ölçek	n	Ort.	SS	Kolmogorov Smirnov (p)	Çarpıklık	Basıklık
Şiddet Eğilimi Ölçeği	264	44,79	9,60	,000	,626	1,029
Psikolojik Dayanıklılık Ölçeği	264	67,67	8,72	,001	,190	,626
Aile Desteği Ölçeği	264	15,32	4,21	,000	,597	,394
Arkadaş Desteği Ölçeği	264	11,08	3,54	,000	,460	,169
Okul Desteği Ölçeği	264	13,16	3,00	,001	-,448	-,011
Uyum Ölçeği	264	9,06	2,44	,000	,176	-,311
Mücadele Ölçeği	264	12,41	2,27	,000	,035	,252
Empati Ölçeği	264	6,61	2,17	,000	,413	-,187
Yaş Değişkeni	264	15,37	1,19	,000	,096	-,650
BKI Değişkeni	264	20,16	2,53	,200*	,230	-,094

* p <0,05

Tablo 3.1'de normallik varsayımı analizleri yer almaktadır. Basıklık ve çarpıklık değerleri ∓2 sınırını geçmediğinden analizlerde parametrik testler kullanılmaya karar

verilmiştir. Kolmogorov-Smirnov Analizi incelendiğinde BKI değişkeninin normal dağılım gösterdiği görülmektedir. (p>0,05).

Tablo 3. 2. Sosyodemografik Bilgiler

Değişken	Grup	n	Yüzde(%)
Doğum Yeri	Hakkari	245	92,8
	Diğer	19	7,2
Cinsiyet	Kadın	116	43,9
	Erkek	148	56,1
Zararlı Madde Kullanımı	Yok	194	73,5
	Sigara	64	24,2
	Diğer	6	2,3
Aile Türü	Çekirdek Aile	164	62,1
	Geniş Aile	77	29,2
	Parçalanmış Aile	23	8,7
Kardeş Sayısı	Tek Çocuk	29	11,0
	İki veya Üç Çocuk	107	40,5
	Dört veya Daha Fazla	128	48,5
Kaçıncı Çocuk Olduğu	İlk Çocuk	81	30,7
	Ortanca/Ortancadan Biri	126	47,7
	Son Çocuk	57	21,6
Kiminle Yaşadığı	Çekirdek Aile	161	61,0
	Geniş Aile	88	33,3
	Diğer	15	5,7
En Uzun Yaşanılan Yer	İl	86	32,6
	İlçe	97	36,7
	Köy	81	30,7
Bulunulan Yere Göç ile Gelme Durumu	Evet	49	18,6
	Hayır	215	81,4
Anne ve Babanın Hayatta Olma Durumu	Her İkisi de Yaşıyor	215	81,4
	Baba Vefat Etmiş Anne Yaşıyor	38	14,4
	Her İkisi Yaşamıyor	8	3,0
	Anne Vefat Etmiş Baba Yaşıyor	3	1,1
Anne Eğitim Durumu	Okur Yazar Değil	112	42,4
	İlkokul Mezunu	101	38,3
	Lise veya Üstü Mezun	51	19,3
Baba Eğitim Durumu	Okur Yazar Değil	47	17,8
	İlkokul Mezunu	139	52,7
	Lise veya Üstü Mezun	78	29,5
Anne ve Baba Tutum Durumu	Demokratik	23	8,7
	Hoşgörülü	172	65,2
	İhmalkâr	46	17,4
	Otoriter	23	8,7
Aile İçi Sözlü Şiddet Yapılma Durumu	Evet	43	16,3
	Hayır	221	83,7
Aile İçi Fiziksel Şiddet Yapılma Durumu	Evet	6	2,3
	Hayır	258	97,7
Aile Aylık Gelir Durumu	0-3000 TL	96	36,4
	3001-5000 TL	105	39,8
	5001-7500 TL	50	18,9
	7501TL veya daha fazlası	13	4,9

Tablo 3.2'de katılımcıların sosyodemografik bilgileri verilmiştir.

Tablo 3.3. Cinsiyet Değişkeni ile Şiddet Eğilimi ve Psikolojik Dayanıklılık Ölçeği Alt Boyutlarının Karşılaştırılması Tablosu

Ölçek	Grup	n	Ort.	SS	t	Sd	p
Şiddet Eğilimi	Kadın	116	45,05	8,89	,389	262	,698
	Erkek	148	44,58	10,15			
Psikolojik Dayanıklılık	Kadın	116	68,18	8,05	,829	262	,408
	Erkek	148	67,28	9,22			
Aile Desteği	Kadın	116	15,41	3,85	,287	262	,774
	Erkek	148	15,26	4,49			
Arkadaş Desteği	Kadın	116	11,37	3,21	1,167	262	,244
	Erkek	148	10,85	3,77			
Okul Desteği	Kadın	116	13,01	3,04	-,713	244	,477
	Erkek	148	13,28	2,97			
Uyum	Kadın	116	9,06	2,46	,005	262	,996
	Erkek	148	9,06	2,42			
Mücadele	Kadın	116	12,56	2,15	,933	262	,352
	Erkek	148	12,29	2,36			
Empati	Kadın	116	6,75	2,15	,878	248	,381
	Erkek	148	6,51	2,18			

*p<0,05

Tablo 3.3'te cinsiyet değişkeni için Bağımsız Örneklem T-Test Analizi sonuçları verilmiştir. Cinsiyet değişkeninin grupları olan Kadın-Erkek grubuna göre Şiddet Eğilimi Ölçeği Puanı istatistiksel olarak (p=,698>0,05). Cinsiyet faktörünün şiddet eğilimi üzerinde etkisi görülmemektedir. Cinsiyet değişkeni grupları dikkate alındığında, Psikolojik Dayanıklılık Ölçeği puanlarının gruplar arasında istatistiksel olarak (p=,408>0,05). Cinsiyet değişkeni psikolojik dayanıklılığı etkilememektedir. Cinsiyet değişkeni gruplarına göre Aile Desteği Alt Ölçeği Puanı istatistiksel olarak (p=,774>0,05). Cinsiyet değişkeni olarak Arkadaş Desteği Alt Ölçeği Puanı istatistiksel olarak (p=,244>0,05). Cinsiyet değişkeni olarak Okul Desteği Alt Ölçeği Puanı istatistiksel olarak (p=,477>0,05). Cinsiyet değişkeni olarak Uyum Alt Ölçeği Puanı istatistiksel olarak p=,996>0,05). Cinsiyet değişkeni olarak Mücadele Alt Ölçeği Puanı istatistiksel olarak (p=,352>0,05). Cinsiyet değişkeni olarak Empati Alt Ölçeği Puanı istatistiksel olarak anlamlı bir şekilde farklılık göstermemiştir (p=,381>0,05).

Tablo 3.4. Bulunulan Yere Göç ile Gelme Durumu Değişkeni ile Şiddet Eğilimi ve Psikolojik Dayanıklılık Ölçeği Alt Boyutlarının Karşılaştırılması Tablosu

Ölçek	Grup	n	Ort.	SS	t	Sd	p
Şiddet Eğilimi	Evet	49	44,67	8,74	-,095	262	,924
	Hayır	215	44,81	9,81			
Psikolojik Dayanıklılık	Evet	49	67,81	8,73	,123	262	,902
	Hayır	215	67,64	8,74			
Aile Desteği	Evet	49	15,22	4,15	-,193	262	,847
	Hayır	215	15,35	4,23			
Arkadaş Desteği	Evet	49	11,53	3,71	,944	68	,349
	Hayır	215	10,98	3,50			
Okul Desteği	Evet	49	12,79	2,73	-,957	262	,339
	Hayır	215	13,25	3,06			
Uyum	Evet	49	8,95	2,06	-,346	262	,730
	Hayır	215	9,09	2,52			
Mücadele	Evet	49	12,65	1,95	,819	262	,413
	Hayır	215	12,35	2,33			
Empati	Evet	49	6,65	2,15	,128	72	,899
	Hayır	215	6,60	2,18			

*p<0,05

Tablo 3.4'te bulunulan yere göç ile gelme durumu değişkeni için Bağımsız Örneklem T-Test analizi sonuçları verilmiştir. Bulunulan yere göç ile gelme değişkeni olarak Şiddet Eğilimi Ölçeği Puanı istatistiksel olarak (p=,924>0,05). Bulunulan yere göç ile gelme değişkeni gruplarına göre Psikolojik Dayanıklılık Ölçeği Puanı istatistiksel olarak (p=,902>0,05). Bulunulan yere göç ile gelme değişkeni olarak Aile Desteği Alt Ölçeği Puanı istatistiksel olarak (p=,847>0,05). Bulunulan yere göç ile gelme değişkeni olarak Arkadaş Desteği Alt Ölçeği Puanı istatistiksel olarak (p=,349>0,05). Bulunulan yere göç ile gelme değişkeni gruplarına göre Okul Desteği Alt Ölçeği Puanı istatistiksel olarak (p=,339>0,05). Bulunulan yere göç ile gelme değişkeni olarak Uyum Alt Ölçeği Puanı istatistiksel olarak (p=,730>0,05). Bulunulan yere göç ile gelme değişkeni olarak Mücadele Alt Ölçeği Puanı istatistiksel olarak (p=,413>0,05). Bulunulan yere göç ile gelme değişkeni gruplarına göre Empati Alt Ölçeği Puanı istatistiksel olarak anlamlı bir şekilde farklılık göstermemektedir (p=,899>0,05).

Tablo 3.5. Aile İçerisindeki Sözlü Şiddete Maruz Kalma Durumu Değişkeni ile Şiddet Eğilimi ve Psikolojik Dayanıklılık Ölçeği Alt Boyutlarının Karşılaştırılması Tablosu

Ölçek	Grup	n	Ort.	SS	t	Sd	p
Şiddet Eğilimi	Evet	43	50,02	10,75	4,013	262	,000*
	Hayır	221	43,77	9,05			
Psikolojik Dayanıklılık	Evet	43	72,09	9,33	3,715	262	,000*
	Hayır	221	66,81	8,35			
Aile Desteği	Evet	43	17,76	4,97	4,278	262	,000*
	Hayır	221	14,85	3,89			
Arkadaş Desteği	Evet	43	12,58	3,91	3,077	262	,002*
	Hayır	221	10,79	3,40			
Okul Desteği	Evet	43	13,02	3,16	-,341	262	,733
	Hayır	221	13,19	2,97			
Uyum	Evet	43	9,32	3,02	,755	262	,451
	Hayır	221	9,01	2,31			
Mücadele	Evet	43	12,76	1,60	1,119	262	,264
	Hayır	221	12,34	2,37			
Empati	Evet	43	6,62	2,30	,035	262	,973
	Hayır	221	6,61	2,15			

*p<0,05

Tablo 3,5'te aile içerisindeki sözlü şiddet durumu değişkeni için Bağımsız Örneklem T-Test Analizi sonuçları verilmiştir. Aile içerisindeki sözlü şiddet değişkeni olarak Şiddet Eğilimi Ölçeği Puanı istatistiksel olarak anlamlı bir şekilde farklılık göstermektedir (p=,000<0,05). Aile içerisinde sözlü şiddete uğrayanların Şiddet Eğilimi Ölçeği Puanı ortalaması (50,02±10,75), Aile içerisinde sözlü şiddete uğramayanların Şiddet Eğilimi Ölçeği Puanı ortalamasından (43,77±9,05) anlamlı bir şekilde farklı ve büyüktür. Aile içerisinde sözlü şiddete maruz kalan öğrenciler sözlü şiddete maruz kalmayanlara göre şiddete daha yatkın oldukları gözlemlenmiştir. Aile içerisindeki sözlü şiddet durumu değişkeni olarak Psikolojik Dayanıklılık Ölçeği Puanı istatistiksel olarak anlamlı bir şekilde farklılık göstermektedir (p=,000<0,05). Aile içerisinde sözlü şiddete uğrayanların Psikolojik Dayanıklılık Ölçeği Puanı ortalaması (72,09±9,33), Aile içerisinde sözlü şiddete uğramayanların Psikolojik Dayanıklılık Ölçeği Puanı ortalamasından (66,81±8,35) anlamlı bir şekilde farklı ve büyüktür. Sözlü şiddete uğrayan öğrenciler psikolojik dayanıklılık anlamında uğramayanlara göre daha dayanıklıdır. Aile içerisindeki sözlü şiddet durumu değişkeni olarak Aile Desteği Alt Ölçeği Puanı istatistiksel olarak anlamlı bir şekilde farklılık göstermektedir (p=,000<0,05). Aile içerisinde sözlü şiddete uğrayanların Aile Desteği Alt Ölçeği Puanı ortalaması (17,76±4,97), Aile içerisinde sözlü

şiddete uğramayanların Aile Desteği Alt Ölçeği Puanı ortalamasından (14,85±3,89) anlamlı bir şekilde farklı ve büyüktür. Aile içerisinde sözlü şiddete uğrayanlar aile desteğini daha fazla aldıkları gözlemlenmektedir. Aile içerisindeki sözlü şiddet durumu değişkeni olarak Arkadaş Desteği Alt Ölçeği Puanı istatistiksel olarak anlamlı farklılık göstermektedir (p=,002<0,05). Aile içerisinde sözlü şiddete uğrayanların Arkadaş Desteği Alt Ölçeği Puanı ortalaması (12,58±3,91), Aile içerisinde sözlü şiddete uğramayanların Arkadaş Desteği Alt Ölçeği Puanı ortalamasından (10,79±3,40) anlamlı bir şekilde farklı ve büyüktür. Aile içerisinde sözlü şiddete maruz kalan öğrenciler sözlü şiddete maruz kalmayanlara göre arkadaş desteğini aldıkları görülmektedir. Aile içerisindeki sözlü şiddet durumu değişkeni olarak Okul Desteği Alt Ölçeği Puanı istatistiksel olarak anlamlı bir şekilde farklılık göstermemektedir (p=,733>0,05). Aile içerisindeki sözlü şiddet değişkeni olarak Uyum Alt Ölçeği Puanı istatistiksel olarak (p=,451>0,05). Aile içerisindeki sözlü şiddet durumu değişkeni olarak Mücadele Alt Ölçeği Puanı istatistiksel olarak (p=,264>0,05). Aile içerisindeki sözlü şiddet değişkeni olarak Empati Alt Ölçeği Puanı istatistiksel olarak (p=,973>0,05). Aile içerisindeki sözlü şiddet durumu değişkeni olarak Şiddet Eğilimi Ölçeği Puanı istatistiksel olarak anlamlı bir şekilde farklılık göstermemektedir (p=,450>0,05).

Tablo 3.6. Doğum Yeri Değişkeni ile Şiddet Eğilimi ve Psikolojik Dayanıklılık Ölçeği Alt Boyutlarının Karşılaştırılması Tablosu

Ölçek	Grup	n	Ort.	SS	z	Sd	p
Şiddet Eğilimi	Hakkâri	245	44,87	9,89	-,226	262	,821
	Diğer	19	43,68	4,57			
Psikolojik Dayanıklılık	Hakkari	245	67,75	8,82	-,612	262	,541
	Diğer	19	66,68	7,37			
Aile Desteği	Hakkâri	245	15,33	4,24	-,141	262	,888
	Diğer	19	15,21	3,90			
Arkadaş Desteği	Hakkâri	245	11,18	3,60	-1,667	262	,096
	Diğer	19	9,73	2,30			
Okul Desteği	Hakkâri	245	13,15	3,04	-,045	262	,964
	Diğer	19	13,31	2,56			
Uyum	Hakkâri	245	9,09	2,42	-,891	262	,373
	Diğer	19	8,68	2,64			
Mücadele	Hakkâri	245	12,35	2,29	-1,822	262	,068
	Diğer	19	13,15	1,86			
Empati	Hakkâri	245	6,62	2,20	-,050	262	,960
	Diğer	19	6,57	1,83			

*p<0,05

Tablo 3.6'da doğum yeri değişkeni için Bağımsız Örneklem Mann-Whitney U Test Analizi sonuçları verilmiştir. Doğum Yeri değişkeni olarak Şiddet Eğilimi Ölçeği Puanı istatistiksel olarak (p=,821>0,05). Doğum Yeri değişkeni olarak Psikolojik Dayanıklılık Ölçeği Puanı istatistiksel olarak (p=,541>0,05). Doğum Yeri değişkeni gruplarına için Aile Desteği Alt Ölçeği Puanı istatistiksel olarak (p=,888>0,05). Doğum Yeri değişkeni olarak Arkadaş Alt Desteği Ölçeği Puanı istatistiksel olarak (p=,096>0,05). Doğum Yeri değişkeni olarak Okul Desteği Alt Ölçeği Puanı istatistiksel olarak p=,964>0,05). Doğum Yeri değişkeni gruplarına için Uyum Alt Ölçeği Puanı istatistiksel olarak (p=,373>0,05). Doğum Yeri değişkeni olarak Mücadele Alt Ölçeği Puanı istatistiksel olarak p=,068>0,05). Doğum Yeri değişkeni olarak Empati Alt Ölçeği Puanı istatistiksel olarak anlamlı bir şekilde farklılık gözlemlenmemiştir (p=,960>0,05).

Tablo 3.7. Aile İçerisindeki Fiziksel Şiddete Maruz Kalma Durumu Değişkeni ile Şiddet Eğilimi ve Psikolojik Dayanıklılık Ölçeği Alt Boyutlarının Karşılaştırılması Tablosu

Ölçek	Grup	n	Ort.	SS	z	Sd	p
Şiddet Eğilimi	Evet	6	46,00	3,63	-,755	262	,450
	Hayır	258	44,76	9,70			
Psikolojik Dayanıklılık	Evet	6	64,16	5,91	-1,364	262	,172
	Hayır	258	67,75	8,76			
Aile Desteği	Evet	6	13,33	2,87	-1,428	262	,153
	Hayır	258	15,37	4,23			
Arkadaş Desteği	Evet	6	11,16	2,63	-,258	262	,796
	Hayır	258	11,08	3,56			
Okul Desteği	Evet	6	12,16	3,60	-,944	262	,345
	Hayır	258	13,18	2,99			
Uyum	Evet	6	8,50	2,73	-,316	262	,752
	Hayır	258	9,08	2,43			
Mücadele	Evet	6	12,66	2,06	-,156	262	,876
	Hayır	258	12,40	2,28			
Empati	Evet	6	6,33	2,16	-,167	262	,868
	Hayır	258	6,62	2,17			

*p<0,05

Tablo 3.7'de aile içerisindeki fiziksel şiddet durumu değişkeni için Bağımsız Örneklem Mann-Whitney U Test Analizi sonuçları verilmiştir. Aile içerisindeki fiziksel şiddet değişkeni olarak Şiddet Eğilimi Ölçeği Puanı istatistiksel olarak (p=,450>0,05). Aile içerisindeki fiziksel şiddet değişkeni olarak Psikolojik Dayanıklılık Ölçeği Puanı istatistiksel olarak (p=,172>0,05). Aile içerisindeki fiziksel şiddet değişkeni olarak Aile Desteği Alt Ölçeği Puanı istatistiksel olarak (p=,153>0,05). Aile içerisindeki fiziksel şiddet durumu değişkeni gruplarına göre Arkadaş Desteği Alt Ölçeği Puanı istatistiksel olarak anlamlı (p=,796>0,05). Aile içerisindeki fiziksel şiddet değişkeni olarak Okul Desteği Alt Ölçeği Puanı istatistiksel olarak (p=,345>0,05). Aile içerisindeki fiziksel şiddet durumu değişkeni olarak Uyum Alt Ölçeği Puanı istatistiksel olarak (p=,752>0,05). Aile içerisindeki fiziksel şiddet durumu değişkeni gruplarına göre Mücadele Alt Ölçeği Puanı istatistiksel olarak (p=,876>0,05). Aile içerisindeki fiziksel

şiddet durumu değişkeni olarak değişkeni gruplarına göre Empati Alt Ölçeği Puanı istatistiksel olarak anlamlı farklılık göstermediği görülmektedir (p=,868>0,05).

Tablo 3.8. Kaçıncı Çocuk Olma Değişkeni ile Şiddet Eğilimi ve Psikolojik Dayanıklılık Ölçeği Alt Boyutlarının Karşılaştırılması Tablosu

Ölçek	Grup	n	Ort.	SS	Var.K	K.T.	SD	K.O.	F	p
Şiddet Eğilimi Ölçeği	İlk Çocuk	81	44,32	7,77	**GA**	62,68	2	31,34	,338	,714
	Ortanca/ Ortancadan Biri	126	45,30	11,09	**GI**	24220,86	261	92,80		
	Son Çocuk	57	44,33	8,44	**Toplam**	24283,54	263			
	Toplam	264	44,79	9,60						
Psikolojik Dayanıklılık Ölçeği	İlk Çocuk	81	67,27	7,59	**GA**	299,69	2	149,84	1,984	,140
	Ortanca/Ortancadan Biri	126	68,69	9,31	**GI**	19711,93	261	75,52		
	Son Çocuk	57	66,01	8,72	**Toplam**	20011,63	263			
	Toplam	264	67,67	8,72						
Aile Desteği Ölçeği	İlk Çocuk	81	14,90	3,52	**GA**	118,093	2	59,046	3,381	,036*
	Ortanca / Ortancadan Biri	126	16,00	4,56	**GI**	4558,237	261	17,465		
	Son Çocuk	57	14,43	4,13	**Toplam**	4676,330	263			
	Toplam	264	15,32	4,21						
Arkadaş Desteği Ölçeği	İlk Çocuk	81	10,90	2,75	**GA**	21,55	2	10,77	,857	,426
	Ortanca/Ortancadan Biri	126	11,37	4,02	**GI**	3284,60	261	12,58		
	Son Çocuk	57	10,70	3,39	**Toplam**	3306,16	263			
	Toplam	264	11,08	3,54						
Okul Desteği Ölçeği	İlk Çocuk	81	12,96	3,01	**GA**	5,880	2	2,94	,324	,724
	Ortanca/Ortancadan Biri	126	13,20	3,02	**GI**	2368,78	261	9,07		
	Son Çocuk	57	13,36	2,99	**Toplam**	2374,66	263			
	Toplam	264	13,16	3,00						
Uyum Ölçeği	İlk Çocuk	81	9,20	2,30	**GA**	27,32	2	13,66	2,314	,101
	Ortanca/Ortancadan Biri	126	9,25	2,40	**GI**	1541,44	261	5,90		
	Son Çocuk	57	8,45	2,64	**Toplam**	1568,77	263			
	Toplam	264	9,06	2,44						
Mücadele Ölçeği	İlk Çocuk	81	12,59	2,32	**GA**	18,451	2	9,22	1,797	,168
	Ortanca/Ortancadan Biri	126	12,14	2,20	**GI**	1339,54	261	5,13		
	Son Çocuk	57	12,75	2,30	**Toplam**	1357,99	263			
	Toplam	264	12,41	2,27						
Empati Ölçeği	İlk Çocuk	81	6,70	2,03	**GA**	7,40	2	3,70	,783	,458
	Ortanca/Ortancadan Biri	126	6,70	2,22	**GI**	1234,95	261	4,73		
	Son Çocuk	57	6,29	2,25	**Toplam**	1242,36	263			
	Toplam	264	6,61	2,17						

*p<0.05

Tablo 3.8'de kaçıncı çocuk değişkeni için One-Way ANOVA Analizi sonuçları verilmiştir. Kaçıncı çocuk değişkeni gruplarına göre Şiddet Eğilimi Ölçeği Puanı istatistiksel olarak (p=,714>0,05). Kaçıncı çocuk değişkeni olarak Psikolojik Dayanıklılık Ölçeği Puanı istatistiksel olarak anlamlı bir şekilde farklılık göstermediği gözlemlenmiştir (p=,140>0,05).

Kaçıncı çocuk değişkeni gruplarına göre Aile Desteği Alt Ölçeği Puanı istatistiksel olarak anlamlı bir şekilde farklılık göstermektedir (p=,036>0,05). Fakat yapılan post-hoc analizleri sonucunda gruplar arasında istatistiksel olarak anlamlı bir farklılık bulunamamıştır. Kaçıncı çocuk olma değişkeni olarak Arkadaş Desteği Alt Ölçeği Puanı istatistiksel olarak (p=,426>0,05). Kaçıncı çocuk olma değişkeni olarak Okul Desteği Alt Ölçeği Puanı istatistiksel olarak (p=,724>0,05). Kaçıncı çocuk olma değişkeni olarak Uyum Alt Ölçeği Puanı istatistiksel olarak (p=,101>0,05). Kaçıncı çocuk olma değişkeni olarak Mücadele Alt Ölçeği Puanı istatistiksel olarak =,168>0,05). Kaçıncı çocuk olma değişkeni gruplarına göre Empati Alt Ölçeği Puanı istatistiksel olarak anlamlı bir şekilde farklılık göstermediği gözlemlenmiştir (p=,458>0,05).

Tablo 3.9. En Uzun Yaşanılan Yer Değişkeni ile Şiddet Eğilimi ve Psikolojik Dayanıklılık Ölçeği Alt Boyutlarının Karşılaştırılması Tablosu

Ölçek	Grup	n	Ort.	SS	Var.K	K.T.	SD	K.O.	F	p
Şiddet Eğilimi Ölçeğ	İl	86	46,86	12,45	**GA**	607,55	2	303,77	3,349	,037*
	İlçe	97	44,32	8,18	**GI**	23675,99	261	90,71		
	Köy	81	43,14	7,11	**Toplam**	24283,54	263			
	Toplam	264	44,79	9,60						
Psikolojik Dayanıklılık Ölçeği	İl	86	68,59	10,50	**GA**	245,01	2	122,50	1,618	,200
	İlçe	97	68,04	8,09	**GI**	19766,61	261	75,73		
	Köy	81	66,27	7,15	**Toplam**	20011,63	263			
	Toplam	264	67,67	8,72						
Aile Desteği	İl	86	15,73	5,12	**GA**	110,410	2	55,205	3,156	,044*
	İlçe	97	15,78	4,13	**GI**	4565,920	261	17,494		
	Köy	81	14,35	2,93	**Toplam**	4676,330	263			
	Toplam	264	15,32	4,21						
Arkadaş Desteği	İl	86	11,69	4,17	**GA**	53,04	2	26,52	2,128	,121
	İlçe	97	10,93	3,50	**GI**	3253,12	261	12,46		
	Köy	81	10,60	2,72	**Toplam**	3306,16	263			
	Toplam	264	11,08	3,54						
Okul Desteği	İl	86	12,97	3,09	**GA**	5,18	2	2,59	,285	,752
	İlçe	97	13,20	3,14	**GI**	2369,48	261	9,07		
	Köy	81	13,32	2,76	**Toplam**	2374,66	263			
	Toplam	264	13,16	3,00						
Uyum	İl	86	9,06	2,91	**GA**	12,470	2	6,23	1,046	,353
	İlçe	97	9,30	2,09	**GI**	1556,30	261	5,96		
	Köy	81	8,77	2,27	**Toplam**	1568,77	263			
	Toplam	264	9,06	2,44						
Mücadele	İl	86	12,17	2,52	**GA**	12,50	2	6,25	1,213	,299
	İlçe	97	12,37	2,04	**GI**	1345,49	261	5,15		
	Köy	81	12,71	2,24	**Toplam**	1357,99	263			
	Toplam	264	12,41	2,27						
Empati	İl	86	6,94	2,47	**GA**	13,58	2	6,79	1,443	,238
	İlçe	97	6,43	1,97	**GI**	1228,77	261	4,70		
	Köy	81	6,49	2,05	**Toplam**	1242,36	263			
	Toplam	264	6,61	2,17						

*p<0.05

Tablo 3.9'da en uzun yaşanılan yer değişkeni için One-Way ANOVA Analizi sonuçları verilmiştir. En uzun yaşanılan yer değişkeni olarak Şiddet Eğilimi Ölçeği Puanı istatistiksel olarak anlamlı bir şekilde farklılık göstermektedir (p=,037<0,05). En uzun süre ilde yaşayanların Şiddet Eğilimi Ölçeği Puanı ortalaması (46,86±12,45), En uzun süre köyde yaşayanların Şiddet Eğilimi Ölçeği Puanı ortalamasından (43,14±7,11) anlamlı bir şekilde farklı

ve büyüktür. En uzun ilde yaşayan öğrencilerin şiddete olan yatkınlıklara köyde yaşayanlara göre daha fazla olduğu saptanmıştır. En uzun yaşanılan yer değişkeni olarak Psikolojik Dayanıklılık Ölçeği Puanı istatistiksel olarak anlamlı bir şekilde farklılık göstermemektedir (p=,200>0,05). En uzun yaşanılan yer değişkeni olarak Aile Desteği Alt Ölçeği Puanı istatistiksel olarak anlamlı bir şekilde farklılık göstermektedir (p=,044<0,05). En uzun süre ilçede yaşayanların Aile Desteği Ölçeği Puanı ortalaması (15,78±4,13), En uzun süre köyde yaşayanların Aile Desteği Alt Ölçeği Puanı ortalamasından (14,35±2,93) anlamlı bir şekilde farklı ve büyüktür. En uzun süre ilçede yaşayan öğrencilerin köyde yaşayan öğrencilere göre daha fazla aile desteği aldığı gözlemlenmektedir. En uzun yaşanılan yer değişkeni olarak Arkadaş Desteği Alt Ölçeği Puanı istatistiksel olarak (p=,121>0,05). En uzun yaşanılan yer değişkeni olarak Okul Desteği Alt Ölçeği Puanı istatistiksel olarak (p=,752>0,05). En uzun yaşanılan yer değişkeni gruplarına göre Uyum Alt Ölçeği Puanı istatistiksel olarak (p=,353>0,05). En uzun yaşanılan yer değişkeni olarak Mücadele Alt Ölçeği Puanı istatistiksel olarak (p=,299>0,05). En uzun yaşanılan değişkeni olarak Empati Dayanıklılık Alt Ölçeği Puanı istatistiksel olarak anlamlı bir şekilde farklılık göstermemektedir (p=,238>0,05).

Tablo 3.10. Anne Eğitim Durumu Değişkeni ile Şiddet Eğilimi ve Psikolojik Dayanıklılık Ölçeği Alt Boyutlarının Karşılaştırılması Tablosu

Ölçek	Grup	n	Ort.	SS	Var.K	K.T.	SD	K.O.	F	p
Şiddet Eğilimi Ölçeği	Okur Yazar Değil	112	43,93	10,54	**GA**	260,81	2	130,40	1,417	,244
	İlkokul Mezunu	101	46,04	9,18	**GI**	24022,72	261	92,04		
	Lise veya Üstü Mezun	51	44,17	8,04	**Toplam**	24283,54	263			
	Toplam	264	44,79	9,60						
Psikolojik Dayanıklılık Ölçeği	Okur Yazar Değil	112	68,75	8,60	**GA**	229,56	2	114,78	1,514	,222
	İlkokul Mezunu	101	67,02	9,68	**GI**	19782,06	261	75,79		
	Lise veya Üstü Mezun	51	66,60	6,60	**Toplam**	20011,63	263			
	Toplam	264	67,67	8,72						
Aile Desteği	Okur Yazar Değil	112	15,40	4,58	**GA**	11,771	2	5,886	,329	,720
	İlkokul Mezunu	101	15,46	4,23	**GI**	4664,558	261	17,872		
	Lise veya Üstü Mezun	51	14,90	3,26	**Toplam**	4676,330	263			
	Toplam	264	15,32	4,21						
Arkadaş Desteği	Okur Yazar Değil	112	11,40	3,58	**GA**	23,11	2	11,55	,919	,400
	İlkokul Mezunu	101	10,74	3,86	**GI**	3283,05	261	12,57		
	Lise veya Üstü Mezun	51	11,05	2,71	**Toplam**	3306,16	263			
	Toplam	264	11,08	3,54						
Okul Desteği	Okur Yazar Değil	112	13,44	2,99	**GA**	20,22	2	10,11	1,121	,328
	İlkokul Mezunu	101	12,83	3,168	**GI**	2354,44	261	9,02		
	Lise veya Üstü Mezun	51	13,21	2,65	**Toplam**	2374,66	263			
	Toplam	264	13,16	3,00						
Uyum	Okur Yazar Değil	112	9,31	2,50	**GA**	23,76	2	11,88	2,008	,136
	İlkokul Mezunu	101	9,08	2,35	**GI**	1545,00	261	5,92		
	Lise veya Üstü Mezun	51	8,49	2,41	**Toplam**	1568,77	263			
	Toplam	264	9,06	2,44						
Mücadele	Okur Yazar Değil	112	12,49	2,31	**GA**	6,26	2	3,13	,605	,547
	İlkokul Mezunu	101	12,48	2,43	**GI**	1351,72	261	5,17		
	Lise veya Üstü Mezun	51	12,09	1,81	**Toplam**	1357,99	263			
	Toplam	264	12,41	2,27						
Empati	Okur Yazar Değil	112	6,69	2,15	**GA**	7,40	2	3,70	,782	,458
	İlkokul Mezunu	101	6,41	2,22	**GI**	1234,95	261	4,73		
	Lise veya Üstü Mezun	51	6,84	2,12	**Toplam**	1242,36	263			
	Toplam	264	6,61	2,17						

*p<0.05

Tablo 3.10'da anne eğitim durumu değişkeni olarak One-Way ANOVA Analizi sonuçları verilmiştir. Anne eğitim durumu değişkeni olarak Şiddet Eğilimi Ölçeği Puanı istatistiksel olarak (p=,244>0,05). Anne eğitim durumu değişkeni gruplarına göre Psikolojik Dayanıklılık Ölçeği Puanı istatistiksel olarak (p=,222>0,05). Anne eğitim durumu değişkeni olarak Desteği Alt Ölçeği Puanı istatistiksel olarak (p=,720>0,05). Anne eğitim durumu değişkeni olarak Arkadaş Desteği Alt Ölçeği Puanı istatistiksel olarak (p=,400>0,05). Anne eğitim durumu değişkeni olarak Okul Desteği Alt Ölçeği Puanı istatistiksel olarak (p=,328>0,05). Anne eğitim durumu değişkeni gruplarına göre Uyum Alt Ölçeği Puanı istatistiksel olarak (p=,136>0,05). Anne eğitim durumu değişkeni gruplarına göre Mücadele Alt Ölçeği Puanı istatistiksel olarak (p=,547>0,05). Anne eğitim durumu değişkeni olarak Empati Alt Ölçeği Puanı istatistiksel olarak anlamlı bir şekilde farklılık göstermemektedir (p=,458>0,05).

Tablo 3.11. Baba Eğitim Durumu Değişkeni ile Şiddet Eğilimi ve Psikolojik Dayanıklılık Ölçeği Alt Boyutlarının Karşılaştırılması Tablosu

Ölçek	Grup	n	Ort.	SS	Var.K	K.T.	SD	K.O.	F	p
Şiddet Eğilimi Ölçeği	Okur Yazar Değil	47	44,25	8,52	**GA**	19,93	2	9,96	,107	,898
	İlkokul Mezunu	139	44,81	9,95	**GI**	24263,61	261	92,96		
	Lise veya Üstü Mezun	78	45,07	9,68	**Toplam**	24283,54	263			
	Toplam	264	44,79	9,60						
Psikolojik Dayanıklılık Ölçeği	Okur Yazar Değil	47	66,82	7,93	**GA**	137,03	2	68,51	,900	,408
	İlkokul Mezunu	139	68,35	9,41	**GI**	19874,60	261	76,14		
	Lise veya Üstü Mezun	78	66,97	7,84	**Toplam**	20011,63	263			
	Toplam	264	67,67	8,72						
Aile Desteği	Okur Yazar Değil	47	14,80	4,05	**GA**	20,336	2	10,17	,570	,566
	İlkokul Mezunu	139	15,55	4,51	**GI**	4655,994	261	17,84		
	Lise veya Üstü Mezun	78	15,24	3,75	**Toplam**	4676,330	263			
	Toplam	264	15,32	4,21						
Arkadaş Desteği	Okur Yazar Değil	47	10,51	2,68	**GA**	34,64	2	17,32	1,382	,253
	İlkokul Mezunu	139	11,41	3,86	**GI**	3271,52	261	12,53		
	Lise veya Üstü Mezun	78	10,84	3,37	**Toplam**	3306,16	263			
	Toplam	264	11,08	3,54						
Okul Desteği	Okur Yazar Değil	47	13,57	2,88	**GA**	13,94	2	6,97	,771	,464
	İlkokul Mezunu	139	12,97	3,10	**GI**	2360,72	261	9,04		
	Lise veya Üstü Mezun	78	13,26	2,89	**Toplam**	2374,66	263			
	Toplam	264	13,16	3,00						
Uyum	Okur Yazar Değil	47	8,68	2,37	**GA**	30,19	2	15,09	2,561	,079
	İlkokul Mezunu	139	9,38	2,38	**GI**	1538,58	261	5,89		
	Lise veya Üstü Mezun	78	8,73	2,52	**Toplam**	1568,77	263			
	Toplam	264	9,06	2,44						
Mücadele	Okur Yazar Değil	47	12,65	2,04	**GA**	3,97	2	1,98	,383	,682
	İlkokul Mezunu	139	12,32	2,37	**GI**	1354,02	261	5,18		
	Lise veya Üstü Mezun	78	12,42	2,22	**Toplam**	1357,99	263			
	Toplam	264	12,41	2,27						
Empati	Okur Yazar Değil	47	6,59	2,12	**GA**	3,16	2	1,58	,334	,717
	İlkokul Mezunu	139	6,71	2,21	**GI**	1239,19	261	4,74		
	Lise veya Üstü Mezun	78	6,46	2,14	**Toplam**	1242,36	263			
	Toplam	264	6,61	2,17						

*p<0.05

Tablo 3.11'de baba eğitim durumu değişkeni için One-Way ANOVA Analizi sonuçları verilmiştir. Baba eğitim durumu değişkeni grupları için Şiddet Eğilimi Ölçeği Puanı istatistiksel

olarak anlamlı bir şekilde farklılık göstermemektedir (p=,898>0,05). Baba eğitim durumu değişkeni grupları için Psikolojik Dayanıklılık Ölçeği Puanı istatistiksel olarak (p=,408>0,05). Baba eğitim durumu değişkeni olarak Aile Desteği Alt Ölçeği Puanı istatistiksel olarak (p=,566>0,05). Baba eğitim durumu değişkeni grupları için Arkadaş Desteği Alt Ölçeği Puanı istatistiksel olarak (p=,253>0,05). Baba eğitim durumu değişkeni grupları için Okul Desteği Alt Ölçeği Puanı istatistiksel olarak (p=,464>0,05). Baba eğitim durumu değişkeni olarak Uyum Alt Ölçeği Puanı istatistiksel olarak (p=,079>0,05). Baba eğitim durumu değişkeni olarak Mücadele Alt Ölçeği Puanı istatistiksel olarak (p=,682>0,05). Baba eğitim durumu değişkeni olarak Alt Ölçeği Puanı istatistiksel olarak anlamlı bir şekilde farklılık göstermemektedir (p=,717>0,05).

Tablo 3.12. Zararlı Madde Kullanım Durumu Değişkeni ile Şiddet Eğilimi ve Psikolojik Dayanıklılık Ölçeği Alt Boyutlarının Karşılaştırılması Tablosu

Ölçek	Grup	n	Ort.	SS	SD	H	p
Şiddet Eğilimi Ölçeği	Yok	194	43,97	9,32	2	2,661	,264
	Sigara	64	47,26	10,47			
	Diğer	6	44,66	3,66			
	Toplam	264	44,79	9,60			
Psikolojik Dayanıklılık Ölçeği	Yok	194	67,02	8,53	2	1,956	,376
	Sigara	64	69,62	9,23			
	Diğer	6	68,16	7,02			
	Toplam	264	67,67	8,72			
Aile Desteği	Yok	194	14,95	3,98	2	4,241	,120
	Sigara	64	16,34	4,86			
	Diğer	6	16,50	1,87			
	Toplam	264	15,32	4,21			
Arkadaş Desteği	Yok	194	10,85	3,35	2	2,392	,302
	Sigara	64	11,87	4,06			
	Diğer	6	10,16	2,71			
	Toplam	264	11,08	3,54			
Okul Desteği	Yok	194	13,15	2,96	2	,032	,984
	Sigara	64	13,17	3,21			
	Diğer	6	13,50	2,16			
	Toplam	264	13,16	3,00			
Uyum	Yok	194	9,11	2,30	2	,991	,609
	Sigara	64	8,87	2,81			
	Diğer	6	9,50	2,88			
	Toplam	264	9,06	2,44			
Mücadele	Yok	194	12,36	2,29	2	,734	,693
	Sigara	64	12,60	2,20			
	Diğer	6	11,83	2,63			
	Toplam	264	12,41	2,27			
Empati	Yok	194	6,57	2,15	2	,365	,833
	Sigara	64	6,75	2,25			
	Diğer	6	6,66	2,06			
	Toplam	264	6,61	2,17			

*p<0.05

Tablo 3.12'de zararlı madde kullanım durumu değişkeni için Kruskal Wallis-H Analizi sonuçları verilmiştir. Zararlı madde kullanım değişkeni gruplarına göre Şiddet Eğilimi Ölçeği Puanı istatistiksel olarak (p=,264>0,05). Zararlı madde kullanım değişkeni gruplarına göre Psikolojik Dayanıklılık Ölçeği Puanı istatistiksel olarak (p=,376>0,05). Zararlı madde kullanım

değişkeni gruplarına göre Aile Desteği Alt Ölçeği Puanı istatistiksel olarak (p=,120>0,05). Zararlı madde kullanım değişkeni olarak Arkadaş Desteği Alt Ölçeği Puanı istatistiksel olarak (p=,302>0,05). Zararlı madde kullanım değişkeni olarak Okul Desteği Alt Ölçeği Puanı istatistiksel olarak (p=,984>0,05). Zararlı madde kullanım değişkeni gruplarına göre Uyum Alt Ölçeği Puanı istatistiksel olarak (p=,609>0,05). Zararlı madde kullanım değişkeni olarak Mücadele Alt Ölçeği Puanı istatistiksel olarak (p=,693>0,05). Zararlı madde kullanım değişkeni olarak Empati Alt Ölçeği Puanı istatistiksel olarak anlamlı bir şekilde farklılık göstermemektedir (p=,833>0,05).

Tablo 3.13. Aile Türü Değişkeni ile Şiddet Eğilimi ve Psikolojik Dayanıklılık Ölçeği Alt Boyutlarının Karşılaştırılması Tablosu

Ölçek	Grup	n	Ort.	SS	SD	H	p
Şiddet Eğilimi Ölçeği	Çekirdek Aile	164	44,01	9,83	2	4,143	,126
	Geniş Aile	77	46,25	8,69			
	Parçalanmış Aile	23	45,39	10,65			
	Toplam	264	44,79	9,60			
Psikolojik Dayanıklılık Ölçeği	Çekirdek Aile	164	66,89	8,62	2	6,367	,041*
	Geniş Aile	77	68,76	9,01			
	Parçalanmış Aile	23	69,65	8,01			
	Toplam	264	67,67	8,72			
Aile Desteği	Çekirdek Aile	164	14,92	4,16	2	4,942	,085
	Geniş Aile	77	16,10	4,11			
	Parçalanmış Aile	23	15,60	4,71			
	Toplam	264	15,32	4,21			
Arkadaş Desteği	Çekirdek Aile	164	10,87	3,53	2	3,376	,185
	Geniş Aile	77	11,19	3,59			
	Parçalanmış Aile	23	12,17	3,39			
	Toplam	264	11,08	3,54			
Okul Desteği	Çekirdek Aile	164	13,22	2,99	2	,294	,863
	Geniş Aile	77	13,06	2,90			
	Parçalanmış Aile	23	13,08	3,48			
	Toplam	264	13,16	3,00			
Uyum	Çekirdek Aile	164	9,00	2,52	2	2,130	,345
	Geniş Aile	77	9,03	2,31			
	Parçalanmış Aile	23	9,65	2,26			
	Toplam	264	9,06	2,44			
Mücadele	Çekirdek Aile	164	12,37	2,36	2	,381	,827
	Geniş Aile	77	12,51	2,2			
	Parçalanmış Aile	23	12,34	1,61			
	Toplam	264	12,41	2,27			
Empati	Çekirdek Aile	164	6,48	2,07	2	1,500	,472
	Geniş Aile	77	6,84	2,32			
	Parçalanmış Aile	23	6,78	2,33			
	Toplam	264	6,61	2,17			

*p<0.05

Tablo 3.13'te aile türü değişkeni için Kruskal Wallis-H Analizi sonuçları verilmiştir. Aile türü değişkeni grupları için Şiddet Eğilimi Ölçeği Puanı istatistiksel olarak (p=,126>0,05). Aile türü değişkeni olarak Psikolojik Dayanıklılık Ölçeği Puanı istatistiksel olarak (p=,041<0,05). Yapılan post-hoc analizleri sonucunda gruplar arasında istatistiksel olarak Aile

türü değişkeni olarak Aile Desteği Alt Ölçeği Puanı istatistiksel olarak (p=,085>0,05). Aile türü değişkeni olarak Arkadaş Desteği Alt Ölçeği Puanı istatistiksel olarak (p=,185>0,05). Aile türü değişkeni olarak Okul Desteği Alt Ölçeği Puanı istatistiksel olarak (p=,863>0,05). Aile türü değişkeni olarak Uyum Alt Ölçeği Puanı istatistiksel olarak (p=,345>0,05). Aile türü değişkeni olarak Mücadele Alt Ölçeği Puanı istatistiksel olarak (p=,827>0,05). Aile türü değişkeni olarak Empati Alt Ölçeği Puanı istatistiksel olarak anlamlı bir şekilde farklılık göstermemektedir (p=,472>0,05).

Tablo 3.14. Kardeş Sayısı Değişkeni ile Şiddet Eğilimi ve Psikolojik Dayanıklılık Ölçeği Alt Boyutlarının Karşılaştırılması Tablosu

Ölçek	Grup	n	Ort.	SS	SD	H	p
Şiddet Eğilimi Ölçeği	Tek Çocuk	29	43,82	7,66	2	7,867	,020*
	İki veya üç çocuk	107	46,16	8,91			
	Dört veya daha fazla	128	43,85	10,45			
	Toplam	264	44,79	9,60			
Psikolojik Dayanıklılık Ölçeği	Tek Çocuk	29	68,89	7,54	2	,830	,660
	İki veya üç çocuk	107	67,63	8,26			
	Dört veya daha fazla	128	67,43	9,35			
	Toplam	264	67,67	8,72			
Aile Desteği	Tek Çocuk	29	15,20	3,83	2	2,055	,358
	İki veya üç çocuk	107	15,72	4,25			
	Dört veya daha fazla	128	15,02	4,27			
	Toplam	264	15,32	4,21			
Arkadaş Desteği	Tek Çocuk	29	11,65	2,83	2	1,977	,372
	İki veya üç çocuk	107	10,83	3,64			
	Dört veya daha fazla	128	11,16	3,60			
	Toplam	264	11,08	3,54			
Okul Desteği	Tek Çocuk	29	13,00	3,28	2	,143	,931
	İki veya üç çocuk	107	13,18	2,89			
	Dört veya daha fazla	128	13,18	3,05			
	Toplam	264	13,16	3,00			
Uyum	Tek Çocuk	29	9,48	2,59	2	1,639	,441
	İki veya üç çocuk	107	9,14	2,53			
	Dört veya daha fazla	128	8,90	2,33			
	Toplam	264	9,06	2,44			
Mücadele	Tek Çocuk	29	12,68	2,00	2	3,922	,141
	İki veya üç çocuk	107	12,08	2,31			
	Dört veya daha fazla	128	12,62	2,27			
	Toplam	264	12,41	2,27			
Empati	Tek Çocuk	29	6,86	2,06	2	1,313	,519
	İki veya üç çocuk	107	6,65	2,10			
	Dört veya daha fazla	128	6,53	2,26			
	Toplam	264	6,61	2,17			

*p<0.05

Tablo 3.14'te kardeş sayısı değişkeni için Kruskal Wallis-H Analizi sonuçları verilmiştir. Kardeş Sayısı değişkeni gruplarına göre Şiddet Eğilimi Ölçeği Puanı istatistiksel olarak anlamlı farklılık göstermemektedir(p=,020<0,05). Yapılan post-hoc analizleri sonucunda gruplar arasında istatistiksel olarak anlamlı farklılık bulunmadığı gözlemlenmiştir. Kardeş

Sayısı değişkeni gruplarına göre Psikolojik Dayanıklılık Ölçeği Puanı istatistiksel olarak (p=,660>0,05). Kardeş Sayısı değişkeni olarak Aile Desteği Alt Ölçeği Puanı istatistiksel olarak (p=,358>0,05). Kardeş Sayısı değişkeni olarak Arkadaş Desteği Alt Ölçeği Puanı istatistiksel olarak (p=,372>0,05). Kardeş Sayısı değişkeni olarak Okul Desteği Alt Ölçeği Puanı istatistiksel olarak (p=,931>0,05). Kardeş Sayısı değişkeni grupları için Uyum Alt Ölçeği Puanı istatistiksel olarak (p=,441>0,05). Kardeş Sayısı değişkeni olarak Mücadele Alt Ölçeği Puanı istatistiksel olarak (p=,141>0,05). Kardeş Sayısı değişkeni olarak Empati Alt Ölçeği Puanı istatistiksel olarak anlamlı bir şekilde farklılık göstermediği gözlemlenmiştir (p=,519>0,05).

Tablo 3.15. Aile Yapısı Değişkeni ile Şiddet Eğilimi ve Psikolojik Dayanıklılık Ölçeği Alt Boyutlarının Karşılaştırılması Tablosu

Ölçek	Grup	n	Ort.	SS	SD	H	p
Şiddet Eğilimi Ölçeği	Çekirdek Aile	161	44,29	10,06	2	3,165	,205
	Geniş Aile	88	45,81	9,23			
	Diğer	15	44,06	6,16			
	Toplam	264	44,79	9,60			
Psikolojik Dayanıklılık Ölçeği	Çekirdek Aile	161	66,91	9,24	2	6,407	,041*
	Geniş Aile	88	68,73	7,9			
	Diğer	15	69,60	6,48			
	Toplam	264	67,67	8,72			
Aile Desteği	Çekirdek Aile	161	14,88	4,48	2	8,406	,015*
	Geniş Aile	88	16,15	3,82			
	Diğer	15	15,26	2,60			
	Toplam	264	15,32	4,21			
Arkadaş Desteği	Çekirdek Aile	161	10,88	3,69	2	2,947	,229
	Geniş Aile	88	11,31	3,43			
	Diğer	15	11,80	2,39			
	Toplam	264	11,08	3,54			
Okul Desteği	Çekirdek Aile	161	13,18	3,02	2	1,476	,478
	Geniş Aile	88	13,25	3,04			
	Diğer	15	12,53	2,66			
	Toplam	264	13,16	3,00			
Uyum	Çekirdek Aile	161	9,05	2,54	2	1,677	,432
	Geniş Aile	88	9,00	2,30			
	Diğer	15	9,60	2,19			
	Toplam	264	9,06	2,44			
Mücadele	Çekirdek Aile	161	12,34	2,34	2	,985	,611
	Geniş Aile	88	12,45	2,26			
	Diğer	15	12,86	1,40			
	Toplam	264	12,41	2,27			
Empati	Çekirdek Aile	161	6,56	2,18	2	4,407	,110
	Geniş Aile	88	6,55	2,16			
	Diğer	15	7,53	2,03			
	Toplam	264	6,61	2,17			

*p<0.05

Tablo 3.15'te aile yapısı değişkeni için Kruskal Wallis-H Analizi sonuçları verilmiştir. Aile yapısı değişkeni gruplarına göre Şiddet Eğilimi Ölçeği Puanı istatistiksel olarak anlamlı bir farklılık gösterememektedir (p=,205>0,05). Aile yapısı değişkeni olarak Psikolojik Dayanıklılık Ölçeği Puanı istatistiksel olarak anlamlı bir farklılık bulunmadığı gözlemlenmiştir

(p=,041<0,05). Yapılan post-hoc analizleri sonucunda gruplar arasında istatistiksel olarak anlamlı bir farklılık bulunamamıştır. Aile yapısı değişkeni olarak Aile Desteği Ölçeği Puanı istatistiksel olarak anlamlı bir şekilde farklılık bulunmadığı gözlemlenmiştir (p=,015<0,05). Geniş aile ile yaşayanların Aile Desteği Ölçeği Puanı ortalaması (16,15±3,82), Çekirdek aile ile yaşayanların Aile Desteği Alt Ölçeği Puanı ortalamasından (14,88±4,48) anlamlı bir şekilde farklı ve büyüktür. Geniş ailede yaşayan öğrenciler çekirdek ailede yaşayan akranlarına göre daha fazla aile desteği gördüğü saptanmaktadır. Aile yapısı değişkeni olarak Arkadaş Desteği Alt Ölçeği Puanı istatistiksel olarak (p=,229>0,05). Aile yapısı değişkeni gruplarına göre Okul Desteği Alt Ölçeği Puanı istatistiksel olarak =,478>0,05). Aile yapısı değişkeni olarak Uyum Alt Ölçeği Puanı istatistiksel olarak (p=,432>0,05). Aile yapısı değişkeni olarak Mücadele Alt Ölçeği Puanı istatistiksel olarak (p=,611>0,05). Aile yapısı değişkeni olarak göre Empati Alt Ölçeği Puanı istatistiksel olarak anlamlı bir şekilde farklılık gösterememektedir (p=,110>0,05).

Tablo 3.16. Anne ve Baba Hayatta Olma Durumu Değişkeni ile Şiddet Eğilimi ve Psikolojik Dayanıklılık Ölçeği Alt Boyutlarının Karşılaştırılması Tablosu

Ölçek	Grup	n	Ort.	SS	SD	H	p
Şiddet Eğilimi Ölçeği	Her İkiside Yaşıyor	215	44,57	10,11	3	3,127	,372
	Baba Vefat Etmiş Anne Yaşıyor	38	46,21	7,38			
	Her İkisi Yaşamıyor	8	44,37	5,44			
	Anne Vefat Etmiş Baba Yaşıyor	3	43,66	5,50			
	Toplam	264	44,79	9,60			
Psikolojik Dayanıklılık Ölçeği	Her İkisi de Yaşıyor	215	67,46	8,59	3	1,267	,737
	Baba Vefat Etmiş Anne Yaşıyor	38	68,92	10,03			
	Her İkisi Yaşamıyor	8	69,00	6,36			
	Anne Vefat Etmiş Baba Yaşıyor	3	64,00	6,00			
	Toplam	264	67,67	8,72			
Aile Desteği	Her İkisi de Yaşıyor	215	15,20	4,28	3	2,670	,445
	Baba Vefat Etmiş Anne Yaşıyor	38	16,15	4,15			
	Her İkisi Yaşamıyor	8	15,37	2,26			
	Anne Vefat Etmiş Baba Yaşıyor	3	14,00	4,00			
	Toplam	264	15,32	4,21			
Arkadaş Desteği	Her İkisi de Yaşıyor	215	10,94	3,49	3	2,353	,502
	Baba Vefat Etmiş Anne Yaşıyor	38	11,92	3,92			
	Her İkisi Yaşamıyor	8	10,75	3,41			
	Anne Vefat Etmiş Baba Yaşıyor	3	11,33	1,52			
	Toplam	264	11,08	3,54			
Okul Desteği	Her İkisi de Yaşıyor	215	13,32	2,96	3	7,177	,066
	Baba Vefat Etmiş Anne Yaşıyor	38	12,05	3,09			
	Her İkisi Yaşamıyor	8	14,37	2,55			
	Anne Vefat Etmiş Baba Yaşıyor	3	13,00	3,46			
	Toplam	264	13,16	3,00			
Uyum	Her İkisi de Yaşıyor	215	9,06	2,50	3	1,263	,738
	Baba Vefat Etmiş Anne Yaşıyor	38	8,94	2,07			
	Her İkisi Yaşamıyor	8	9,87	2,41			
	Anne Vefat Etmiş Baba Yaşıyor	3	8,33	3,21			
	Toplam	264	9,06	2,44			
Mücadele	Her İkisi de Yaşıyor	215	12,35	2,33	3	1,261	,738
	Baba Vefat Etmiş Anne Yaşıyor	38	12,68	2,18			
	Her İkisi Yaşamıyor	8	12,37	1,18			
	Anne Vefat Etmiş Baba Yaşıyor	3	13,33	,57			
	Toplam	264	12,41	2,27			
Empati	Her İkisi de Yaşıyor	215	6,57	2,13	3	6,958	,073
	Baba Vefat Etmiş Anne Yaşıyor	215	44,57	10,11			
	Her İkisi Yaşamıyor	38	46,21	7,38			
	Anne Vefat Etmiş Baba Yaşıyor	8	44,37	5,44			
	Toplam	3	43,66	5,50			

*p<0.05

Tablo 3.16'da anne ve baba hayatta olma durumu değişkeni olarak Kruskal Wallis-H Analizi sonuçları verilmiştir. Anne ve baba hayatta olma durumu değişkeni olarak Şiddet Eğilimi Ölçeği Puanı istatistiksel olarak göstermemektedir (p=,372>0,05). Anne ve baba hayatta olma durumu değişkeni grupları için Psikolojik Dayanıklılık Ölçeği Puanı istatistiksel olarak (p=,737>0,05). Anne ve baba hayatta olma durumu değişkeni olarak Aile Desteği Alt Ölçeği Puanı istatistiksel olarak (p=,445>0,05). Anne ve baba hayatta olma durumu değişkeni grupları için Arkadaş Desteği Alt Ölçeği Puanı istatistiksel olarak (p=,502>0,05). Anne ve baba hayatta olma durumu değişkeni olarak Okul Desteği Alt Ölçeği Puanı istatistiksel olarak (p=,066>0,05). Anne ve baba hayatta olma durumu değişkeni olarak Uyum Alt Ölçeği Puanı istatistiksel olarak (p=,738>0,05). Anne ve baba hayatta olma durumu değişkeni gruplarına göre Mücadele Alt Ölçeği Puanı istatistiksel olarak (p=,738>0,05). Anne ve baba hayatta olma değişkeni olarak Empati Alt Ölçeği Puanı istatistiksel olarak anlamlı bir şekilde farklılık göstermemektedir (p=,073>0,05).

Tablo 3.17. Anne ve Baba Tutum Durumu Değişkeni ile Şiddet Eğilimi ve Psikolojik Dayanıklılık Ölçeği Alt Boyutlarının Karşılaştırılması Tablosu Kruskal Wallis-H Analizi

Ölçek	Grup	n	Ort.	SS	SD	H	p
Şiddet Eğilimi Ölçeği	Demokratik	23	45,82	6,49	3	9,096	,028*
	Hoşgörülü	172	43,64	9,80			
	İhmalkâr	46	48,82	10,37			
	Otoriter	23	44,26	6,96			
	Toplam	264	44,79	9,60			
Psikolojik Dayanıklılık Ölçeği	Demokratik	23	67,00	6,23	3	3,022	,388
	Hoşgörülü	172	67,13	9,09			
	İhmalkâr	46	70,06	8,74			
	Otoriter	23	67,65	7,52			
	Toplam	264	67,67	8,72			
Aile Desteği	Demokratik	23	15,00	2,73	3	5,978	,113
	Hoşgörülü	172	14,91	4,20			
	İhmalkâr	46	16,91	4,76			
	Otoriter	23	15,56	3,76			
	Toplam	264	15,32	4,21			
Arkadaş Desteği	Demokratik	23	11,00	3,21	3	,619	,892
	Hoşgörülü	172	11,01	3,59			
	İhmalkâr	46	11,58	3,80			
	Otoriter	23	10,69	3,06			
	Toplam	264	11,08	3,54			
Okul Desteği	Demokratik	23	13,56	2,33	3	1,904	,592
	Hoşgörülü	172	13,07	3,0			
	İhmalkâr	46	13,00	2,92			
	Otoriter	23	13,78	3,14			
	Toplam	264	13,16	3,00			
Uyum	Demokratik	23	8,17	2,40	3	8,156	,043*
	Hoşgörülü	172	9,23	2,36			
	İhmalkâr	46	9,36	2,49			
	Otoriter	23	8,08	2,62			
	Toplam	264	9,06	2,44			
Mücadele	Demokratik	23	13,30	2,16	3	3,812	,283
	Hoşgörülü	172	12,31	2,38			
	İhmalkâr	46	12,34	1,87			
	Otoriter	23	12,39	2,14			
	Toplam	264	12,41	2,27			
Empati	Demokratik	23	5,95	2,03	3	4,716	,194
	Hoşgörülü	23	45,82	6,49			
	İhmalkâr	172	43,64	9,80			
	Otoriter	46	48,82	10,37			
	Toplam	23	44,26	6,96			

*p<0.05

Tablo 3.17'de anne ve baba tutum durumu değişkeni olarak Kruskal Wallis-H Analizi sonuçları verilmiştir. Anne ve baba tutum durumu değişkeni olarak Şiddet Eğilimi Ölçeği Puanı istatistiksel olarak anlamlı bir farklılık gösterememektedir (p=,028<0,05). İhmal eden anne ve baba tutumu seçeneğini seçenlerin Şiddet Eğilimi Ölçeği Puanı ortalaması (48,82±10,37), Hoşgörülü anne ve baba tutumu seçeneğini seçenlerin Şiddet Eğilimi Ölçeği Puanı ortalamasından (43,64±9,80) anlamlı bir şekilde farklı ve büyüktür. Anne baba hoşgörülü bir tutum sergileyen ailede yaşayan öğrencilerin şiddet eğilimine yatkınlıkları ihmal eden anne baba tutumu sergileyen ailede yaşayan öğrencilere göre daha az olduğu gözlemlenmiştir. Anne ve baba tutum durumu değişkeni gruplarına göre Psikolojik Dayanıklılık Ölçeği Puanı istatistiksel olarak anlamlı bir şekilde farklılık gösterememektedir (p=,388>0,05). Anne ve baba tutum durumu değişkeni gruplarına göre Aile Desteği Alt Ölçeği Puanı istatistiksel olarak (p=,113>0,05). Anne ve baba tutum durumu değişkeni olarak Arkadaş Desteği Alt Ölçeği Puanı istatistiksel olarak p=,892>0,05). Anne ve baba tutum durumu değişkeni gruplarına göre Okul Desteği Alt Ölçeği Puanı istatistiksel olarak (p=,592>0,05). Anne ve baba tutum durumu değişkeni gruplarına göre Uyum Alt Ölçeği Puanı istatistiksel olarak (p=,043<0,05). Yapılan post-hoc analizleri sonucunda gruplar arasında istatistiksel olarak Anne ve baba tutum durumu değişkeni olarak Mücadele Alt Ölçeği Puanı istatistiksel olarak (p=,283>0,05). Anne ve baba tutum durumu değişkeni gruplarına göre Empati Alt Ölçeği Puanı istatistiksel olarak anlamlı bir şekilde farklılık gösterememiştir (p=,194>0,05).

Tablo 3.18. Aile Aylık Gelir Durumu Değişkeni ile Şiddet Eğilimi ve Psikolojik Dayanıklılık Ölçeği Alt Boyutlarının Karşılaştırılması Tablosu

Ölçek	Grup	n	Ort.	SS	SD	H	p
Şiddet Eğilimi Ölçeği	0-3000TL	96	41,80	8,20	3	26,221	,000*
	3001-5000TL	105	44,49	8,89			
	5001-7500TL	50	48,46	10,07			
	7501TL veya Daha Fazlası	13	55,15	12,08			
	Toplam	264	44,79	9,60			
Psikolojik Dayanıklılık Ölçeği	0-3000TL	96	66,04	7,79	3	16,161	,001*
	3001-5000TL	105	66,89	8,12			
	5001-7500TL	50	70,58	9,98			
	7501TL veya Daha Fazlası	13	74,92	9,38			
	Toplam	264	67,67	8,72			
Aile Desteği	0-3000TL	96	14,50	3,73	3	11,408	,010*
	3001-5000TL	105	15,15	3,57			
	5001-7500TL	50	16,38	5,56			
	7501TL veya Daha Fazlası	13	18,84	4,23			
	Toplam	264	15,32	4,21			
Arkadaş Desteği	0-3000TL	96	10,58	3,03	3	6,868	,076
	3001-5000TL	105	10,83	3,43			
	5001-7500TL	50	12,08	4,21			
	7501TL veya Daha Fazlası	13	12,92	4,13			
	Toplam	264	11,0833	3,54			
Okul Desteği	0-3000TL	96	13,41	3,09	3	3,683	,298
	3001-5000TL	105	13,30	2,85			
	5001-7500TL	50	12,52	3,07			
	7501TL veya Daha Fazlası	13	12,69	3,14			
	Toplam	264	13,16	3,00			
Uyum	0-3000TL	96	8,65	2,47	3	12,902	,005*
	3001-5000TL	105	8,87	2,21			
	5001-7500TL	50	10,04	2,62			
	7501TL veya Daha Fazlası	13	9,92	2,28			
	Toplam	264	9,06	2,44			
Mücadele	0-3000TL	96	12,15	2,25	3	4,441	,218
	3001-5000TL	105	12,36	2,26			
	5001-7500TL	50	12,72	2,15			
	7501TL veya Daha Fazlası	13	13,53	2,66			
	Toplam	264	12,41	2,27			
Empati	0-3000TL	96	6,72	2,11	3	2,833	,418
	3001-5000TL	105	6,36	2,01			
	5001-7500TL	50	6,84	2,45			
	7501TL veya Daha Fazlası	13	7,00	2,70			
	Toplam	264	6,61	2,17			

*p<0.05

Tablo 3.18'de aile aylık gelir durumu değişkeni için Kruskal Wallis-H Analizi sonuçları verilmiştir. Aile aylık gelir durumu değişkeni gruplarına göre Şiddet Eğilimi Ölçeği Puanı istatistiksel olarak anlamlı bir şekilde farklılık gösterebilmiştir (p=,000<0,05). Aylık geliri 5001-7500TL arasında olanların Şiddet Eğilimi Ölçeği Puanı ortalaması (48,46±10,07), aylık geliri 0-3000TL arasında olanların Şiddet Eğilimi Ölçeği Puanı ortalamasından (41,80±8,20) anlamlı bir şekilde farklı ve büyüktür. Aylık geliri fazla olan ailede yetişen öğrencilerin aile aylık geliri düşük olan ailede yaşayan öğrencilere göre şiddet eğilimi yatkınları olduğu görülmektedir. Aile aylık gelir durumu değişkeni gruplarına göre Şiddet Eğilimi Ölçeği Puanı istatistiksel olarak anlamlı bir şekilde farklılık gösterdiği gözlemlenmiştir (p=,000<0,05). Aylık geliri 7501TL veya üzerinde olanların Şiddet Eğilimi Ölçeği Puanı ortalaması (55,15±12,08), aylık geliri 0-3000TL aile arasında olanların Şiddet Eğilimi Ölçeği Puanı ortalamasından (41,80±8,20) anlamlı bir şekilde farklı ve büyüktür. Aile aylık gelir durumu değişkeni gruplarına göre Şiddet Eğilimi Ölçeği Puanı istatistiksel olarak anlamlı bir şekilde farklılık gösterebilmektedir (p=,000<0,05). Aylık geliri 7501TL veya daha fazla olanların Şiddet Eğilimi Ölçeği Puanı ortalaması (55,15±12,08), aylık geliri 3001-5000TL arasında olanların Şiddet Eğilimi Ölçeği Puanı ortalamasından (44,49±8,89) anlamlı bir şekilde farklı ve büyüktür. Ailelerin gelir düzeyi yükseldikçe öğrencilerde şiddet eğilimi de yükselmektedir. Aile aylık gelir durumu değişkeni gruplarına göre Psikolojik Dayanıklılık Ölçeği Puanı istatistiksel olarak anlamlı bir şekilde farklılık gösterdiği gözlemlenmiştir (p=,001<0,05). Aylık geliri 5001-7500TL arasında olanların Psikolojik Dayanıklılık Ölçeği Puanı ortalaması (70,58±9,98), aylık geliri 0-3000TL arasında olanların Psikolojik Dayanıklılık Ölçeği Puanı ortalamasından (66,04±7,79) anlamlı bir şekilde farklı ve büyüktür. Aile aylık gelir durumu değişkeni gruplarına göre Psikolojik Dayanıklılık Ölçeği Puanı istatistiksel olarak anlamlı bir şekilde farklılık gösterebilmektedir (p=,001<0,05). Aylık geliri 7501TL veya daha fazlası olanların Psikolojik Dayanıklılık Ölçeği Puanı ortalaması (74,92±9,38), aylık geliri 3001-5000TL arasında olanların Psikolojik Dayanıklılık Ölçeği Puanı ortalamasından (66,589±8,12) anlamlı bir şekilde farklı ve büyüktür. Aile aylık gelir durumu değ değişkeni olarak işkeni gruplarına göre Psikolojik Dayanıklılık Ölçeği Puanı istatistiksel olarak anlamlı bir şekilde farklılık gösterdiği gözlemlenmiştir (p=,001<0,05). Aylık geliri 7501TL veya daha fazla olanların Psikolojik Dayanıklılık Ölçeği Puanı ortalaması (74,92±9,38), aylık geliri 0-3000TL arasında olanların Psikolojik Dayanıklılık Ölçeği Puanı ortalamasından (66,04±7,79) anlamlı bir şekilde farklı ve

büyüktür. Aile aylık gelir durumuna göre yaşanılan ailede aylık gelir arttıkça öğrencilerin psikolojik dayanıklılıkları da artmaktadır. Aile aylık gelir durumu değişkeni gruplarına göre Aile Desteği Alt Ölçeği Puanı istatistiksel olarak anlamlı bir şekilde farklılık göstermektedir (p=,010<0,05). Aylık geliri 7501TL veya daha fazla olanların Aile Desteği Alt Ölçeği Puanı ortalaması (18,84±4,23), aylık geliri 3001-5000TL arasında olanların Aile Desteği Alt Ölçeği Puanı ortalamasından (15,15±3,57) anlamlı bir şekilde farklı ve büyüktür. Aile aylık gelir durumu değişkeni olarak Aile Desteği Alt Ölçeği Puanı istatistiksel olarak anlamlı bir şekilde farklılık gösterebilmiştir (p=,010<0,05). Aylık geliri 7501TL veya daha fazla olanların Aile Desteği Alt Ölçeği Puanı ortalaması (18,84±4,23), Aylık geliri 0-3000TL arasında olanların Aile Desteği Alt Ölçeği Puanı ortalamasından (14,50±3,73) anlamlı bir şekilde farklı ve büyüktür. Aylık geliri yüksek olan ailelerin aylık geliri düşük olan ailelere göre aile desteği fazla olduğu görülmektedir. Aile aylık gelir durumu değişkeni olarak Arkadaş Desteği Alt Ölçeği Puanı istatistiksel olarak anlamlı bir şekilde farklılık göstermediği gözlemlenmiştir (p=,076>0,05). Aile aylık gelir durumu değişkeni gruplarına göre Okul Desteği Alt Ölçeği Puanı istatistiksel olarak anlamlı bir şekilde farklılık gösterememektedir (p=,298>0,05). Aile aylık gelir durumu değişkeni olarak Uyum Alt Ölçeği Puanı istatistiksel olarak anlamlı bir şekilde farklılık gösterdiği görülmektedir. (p=,005<0,05). Aylık geliri 5001-7500TL arasında olanların Uyum Alt Ölçeği Puanı ortalaması (10,04±2,62), aylık geliri 3001-5000TL arasında olanların Uyum Alt Ölçeği Puanı ortalamasından (8,87±2,21) anlamlı bir şekilde farklı ve büyüktür. Aile aylık gelir durumu değişkeni olarak Uyum Alt Ölçeği Puanı istatistiksel olarak anlamlı bir şekilde farklılık göstermektedir (p=,005<0,05). Aylık geliri 5001-7500TL aile aylık geliri durumu Uyum Ölçeği Puanı ortalaması (10,04±2,62), aylık geliri 0-3000TL aile aylık geliri durumu Uyum Alt Ölçeği Puanı ortalamasından (8,65±2,47) anlamlı bir şekilde farklı ve büyüktür. Aile aylık gelir durumu değişkeni olarak Mücadele Alt Ölçeği Puanı istatistiksel olarak anlamlı bir şekilde farklılık göstermediği görülmektedir (p=,218>0,05). Aile aylık gelir durumu değişkeni gruplarına göre Empati Alt Ölçeği Puanı istatistiksel olarak anlamlı bir şekilde farklılık gösterememektedir (p=,418>0,05).

Tablo 3.19. Bazı değişkenler ile Şiddet Eğilimi Ölçeği alt boyutları ve Psikolojik Dayanıklılık Ölçeği Alt Boyutlarının İlişkisi (Korelasyon Analizi)

	1	2	3	4	5	6	7	8	9	10
Yaş Ölçeği (1)	1									
BKI Ölçeği (2)	,150* ,014	1								
Şiddet Eğilimi (3)	,101 ,100	,106 ,085	1							
Psikolojik Dayanıklılık (4)	,031 ,612	,152* ,013	,492** ,000	1						
Aile Desteği (5)	,108 ,079	,161 ,009	,565 ,000	,753 ,000	1					
Arkadaş Desteği (6)	,033 ,593	,072 ,244	,409** ,000	,701** ,000	,442** ,000	1				
Okul Desteği (7)	-,040 ,520	-,006 ,927	-,315** ,000	-,012 ,851	-,293** ,000	-,308** ,000	1			
Uyum (8)	-,045 ,463	,029 ,633	,331** ,000	,572** ,000	,433** ,000	,306** ,000	-,184** ,003	1		
Mücadele (9)	,039 ,523	,123* ,045	,082 ,181	,335** ,000	,027 ,791	,133* ,031	,081 ,188	-,052 ,397	1	
Empati (10)	-,074 ,234	,027 ,660	,190** ,002	,432** ,000	,251** ,000	,270** ,000	-,235** ,000	,140* ,023	-,025 ,688	1

Tablo 3.19'da korelasyon analizi sonuçları verilmiştir. Yaş Değişkeni ile Beden Kitle Endeksi Değişkeni arasında %95 güvene dayalı pozitif yönlü ve zayıf seviyeli anlamlı ilişki vardır (r=,150; p=,014). Beden Kitle Endeksi Değişkeni ile Psikolojik Dayanıklılık Ölçeği arasında %95 güvene dayalı pozitif yönlü ve zayıf seviyeli anlamlı ilişki vardır (r=,152; p=,013). Beden Kitle Endeksi Değişkeni ile Aile Desteği Alt Ölçeği arasında %95 güvene dayalı pozitif yönlü ve zayıf seviyede anlamlı ilişki vardır (r=,161; p=,009). Beden Kitle Endeksi Değişkeni ile Mücadele Alt Ölçeği arasında %95 güvene dayalı pozitif yönlü ve zayıf seviyede anlamlı ilişki vardır (r=,123; p=,045). Şiddet Eğilimi Ölçeği ile Psikolojik Dayanıklılık Ölçeği arasında %99 güvene dayalı pozitif yönlü ve orta seviyede anlamlı ilişki vardır (r=,492; p=,000). Şiddet Eğilimi Ölçeği ile Aile Desteği Alt Ölçeği arasında %99 güvene dayalı pozitif yönlü ve orta seviyede anlamlı bir ilişki vardır (r=,565; p=,000). Şiddet Eğilimi Ölçeği ile Arkadaş Desteği Alt Ölçeği arasında %99 güvene dayalı pozitif yönlü ve orta seviyede anlamlı ilişki vardır (r=,409; p=,000). Şiddet Eğilimi Ölçeği ile Okul Desteği Alt Ölçeği arasında %99 güvene dayalı

negatif yönlü ve zayıf seviyede anlamlı ilişki vardır (r=-,315; p=,000). Şiddet Eğilimi Ölçeği ile Uyum Alt Ölçeği arasında %99 güvene dayalı pozitif yönlü ve zayıf seviyede anlamlı ilişki vardır (r=,331; p=,000). Şiddet Eğilimi Ölçeği ile Empati Alt Ölçeği arasında %99 güvene dayalı pozitif yönlü ve zayıf seviyede anlamlı ilişki söz konusudur (r=,190; p=,002). Psikolojik Dayanıklılık Ölçeği ile Aile Desteği Alt Ölçeği arasında %99 güvene dayalı pozitif yönlü ve güçlü seviyede anlamlı ilişki söz konusudur (r=,753; p=,000). Psikolojik Dayanıklılık Ölçeği ile Arkadaş Desteği Alt Ölçeği arasında %99 güvene dayalı pozitif yönlü ve güçlü seviyede anlamlı ilişki vardır (r=,701; p=,000). Psikolojik Dayanıklılık Ölçeği ile Uyum Alt Ölçeği arasında %99 güvene dayalı pozitif yönlü ve orta seviyede anlamlı ilişki vardır (r=,572; p=,000). Psikolojik Dayanıklılık Ölçeği ile Mücadele Alt Ölçeği arasında %99 güvene dayalı pozitif yönlü ve zayıf seviyede ilişki söz konusudur (r=,335; p=,000). Psikolojik Dayanıklılık Ölçeği ile Empati Alt Ölçeği arasında %99 güvene dayalı pozitif yönlü ve orta seviyede anlamlı ilişki söz konusudur (r=,432; p=,000). Aile Desteği Alt Ölçeği ile Arkadaş Desteği Alt Ölçeği arasında %99 güvene dayalı pozitif yönlü ve orta seviyede anlamlı ilişki söz konusudur (r=,442; p=,000). Aile Desteği Alt Ölçeği ile Okul Desteği Alt Ölçeği arasında %99 güvene dayalı negatif yönlü ve zayıf seviyede anlamlı ilişki söz konusudur (r=-,293; p=,000). Aile Desteği Alt Ölçeği ile Uyum Alt Ölçeği arasında %99 güvene dayalı pozitif yönlü ve orta seviyede anlamlı ilişki söz konusudur (r=,433; p=,000). Aile Desteği Alt Ölçeği ile Empati Alt Ölçeği arasında %99 güvene dayalı pozitif yönlü ve zayıf seviyede anlamlı ilişki vardır (r=,251; p=,000). Arkadaş Desteği Alt Ölçeği ile Okul Desteği Alt Ölçeği arasında %99 güvene dayalı negatif yönlü ve zayıf seviyede ilişki söz konusudur (r=-,308; p=,000). Arkadaş Desteği Alt Ölçeği ile Uyum Alt Ölçeği arasında %99 güvene dayalı pozitif yönlü ve zayıf seviyede anlamlı ilişki söz konusudur (r=,306; p=,000). Arkadaş Desteği Alt Ölçeği ile Mücadele Alt Ölçeği arasında %95 güvene dayalı pozitif yönlü ve zayıf seviyede anlamlı ilişki vardır (r=,133; p=,031). Arkadaş Desteği Alt Ölçeği ile Empati Alt Ölçeği arasında %99 güvene dayalı pozitif yönlü ve zayıf seviyede anlamlı ilişki söz konusudur (r=,270; p=,000). Okul Desteği Alt Ölçeği ile Uyum Alt Ölçeği arasında %99 güvene dayalı negatif yönlü ve zayıf seviyede anlamlı ilişki söz konusudur (r=-,184; p=,003). Okul Desteği Alt Ölçeği ile Empati Alt Ölçeği arasında %99 güvene dayalı negatif yönlü ve zayıf seviyede anlamlı ilişki vardır (r=-,235; p=,000). Uyum Alt Ölçeği ile Empati Alt Ölçeği arasında %95 güvene dayalı pozitif yönlü ve zayıf seviyede anlamlı ilişki söz konusudur (r=,140; p=,023).

4. TARTIŞMA

Bu bölümde 13-17 yaş öğrencilerin psikolojik dayanıklılıklarının şiddet eğilimleri arasında nasıl bir ilişki olduğu ve bazı sosyo-demografik değişkenlerle arasındaki ilişki tartışılmıştır. Araştırma sonucuna göre spor lisesi öğrencilerin şiddet eğilimi psikolojik dayanıklılıkları arasında pozitif yönlü orta seviyede anlamlı bir ilişki olduğu saptanmıştır. Şiddet eğilimi arttıkça Psikolojik dayanıklılığın arttığı gözlemlenmiştir.

Yapmış olduğumuz çalışmada cinsiyet değişkeni ile psikolojik dayanıklılık toplam puanı düzeyleri arasında anlamlı bir farklılığın olmadığı gözlemlenmiştir. Işık ve Çelik, (2020)'de yaptıkları çalışmaya bakıldığında psikolojik dayanıklılığın cinsiyet değişkeni ile arasında anlamlı bir farkın olmadığı gözlemlenmiştir. Fakat Sarıkaya, (2015) yaptığı çalışmada cinsiyet ve benlik kavramının psikolojik dayanıklılık ölçeği ile ilişkili olduğu sonucuna varmıştır. Ayrıca kız öğrencilerin psikolojik dayanıklılık puanları erkek öğrencilerin dayanıklılık puanından daha yüksek bulunmuştur. Yapılan araştırmaya göre psikolojik dayanıklılık ve cinsiyet değişkeni birbirinden bağımsızdır. Literatür incelendiğinde bazı çalışmalar bu çalışmayla çelişirken kimi çalışmalar ise desteklemektedir.

Yapmış olduğumuz çalışmada cinsiyet rolleri ile şiddet eğilimi arasında anlamlı bir farklılığın olmadığı gözlemlenmiştir bu duruma göre araştırma sonuçlarına bakıldığında cinsiyetin şiddet eğilimine etkisi olmadığı gözlemlenmektedir. Yapılan farklı kaynak taramalarında Akınsel, (2018) yaptığı araştırmada cinsiyete göre ergenlerin şiddet eğitimleri arasındaki fark anlamlı bulunmuştur ve erkeklerin şiddet eğilimleri kadınlara oranla anlamlı bir şekilde yüksektir. Yapılan farklı bir araştırmada ise Yönet ve ark. (2016) çalışmaya katılan erkek öğrencilerin saldırganlık puanlarının kız öğrencilerin saldırganlık puanından yüksek olmadığı ve cinsiyet değişkeni açısından istatistiksel olarak yeterli düzeyde anlamlı farkın görülmediği belirlenmiştir. Araştırmamızın sonucunu öğrencilerin içinde bulunduğu aile yapısı ve yaşadıkları bölgenin küçük yerleşim yerleri halinde dağınık olup sürekli aile ile iç içe olmalarına bağlayabiliriz.

Ailelerin bulunulan yerlere göç etmeleri durumu değişkeni gruplarına göre şiddet eğilimi ve psikolojik dayanıklılık ölçeği puanı istatistiksel olarak anlamlı bir şekilde farklılık

göstermemektedir. Bunu Hakkâri bölgesi çok fazla göç alan bir bölge olmadığı olarak yorumlayabilmek mümkündür

Yaptığımız çalışmada aile içerisindeki şiddet durumu değişkeni olarak Şiddet Eğilimi Ölçeği Puanı istatistiksel olarak anlamlı bir şekilde farklılık göstermektedir. Aile içerisinde şiddete uğrayanların Şiddet Eğilimi Ölçeği Puanı aile içerisinde sözlü şiddete uğramayanların Şiddet Eğilimi Ölçeği Puanı ortalamasından anlamlı bir şekilde farklı ve büyüktür. Haskan Avcı ve Yıldırım, (2014) tarafından yapılan bir çalışmada, ailesinde ergene ya da ailenin herhangi bir üyesine şiddet uygulanan ergenler şiddet eğilimine daha fazla meyillilerdir sonucuna varılmıştır. Bu çalışma da yaptığımız çalışmayla paralellik göstermektedir.

Aile içerisindeki şiddet durumu değişkeni olarak Psikolojik Dayanıklılık Ölçeği Puanı istatistiksel olarak anlamlı bir şekilde farklılık göstermektedir. Aile içerisinde sözlü şiddete uğrayanların Şiddet Eğilimi Ölçeği Puanı aile içerisinde sözlü şiddete uğramayanların psikolojik dayanıklılık ölçeği puanı ortalamasından anlamlı bir şekilde farklı ve büyüktür. Bu sonuca göre aile içerisinde sözlü şiddete uğrayan öğrencilerin psikolojik dayanıklılığı aile içerisinde sözlü şiddete uğramayanlara göre daha fazladır. Bu sonuçlar bazı çalışmalarla çelişmektedir. Yapılan bir araştırma sonucu genel çerçevede gözden geçirildiğinde demokratik anne baba davranışları ergenlerin psikolojik sağlamlığını pozitif yönden etkilerken, koruyucu buyurucu ve otoriter anne baba davranışlarının ise ergenlerin psikolojik sağlamlılığını negatif yönde etkilediği tespit edilmektedir. Aile içinde oluşan ilişkilerin demokratik bir yapı içerinde seyretmesi, ergenin düşüncelerinin önemsenip, dinlendiği anlamını ortaya çıkarmaktadır. Bu gibi aile ortamlarında yetişen ergenlerin psikolojik dayanıklılıklarının daha iyi olduğu gözlemlenmektedir (Gündüz Alagünerhan, 2017). İncelenmiş olunan bu çalışma yaptığımız çalışmayı desteklemektedir. Aile içerisinde sözlü şiddet durumu değişkeni gruplarına göre Aile Desteği Ölçeği Puanı istatistiksel olarak anlamlı bir şekilde farklılık göstermektedir. Aile içerisinde sözlü şiddete uğrayanların aile desteği ölçeği puanı aile içerisinde sözlü şiddete uğramayanların Aile Desteği Ölçeği Puanı ortalamasından anlamlı bir şekilde farklı ve büyüktür. Aile içerisinde sözlü şiddet görenler yine aynı şekilde ailesinden destek görenlerdir. Bunu araştırmanın yapıldığı bölgede ki aile içi bağların sıkı ve aile fertlerinin birbirine bağlı olmalarına bağlayabiliriz. Yapılan bir araştırmada yüksek şiddet eğilimi olan ergen bireylerde, aile desteği seviyesinin anlamlı derecede daha düşük olduğu görülmüştür. Bu sonuçtan yola çıkarak sözlü şiddet arttıkça aile desteği

azalmaktadır (Haskan Avcı ve Yıldırım, 2014). Literatürdeki bazı çalışmalar bu çalışmayla çelişmektedir.

Yapılan bazı araştırmalara göre şiddete maruz kalan ve arkadaş desteği yüksek bireyler arasında, şiddet eğilimi düzeyinin düşük olduğu bulunmuştur. Aile içerisinde sözlü şiddet durumu değişkeni olarak Arkadaş Desteği Ölçeği Puanı istatistiksel olarak anlamlı bir şekilde farklılık göstermektedir. Aile içerisinde sözlü şiddete uğrayanların Arkadaş Desteği Ölçeği Puanı aile içerisinde sözlü şiddete uğramayanların Arkadaş Desteği Ölçeği Puanı ortalamasından anlamlı bir şekilde farklı ve büyüktür. Aile içerisinde sözlü şiddet görenler arkadaşları tarafından destek görüyorlar. Araştırmanın yapıldığı bölgede aile içerisinde sözlü şiddetin fazla olduğu bir bölge olmasından ötürü öğrencilerin şiddete uğrayan arkadaşlarına empati ile yaklaştıklarını ve onlara gerekli desteği sağladıklarını öne sürmek mümkün olabilir.

Doğum yeri değişkeni olarak Şiddet Eğilimi Ölçeği Puanı ve Psikolojik Dayanıklılık Ölçeği Puanı istatistiksel olarak anlamlı bir şekilde farklılık göstermemektedir. Bu duruma göre öğrencilerin doğum yerleriyle şiddet eğilimi ve psikolojik dayanıklılıkları arasında bir ilişki gözlemlenmemiştir.

Yapılan bu çalışmada Aile içerisinde fiziksel şiddet durumu değişkeni olarak Şiddet Eğilimi Ölçeği Puanı ve Psikolojik Dayanıklılık Ölçeği Puanı istatistiksel olarak anlamlı bir şekilde farklılık göstermemektedir. Aile ortamında anne ve babanın, çocuğa karşı sert ve cezalandırıcı olduğu durumda çocuk öfkesini davranışsal olarak dışa vurabilir ve bu durum saldırganlığa dönüşür (Yönet ve ark. 2016). Yaptığımız bu çalışmanın sonuçları diğer çalışmayla çelişmektedir. Bunu da Hakkâri bölgesinde öğrencilerin aile içerisinde sürekli azarlanmaya maruz kalmalarına bağlayabiliriz.

Yaptığımız çalışmada kaçıncı çocuk değişkeni gruplarına göre Şiddet Eğilimi Ölçeği Puanı istatistiksel olarak anlamlı bir farklılık göstermemektedir sonucuna varılmıştır. Literatürdeki bazı çalışmalar incelendiğinde bu çalışmanın sonucuyla örtüşmektedir. İlgili çalışma sonuçlarına bakıldığında öğrencilerin doğum sıralarının şiddet eğilimi ile arasında anlamlı bir ilişki bulunmamıştır (Akınsel, 2018). Bu çalışma yaptığımız çalışmamızı destekler niteliktedir. Yapılan bu araştırmanın sonuçlarına bakıldığında kaçıncı çocuk olma değişkeni gruplarına göre Psikolojik Dayanıklılık Ölçeği Puanı istatistiksel olarak sonuçlara göre anlamlı bir farklılık göstermemektedir olarak belirlenmiştir. Yapılan bir araştırmanın sonuçları

incelendiğinde doğum sırası ile psikolojik dayanıklılık değişkenleri arasında anlamlı şekilde bir fark ortaya çıkmamıştır (Sarıkaya, 2015).

En uzun yaşanılan yer değişkeni olarak Şiddet Eğilimi Ölçeği Puanı istatistiksel olarak anlamlı şekilde farklılık gösteremediği gözlemlenmiştir. En uzun ilde yaşayan öğrencilerin şiddete olan eğilimleri en uzun süre köyde yaşayan öğrencilerin şiddete eğilimlerinden daha fazladır. Bunu büyük yerleşim yerlerinde, kalabalık sosyal ortamlarda yaşamanın öğrencilere verdiği baskıdan olduğu söylenebilir. En uzun yaşanılan yer değişkeni gruplarına göre Psikolojik Dayanıklılık Ölçeği Puanı istatistiksel olarak anlamlı bir şekilde farklılık göstermemektedir. En uzun yaşanılan yer değişkenine gruplarına göre Aile Desteği Ölçeği Puanı istatistiksel olarak anlamlı bir şekilde farklılık göstermektedir. En uzun ilçede yaşayanların Aile Desteği Ölçeği Puanı en uzun köyde yaşayanların Aile Desteği Ölçeği Puanı ortalamasından anlamlı bir şekilde farklı ve büyüktür. Yerleşim yeri büyüdükçe ailelerinde o oranda çocuklarını koruyuculuğunun seviyesi arttığı söylenebilir En uzun yaşanılan yer değişkenine göre Arkadaş Desteği Ölçeği Puanı, Arkadaş Desteği Ölçeği Puanı ve Okul Desteği Puanı Ölçeği istatistiksel olarak anlamlı bir şekilde farklılık göstermemektedir.

Alan yazında anne eğitim düzeyi düşük olan öğrencilerin şiddet eğiliminin görülme oranının yüksek olduğu gözlemlenen araştırmalar olduğu gibi, annenin eğitim düzeyi ile öğrencinin şiddet eğilimi arasında anlamlı bir farkın olmadığını ispat eden çalışmalar da mevcuttur. Annesinin eğitim seviyesi düşük olan ergenler arasında şiddet içerikli davranışlar daha yaygındır sonucuna ulaşılmışken bir başka araştırmada ise, saldırganlık puanlarının annenin eğitim düzeyine göre anlamlı farklılaşmadığını görülmüştür (Kılıçarslan ve Parmaksız 2020). Yapılan bazı çalışmalar kendi çalışmamızla çelişirken kimi çalışmalar da bu çalışmayı desteklemektedir. Bizim çalışmamızın sonuçlarına bakıldığında anne eğitim durumu değişkenine göre Şiddet Eğilimi Ölçeği Puanı istatistiksel olarak anlamlı bir şekilde farklılık göstermemektedir. Bunu da Hakkâri bölgesinde annelerin genelde bahçe işleri hayvancılık gibi işlerle ilgilenerek çocukları da en büyük kardeşlerinin büyüttüğüne bağlamak mümkündür.

Yaptığımız araştırmaya göre anne eğitim durumu değişkenine göre Psikolojik Dayanıklık Ölçeği Puanı istatistiksel olarak anlamlı bir şekilde farklılık göstermemektedir. Bunu araştırmanın yapıldığı bölgede çocukların annelerinden çok kendinden büyük abi, abla ya da diğer kardeşleriyle daha fazla zaman geçirmesinden kaynaklı olduğunu söyleyebiliriz. Öğrencilerin psikolojik dayanıklılıkları ile anne eğitim seviyesi durumu değişkenine göre

anlamlı bir farklılık gözlemlenmekle birlikte gözlemlenen bu farklılığın, ilkokul ve yükseköğretim arasında karşılaştırıldığında ilkokul lehine olduğu görülmüştür. Diğer gruplara bakıldığında oluşan farklı durumlar anlamlı değildir. Anne-babanın eğitim düzeyi artış gösterdikçe çocukların psikolojik dayanıklılıklarında anlamlı bir artış olduğu belirli bir durumdur (Koç Yıldırım ve ark., 2015). Literatür incelemelerine göre belirtilen bu çalışmalar yapılan bu çalışmayla çelişmektedir.

Yapılan bu araştırmada baba eğitim durumu değişkenine göre Şiddet Eğilimi Ölçeği Puanı istatistiksel olarak anlamlı bir şekilde farklılık göstermemektedir. Daha önce yapılan araştırmaların sonuçları da bu çalışmanın sonucunu desteklemektedir. Araştırmamızdan varılan sonuçlara göre öğrencilerin baba eğitim durumlarının şiddet eğilimlerinde anlamlı bir farklılık meydana getirmeği gözlemlenmiştir (Demir ve ark., 2020). Yapılan araştırma sonucu ve bizim yaptığımız araştırma sonucu birbirini destekler niteliktedir. Çalışmamızın sonucuna göre baba eğitim durumu değişkenine göre Psikolojik Dayanıklık Ölçeği Puanı istatistiksel olarak anlamlı bir şekilde farklılık göstermemektedir. Baba eğitim durumuna göre ergen psikolojik dayanıklılık düzeyleri incelenmiş ve baba eğitim seviyesi yükseldikçe öğrencilerin psikolojik dayanıklılık seviyelerinin de arttığı sonucu elde edilmiştir. Yapılan bir diğer araştırmada ergenlerin psikolojik dayanıklılık düzeyleri ile baba eğitim durumu araştırılan çalışmada da baba eğitim seviyesi yükseldikçe öğrencilerin psikolojik dayanıklılık düzeylerin arttığı gözlemlenmiştir (Saka ve Ceylan, 2020). Bu sonuca bakılarak alan yazında yapılan bazı çalışmalar yapmış olduğumuz çalışmayla çelişmektedir. Hakkâri bölgesinde genel olarak babaların tarım ve hayvancılıkla uğraştıkları bilinmektedir bundan yola çıkarak babaların çocuklarla geçirdikleri zaman kısıtlı ve azdır yapılan araştırmanın sonucunu bu nedene bağlayabilmemiz mümkündür.

Kendi çalışmamızda zararlı madde kullanımı durumu değişkeni olarak Şiddet Eğilimi Ölçeği Puanı istatistiksel olarak anlamlı bir şekilde farklılık göstermemektedir. Araştırmanın yapıldığı il nüfus olarak daha az olması bakımından öğrencilerin zararlı maddelere yatkınlıkları da o derece de az olduğu gözlemlenmektedir araştırmanın sonucunu öğrenciler arasında zararlı madde ve sigara kullanımının az olmasına bağlayabiliriz. Türkiye Sigara, Alkol ve Madde Kullanım Yaygınlığı Araştırması'nın verilerinde lise öğrencilerinin sigara içme oranlarında artışların olduğu gözlemlenmiştir. Yapılan çalışmalarda, öğrencilerin bir kısmının sigara, alkol ve uyuşturucu madde kullandıklarını saptanmıştır. Bununla birlikte bu davranışları sergileyen lise öğrencilerinin disiplin suçları işleyip şiddet yanlısı tavırlar gözlemlenmiştir. Zararlı madde

alışkanlığı olan öğrencilerin, madde alışkanlığı olmayan öğrencilere oranla şiddet eğilimi oranı daha yüksek olduğu gözlemlenmiştir (Bebiş ve ark.,2014). Literatürde yapılan bu araştırmaya göz atıldığında kendi çalışmamızla çeliştiği görülmektedir

Zararlı madde kullanımı değişkeni olarak Psikolojik Dayanıklılık Ölçeği Puanı istatistiksel olarak anlamlı bir şekilde farklılık göstermemektedir. Araştırmanın yapıldığı bölgede öğrenciler arasında zararlı madde yaygın olmadığı hatta çok yok denecek kadar az olduğu için bu sonuca varılmış olabileceği düşünülmektedir. Öğrencilerinin zararlı madde kullanım durumlarına göre psikolojik dayanıklılık düzeyi farklılaştığı gözlemlenmektedir. Literatür incelendiğinde öğrencilerde zararlı madde kullanımı gibi risk alma durumları yükseldikçe öğrencilerin psikolojik dayanıklılıklarının azalabileceği ifade edilmektedir. Yapılan başka bir çalışmaya göre ise psikolojik olarak dayanıklı öğrencilerin dayanıklı olmayan öğrencilere göre zararlı madde kullanımları daha azdır (Topçu 2017).

Anne ve baba tutum değişkeni olarak Şiddet Eğilimi Ölçeği Puanı istatistiksel olarak anlamlı bir şekilde farklılık göstermektedir. İhmal eden anne ve baba tutumu seçeneğini seçenlerin Şiddet Eğilimi Ölçeği Puanı ortalaması hoşgörülü anne ve baba tutumu seçeneğini seçenlerin Şiddet Eğilimi Ölçeği Puanı ortalamasından anlamlı bir şekilde farklı ve büyüktür. Yaptığımız çalışma alanyazında incelenen bazı çalışmalarla örtüşürken bazılarıyla çelişmektedir. Literatürde, öğrencilerin gösterdikleri şiddet eğilimlerinde anne ve babaların öğrencilere yaklaşımını gösteren araştırmaların sonuçları tutarsızdır. Anne ve baba tutumları farklı lise öğrencilerinin şiddet eğilimleri seviyelerini belirlemek amacıyla yaptığı araştırmasında anlamlı farklılık bulamamıştır. Diğer taraftan yapılan farklı bir araştırmada ise otoriter anne ve baba davranışlarında şiddet eğiliminin yüksek olduğu izlenmiştir. Aile ortamında anne ve baba davranış ve tutumları sert, cezalandırıcı bir şekildeyse öğrenci öfkesini şiddet davranışları olarak yansıtabilir. Bunun yanı sıra, anne ve baba tutumları çelişkili ise öğrenci hangi davranışın doğru, hangisinin yanlış olduğuna karar vermekte güçlük yaşayarak toplumsal kuralları özümsemekte sıkıntılar yaşayabilir (Yönet ve ark., 2016). Anne ve baba tutum durumu değişkeni gruplarına göre Psikolojik Dayanıklılık Ölçeği Puanı istatistiksel olarak anlamlı bir şekilde farklılık göstermemektedir. Araştırma sonuçları genel anlamda incelendiğinde demokratik anne ve baba tutumları öğrencilerin psikolojik sağlamlığını pozitif anlamda, koruyucu istekçi ve otoriter anne ve baba tutumlarının da öğrencilerin psikolojik

sağlamlığını negatif yönde etkilediği gözlemlenmektedir (Gündüz Alagünerhan, 2017). Yapılan bazı araştırmalar bu çalışmayla çelişmektedir.

Yapılan bu çalışmada aile aylık gelir değişkeni olarak Şiddet Eğilimi Ölçeği Puanı istatistiksel olarak anlamlı bir farklılık gösteremediği görülmektedir. Aylık geliri 5001-7500 TL arasında olanların Şiddet Eğilimi Ölçeği Puanı ortalaması aylık geliri 0-3000TL arasında olanların Şiddet Eğilimi Ölçeği Puanı ortalamasından anlamlı bir şekilde farklı ve büyüktür. Bu sonuçtan yola çıkarak gelir seviyesi yüksek aileler maddi olarak çocuklarına destek oluyorlar fakat sevgi ve ilgi konusunda çocuklarını eksik bırakıyor olabilirler düşüncesi yürütülebilir. Literatür incelendiğinde aile aylık gelir durumunun öğrencilerin şiddet eğilimleri ile arasında anlamlı farklılığın olduğu sonucuna varılmış, ailesinin geliri yüksek olan öğrencilerin şiddete olan meyilleri, aile gelirleri orta ve düşük düzeyde olan öğrencilerin şiddet eğilimlerine göre daha az olduğu gözlemlenmiştir (Akınsel, 2018). Aile aylık geliri durumu değişkeni gruplarına göre Şiddet Eğilimi Ölçeği Puanı istatistiksel olarak anlamlı bir şekilde farklılık göstermektedir. Aylık geliri 7501 TL veya üzerinde olanların Şiddet Eğilimi Ölçeği Puanı ortalaması aylık geliri 0-3000TL arasında olanların Şiddet Eğilimi Ölçeği Puanı ortalamasından anlamlı bir şekilde farklı ve büyüktür. Yaptığımız bu araştırmada öğrencilerin şiddete olan yatkınlıklarının ailenin gelir düzeyine göre farklılık göstermediği gözlemlenmektedir. Buna benzer araştırmalarda ise oldukça farklı sonuçların elde edildiği görülmektedir. Çalışmaya katılan öğrencilerin şiddet eğilim düzeylerinin ailenin yıllık gelirine göre anlamlı farklılık göstermediği gözlemlenmiştir. Lise öğrencilerine yönelik yapılan bir araştırmada şiddetin eğiliminin aile gelir düzeyi ile anlamlı farklılık oluşturmadığı sonucuna varılmıştır (Altan ve Ceyhan, 2019). Aile aylık geliri durumu değişkeni gruplarına göre Şiddet Eğilimi Ölçeği Puanı istatistiksel olarak anlamlı bir şekilde farklılık göstermektedir. Aylık geliri 7501 TL veya üzerinde olanların Şiddet Eğilimi Ölçeği Puanı ortalaması aylık geliri 3001 -5000TL arasında olanların Şiddet Eğilimi Ölçeği Puanı ortalamasından anlamlı bir şekilde farklı ve büyüktür. Aile aylık geliri durumu değişkeni gruplarına göre Psikolojik Dayanıklılık Ölçeği Puanı istatistiksel olarak anlamlı bir şekilde farklılık göstermektedir. Aylık geliri 5001-7500 TL arasında olanların Psikolojik Dayanıklılık Ölçeği Puanı ortalaması aylık geliri 0-3000TL arasında olanların Psikolojik Dayanıklılık Ölçeği Puanı ortalamasından anlamlı bir şekilde farklı ve büyüktür. Bunu gelir düzeyi yüksek olan ailelerin geçim sıkıntısı olmaması ve çocuklarına psikolojik olarak destek olmalarına ve onların sorunlarıyla ilgilenmelerine bağlayabiliriz

Aile aylık geliri değişkeni olarak Psikolojik Dayanıklılık Ölçeği Puanı istatistiksel olarak anlamlı bir şekilde farklılık göstermektedir. Aylık geliri 7501 TL veya üzerinde olanların Psikolojik Dayanıklılık Ölçeği Puanı ortalaması aylık geliri 3001-5000TL arasında olanların Psikolojik Dayanıklılık Ölçeği Puanı ortalamasından anlamlı bir şekilde farklı ve büyüktür. Bireylerin gelir durumlarına göre sürekli öfke, dışa vurulmuş öfke, bastırılmış öfke ve kontrol altına alınmış öfke alt ölçeklerinde istatistiksel olarak anlamlı bir farklılık bulunmadığı tespit edilmiştir. Bireylerin gelir durumunun sürekli öfke, dışa vurulmuş öfke, bastırılmış öfke ve kontrol altına alınmış öfke alt ölçeklerinden elde edilen ortalama puanları üzerinde gözlemlenebilir bir etkisi gözlenmemiştir (İnaltekin, 2017). Yaptığımız çalışma bu çalışmayla çelişmektedir. Aile aylık geliri durumu değişkeni gruplarına göre Psikolojik Dayanıklılık Ölçeği Puanı istatistiksel olarak anlamlı bir şekilde farklılık göstermektedir. Aylık geliri 7501 TL veya üzerinde olanların Psikolojik Dayanıklılık Ölçeği Puanı ortalaması aylık geliri 0-3000TL arasında olanların Psikolojik Dayanıklılık Ölçeği Puanı ortalamasından anlamlı bir şekilde farklı ve büyüktür. Farklı çalışmalar göz önüne alındığında lise öğrencilerinin psikolojik dayanıklılık puanlarının aylık gelir durumu değişkeni grupları arasında anlamlı bir farklılık olup olmadığı incelendiğinde; araştırmaya katılan lise düzeyi öğrencilerin psikolojik dayanıklılık puanlarında ulaşılan aylık gelir durumuna göre anlamlı bir farklılığın meydana gelmediği sonucu görülmektedir (Güler, 2021). Aile aylık geliri durumu değişkeni gruplarına göre Psikolojik Dayanıklılık Ölçeği Puanı istatistiksel olarak anlamlı bir şekilde farklılık göstermektedir. Aylık geliri 7501 TL veya üzerinde olanların Aile Desteği Ölçeği Puanı ortalaması aylık geliri 3001-5000TL arasında olanların Aile Desteği Ölçeği Puanı ortalamasından anlamlı bir şekilde farklı ve büyüktür. Aile aylık geliri durumu değişkeni gruplarına göre Psikolojik Dayanıklılık Ölçeği Puanı istatistiksel olarak anlamlı bir şekilde farklılık göstermektedir. Aylık geliri 7501 TL veya üzerinde olanların Aile Desteği Ölçeği Puanı ortalaması aylık geliri 0-3000TL arasında olanların Aile Desteği Ölçeği Puanı ortalamasından anlamlı bir şekilde farklı ve büyüktür.

Yaptığımız araştırma sonuçlarına bakıldığında aylık gelir grubu değişkenine göre Arkadaş Desteği Ölçeği Puanı istatistiksel olarak anlamlı bir şekilde farklılık göstermemektedir. Öğrencilerin aile gelir seviyelerine göre algılanan Sosyal Destek Ölçeğinin toplamından aldıkları puanlar arasında anlamlı farklılık olmadığı gözlemlenmiştir. Bu sonucu araştırmanın yapıldığı bölgede öğrencilerin aile gelir düzeylerine önem vermeyip arkadaşlık duygularını ön planda tutması henüz batı illerindeki gibi arkadaşlıklarını çıkar ilişkisine dayalı kurmadıklarına

bağlamak mümkündür. Konu hakkında yapılan literatür incelemesi, ailelerin gelir düzeyi ile algılanan sosyal destek arasında anlamlı ilişkilerin olduğunu ortaya koyan çalışmalarla karşılaşılmaktadır. Yapılan literatür incelemelerinde, öğrencilerin ailelerinin aylık gelirleri sosyal destek puanları arasında anlamlı bir farklılığın meydana geldiği, ama arkadaş desteği ile ailenin gelir düzeyi arasında anlamlı bir farklılığın olmadığı gözlemlenmiştir. Farklı bir araştırma incelendiğinde ise ailelerinin aylık gelirleri yüksek olan öğrencilerin, ailelerinin aylık gelir seviyesi düşük olan öğrencilere oranla aileden ve arkadaşlardan görülen sosyal destek puan ortalamasına göre yüksek olduğu gözlemlenmiştir ve grupların arasında meydana gelen farkın anlamlı olduğu gözlemlenmiştir (Aliyev ve Tunç, 2017).

5. SONUÇ VE ÖNERİLER

Hakkâri ilinde spor lisesinde öğrenim gören öğrencilerin psikolojik dayanıklılıklarının şiddet eğilimleri arasındaki ilişkinin incelendiği bu araştırmanın sonuçları şöyledir;

Bu çalışmada aile içerisindeki sözlü şiddet d değişkeni olarak Şiddet Eğilimi Ölçeği Puanı istatistiksel olarak anlamlı bir şekilde farklılık göstermektedir. Aile içerisinde sözlü şiddete uğrayanların Şiddet Eğilimi Ölçeği Puanı ortalaması, Aile içerisinde sözlü şiddete uğramayanların Şiddet Eğilimi Ölçeği Puanı ortalamasından anlamlı bir şekilde farklı ve büyüktür. Aile içerisinde sözlü şiddete maruz kalan öğrencilerin şiddet eğilimi puan ortalaması ailede sözlü şiddete maruz kalmayanlara oranla daha yüksektir. Öğrenciler arasında sözlü şiddete uğrayanların şiddet eğilimlerinin sözlü şiddete uğramayanlara göre daha yüksek olduğu sonucuna ulaşılmıştır. Araştırma da aile içerisindeki sözlü şiddet durumu değişkeni gruplarına göre Psikolojik Dayanıklılık Ölçeği Puanı istatistiksel olarak anlamlı bir şekilde farklılık göstermektedir. Aile içerisinde sözlü şiddete uğrayanların Psikolojik Dayanıklılık Ölçeği Puanı ortalaması, Aile içerisinde sözlü şiddete uğramayanların Psikolojik Dayanıklılık Ölçeği Puanı ortalamasından anlamlı bir şekilde farklı ve büyüktür. Aile içerisinde sözlü şiddetle karşılaşan öğrenciler psikolojik dayanıklılık bakımından sözlü şiddetle karşılaşmayan öğrencilere göre daya dayanıklıdır sonucu elde edilmiştir. Araştırmanının sonuçlarına göre içerisindeki sözlü şiddet değişkeni olarak Aile Desteği Ölçeği Puanı istatistiksel olarak anlamlı bir şekilde farklılık göstermektedir. Aile içerisinde sözlü şiddete uğrayanların Aile Desteği Ölçeği Puanı ortalaması, Aile içerisinde sözlü şiddete uğramayanların Aile Desteği Ölçeği Puanı ortalamasından anlamlı bir şekilde farklı ve büyüktür. Sözlü şiddet uygulayan aileler öğrencilere daha fazla aile desteği sağlamaktadır sonucunu vermiştir. Araştırmanın analiz sonuçlarına göre aile içerisindeki sözlü şiddet durumu değişkeni gruplarına göre Arkadaş Desteği Ölçeği Puanı istatistiksel olarak anlamlı bir şekilde farklılık göstermektedir. Aile içerisinde sözlü şiddete uğrayanların Arkadaş Desteği Ölçeği Puanı ortalaması, Aile içerisinde sözlü şiddete uğramayanların Arkadaş Desteği Ölçeği Puanı ortalamasından anlamlı bir şekilde farklı ve büyüktür. Ailesinden sözlü şiddet gören öğrencilerin arkadaşlarından aldığı destek sözlü şiddet görmeyenlere oranla daha fazla olduğu saptanmıştır.

Yapılan bu araştırmanın en uzun yaşanılan yer değişkeni olarak Şiddet Eğilimi Ölçeği Puanı istatistiksel olarak anlamlı bir şekilde farklılık göstermektedir. En uzun süre ilde yaşayanların Şiddet Eğilimi Ölçeği Puanı ortalaması En uzun süre köyde ve ilçede yaşayanların Şiddet Eğilimi Ölçeği Puanı ortalamasından anlamlı bir şekilde farklı ve büyüktür. Şehirde yaşayan öğrencilerin şiddete yatkınlıkları daha fazla olduğu gözlemlenmiştir. En uzun yaşanılan yer değişkeni gruplarına göre Aile Desteği Ölçeği Puanı istatistiksel olarak anlamlı bir şekilde farklılık göstermektedir. En uzun süre ilçede yaşayanların Aile Desteği Ölçeği Puanı ortalaması, En uzun süre köyde yaşayanların Aile Desteği Ölçeği Puanı ortalamasından anlamlı bir şekilde farklı ve büyüktür sonucu elde edilmiştir.

Araştırma analiz sonuçlarına göre aile aylık gelir değişkeni olarak Şiddet Eğilimi Ölçeği Puanı istatistiksel olarak anlamlı bir şekilde farklılık göstermektedir. Aylık geliri 5001-7500TL arasında olanların Şiddet Eğilimi Ölçeği Puanı ortalaması, aylık geliri 0-3000TL arasında olanların Şiddet Eğilimi Ölçeği Puanı ortalamasından anlamlı bir şekilde farklı ve büyüktür sonucuna varılmıştır. Yapılan araştırmanın analiz sonuçlarına göre aile aylık gelir durumu değişkeni gruplarına göre Şiddet Eğilimi Ölçeği Puanı istatistiksel olarak anlamlı bir şekilde farklılık göstermektedir Aylık geliri 7501TL veya üzerinde olanların Şiddet Eğilimi Ölçeği Puanı ortalaması, aylık geliri 0-3000TL aile arasında olanların Şiddet Eğilimi Ölçeği Puanı ortalamasından anlamlı bir şekilde farklı ve büyüktür sonucu elde edilmiştir. Araştırma sonuçlarına göre aile aylık gelir durumu değişkeni gruplarına göre Şiddet Eğilimi Ölçeği Puanı istatistiksel olarak anlamlı bir şekilde farklılık göstermektedir. Aylık geliri 7501TL veya daha fazla olanların Şiddet Eğilimi Ölçeği Puanı ortalaması, aylık geliri 3001-5000TL arasında olanların Şiddet Eğilimi Ölçeği Puanı ortalamasından anlamlı bir şekilde farklı ve büyüktür sonucu ortaya çıkmıştır. Kendi çalışmamızda öğrencilerin yaşadığı ailenin aylık gelir durumu değişkeni gruplarına göre Psikolojik Dayanıklılık Ölçeği Puanı istatistiksel olarak incelendiğinde anlamlı bir şekilde farklılık göstermektedir. Bu bağlamda öğrencilerin ailesinin aylık geliri 5001-7500TL arasında olanların Psikolojik Dayanıklılık Ölçeği Puanı ortalaması ile ailesinin aylık geliri 0-3000TL arasında olan öğrencilerin Psikolojik Dayanıklılık Ölçeği Puanı ortalamasından anlamlı bir şekilde farklı ve büyüktür. Öğrencilerin aile gelir düzeyi yükseldikçe şiddet eğilimleri de artmaktadır sonucu elde edilmiştir. Bu araştırmanın analiz sonuçlarına göre aile aylık gelir durumu değişkeni gruplarına göre Psikolojik Dayanıklılık Ölçeği Puanı istatistiksel olarak anlamlı bir şekilde farklılık göstermektedir. Aylık geliri 7501TL veya daha

fazlası olanların Psikolojik Dayanıklılık Ölçeği Puanı ortalaması, aylık geliri 3001-5000TL arasında olanların Psikolojik Dayanıklılık Ölçeği Puanı ortalamasından anlamlı bir şekilde farklı ve büyüktür sonucuna ulaşılmıştır. Araştırmanın sonuçlarına göre aile aylık gelir durumu değişkeni gruplarına göre Psikolojik Dayanıklılık Ölçeği Puanı istatistiksel olarak anlamlı bir şekilde farklılık göstermektedir. Aylık geliri 7501TL veya daha fazla olanların Psikolojik Dayanıklılık Ölçeği Puanı ortalaması, aylık geliri 0-3000TL arasında olanların Psikolojik Dayanıklılık Ölçeği Puanı ortalamasından anlamlı bir şekilde farklı ve büyüktür sonucunu vermiştir.

Bu çalışmanın sonuçlarına bakıldığında aile aylık gelir değişkeni olarak Aile Desteği Ölçeği Puanı istatistiksel olarak anlamlı bir şekilde farklılık göstermektedir. Aylık geliri 7501TL veya daha fazla olanların Aile Desteği Ölçeği Puanı ortalaması, aylık geliri 3001-5000TL arasında olanların Aile Desteği Ölçeği Puanı ortalamasından anlamlı bir şekilde farklı ve büyüktür sonucuna ulaşılmıştır. Araştırma analizine göre aile aylık gelir durumu değişkeni gruplarına göre Aile Desteği Ölçeği Puanı istatistiksel olarak anlamlı bir şekilde farklılık göstermektedir. Aylık geliri 7501TL veya daha fazla olanların Aile Desteği Ölçeği Puanı ortalaması, Aylık geliri 0-3000TL arasında olanların Aile Desteği Ölçeği Puanı ortalamasından anlamlı bir şekilde farklı ve büyüktür sonucu gözlemlenmiştir.

Çalışmanın sonuçlarına bakıldığında Aile aylık gelir değişkeni olarak Uyum Ölçeği Puanı istatistiksel olarak anlamlı bir şekilde farklılık göstermektedir. Aylık geliri 5001-7500TL arasında olanların Uyum Ölçeği Puanı ortalaması, aylık geliri 3001-5000TL arasında olanların Uyum Ölçeği Puanı ortalamasından anlamlı bir şekilde farklı ve büyüktür sonucu elde edilmiştir. Araştırma sonuçlarımıza baktığımızda aile aylık gelir durumu değişkeni gruplarına göre Uyum Ölçeği Puanı istatistiksel olarak anlamlı şekilde farklılığa rastlanmaktadır. Aile aylık geliri 5001-7500TL olan ailede yaşayan öğrencilerin Uyum Ölçeği Puanı ortalaması, aylık geliri 0-3000TL aile aylık geliri durumu olan ailede yaşayan öğrencinin Uyum Ölçeği Puanı ortalamasından anlamlı bir şekilde farklı ve büyük olduğu sonucuna ulaşılmıştır.

Öneriler;

Hakkâri ilinde spor lisesinde öğrenim gören öğrencilerin psikolojik dayanıklılıklarının şiddet eğilimleri arasındaki ilişkinin incelendiği bu araştırma için öneriler;

Ergenlik çağındaki bireylerde özellikle televizyon ve medya gibi sosyal ağlardan şiddet eğilimli ünlüleri idol olarak görme veya örnek alma yaygın olarak görülmektedir. Bu bağlamda

okul idareleri ve öğretmenler aile ile iş birliği içinde olarak öğrencilere yetenekli sporcuları örnek göstererek bu konu üzerinde çalışmalar yaparak öğrencilere olumlu yönlendirmeler yapabilir.

Literatüre bakıldığında buna benzer çalışmaların yeterli düzeyde olmadığı düşünülmektedir. Ergen bireylerde şiddet eğilimin altında yatan sebeplerin incelenmesi adına, Deney ve Kontrol gruplu Ön-son test modeline göre daha kapsamlı çalışmalara yer verilebilir ve Şiddet eğilimini etkileyen demografik faktörler daha detaylı incelenebilir. Ailelere çocuğa şiddetle ilgili farkındalık bilgilendirmeleri yapılabilir. Ebeveynlere aile içi uygulanan şiddet ve çocuk ihmalinin önlenmesine yönelik psikolojik eğitimler verilebilir ayrıca okullarda öğrencilere yönelik yaşadıkları zor anlarla başa çıkma ve psikolojik dayanıklılık ile ilgili seminerler verilebilir.

Kırsal kesimde yaşayan ebeveynler bu çağdaki bireylere ne derece ve nasıl ilgi göstereceklerinin farkında olmadığı için birey şiddet gördüğünde sorununu aileyle paylaşmaya çekinebilmekte bu konuda milli eğitim bakanlığı tarafından özellikle kırsal kesimdeki ebeveynlere ve öğrencilere karşı gerekli rehberlik çalışmaları arttırılabilir ve birey şiddet gördüğünde ilk olarak ebeveyne başvurması sağlanabilir. Köylerde yaşayan aileler sosyal ortamlara ve kendilerini geliştirebilecekleri olanaklara uzak kaldıkları için Millî Eğitim Bakanlığı bünyesindeki Halk Eğitim merkezleri köylere kurulabilir. Bu sayede merkezi yerleşim yerlerine uzak aileler bu bünyede açılan kurslardan yararlanıp bilinçlenerek daha bilinçli toplumlar yetiştirilmesine destek olabilir.

Okullar tarafından anne ve baba tutumlarının şiddet eğiliminde önemli bir faktör olduğu noktasına değinilerek ailelerin çocuklarına karşı tutumlarında daha dikkatli olmalarını gerektiren kısa filmler izletilebilir, oyunlar oynatılabilir bu oyunlara velilerde katılarak konuyu özümsemeleri sağlanabilir.

KAYNAKLAR

Acar, S., 2019. Sınav kaygısının yordanmasının psikolojik dayanıklılık ve karar verme becerileri açısından incelenmesi. *Yüksek Lisans Tezi*, İstanbul Sabahattin Zaim Üniversitesi, İstanbul, 122s.

Acar, S., Kaylı, D. Ş., Yararbaş, G., 2019. Sigara kullanan, sigara bırakma tedavisi alan ve sigara kullanmayan bireylerin psikolojik dayanıklılık ve stresle başa çıkma tutumları bakımından karşılaştırılması. *The Turkish Journal on Addictions*, *6*, 539-66.

Açıkgöz, M., 2016. Çukurova üniversitesi tıp fakültesi öğrencilerinin psikolojik sağlamlık ile mizah tarzları ve mutluluk düzeyi arasındaki ilişkinin incelenmesi. *Yüksek Lisans Tezi*, Çukurova Üniversitesi, Mersin, 86s.

Akbaşlı, S., Üredi, L., Özmen, G., 2017. Ortaöğretim öğrencilerinin şiddet algılarını incelemeye yönelik bir araştırma (Mersin ili örneği). *International Journal of Eurasian Education and Culture*, *2*(3), 143-168.

Akdoğan, B., Yalçın, S. B., 2018. Lise öğrencilerinin psikolojik dayanıklılık ve çatışma çözme davranışlarının öznel iyi oluşlarını yordaması. *Mehmet Akif Ersoy Üniversitesi Eğitim Fakültesi Dergisi*, *46*, 174-197.

Akınsel, G., 2018. 15-18 yaş arasındaki ergenlerin şiddet eğilimleri ve dürtüselliklerinin ebeveynlerin sosyo-ekonomik ve okur-yazarlık düzeyi arasındaki ilişki. *Yüksek Lisans Tezi,* Üsküdar Üniversitesi, İstanbul, 86s.

Aliyev, R., Tunç, E., 2017. Ortaokul öğrencilerinin algılanan sosyal destek düzeyi ve benlik algılarının incelenmesi. *Atatürk Üniversitesi Sosyal Bilimler Enstitüsü Dergisi*, *21*(2), 401-418.

Alpaslan, A. H., 2012. Ergen ruh sağlığı ve spor. *Kocatepe Tıp Dergisi*, *13*(3), 181-185.

Altay, C. A., Ceyhan, E., 2019. Lise Öğrencilerin yabancılaşma düzeyleri ile şiddete yönelik tutumları arasındaki ilişki. *İlkögretim Online*, *18*(4).

Altıparmak, S., 2009. Huzurevinde yaşayan yaşlı bireylerin yaşam doyumu, sosyal destek düzeyleri ve etkileyen faktörler. *Fırat Üniversitesi Sağlık Bilimleri Tıp Dergisi*, *23*(3), 159-164.

Altuner, D., Engin, N., Gürer, C., Akyay, İ., Akgül, A., 2009. Madde kullanımı ve suç ilişkisi: kesitsel bir araştırma. *Tıp Araştırmaları Dergisi*, *7*(2), 87-94.

Atalay, M., 2020. Mersin Üniversitesi çalışanlarında bilinçli farkındalık ve psikolojik dayanıklılık ilişkisi. *Yüksek Lisans Tezi*, Çağ Üniversitesi, Mersin, 148s.

Avcı, Ö. H., Yıldırım, İ., 2014. Ergenlerde şiddet eğilimi, yalnızlık ve sosyal destek. *Hacettepe Üniversitesi Eğitim Fakültesi Dergisi*, *29*(29-1), 157-168.

Aygüç, F., 2015. Ortaokul öğrencilerinin zorbalık eğilimlerinin aile içi şiddet görme durumuna göre değerlendirilmesi (Çekmeköy örneği). *Yüksek Lisans Tezi*, Yeditepe Üniversitesi, İstanbul, 160s.

Aytaç, Ö., 2016. Kent yoksulluk ve sosyal düzensizlik potansiyeli. *Mukaddime, 7*(1), 135-155.

Bacanlı, H., 2011. Eğitim psikolojisi. Pegem Akademi.

Bağdatlı, B., 2016. Çocuklukta aile içi fiziksel şiddete maruz kalmış ve kalmamış ergenlerde, öğrenilmiş güçlülük ve öfke kontrol düzeylerinin karşılaştırılması. *Yüksek Lisans Tezi*, Beyken Üniversitesi, Ankara, 112s.

Bahadır, A., 1994. Ergenlik döneminde dini şüphe ve tereddütler, *Doktora Tezi*, Bursa Uludağ Üniversitesi, Bursa, 208s.

Bakırtaş, T., 2020. Psikoloji ve çağdaş yaşam insan uyumu. *Gümüşhane Üniversitesi İlahiyat Fakültesi Dergisi*, *9(*18), 227-229.

Basım, H. N., Çetin, F., 2011. Yetişkinler için psikolojik dayanıklılık ölçeğinin güvenilirlik ve geçerlilik çalışması. *Türk Psikiyatri Dergisi*, *22*(2), 104-114.

Bayrak, B., 2011. 10-12 yaşlarındaki öğrencilerin saldırganlık eğilimleri ve bunu etkileyen faktörlerin belirlenmesi. *Yüksek Lisans Tezi*, Hacettepe Üniversitesi, Ankara, 86s.

Bebiş, H., Çoşkun, U. H. S., Açıkel, C., 2014. Bir ortaöğretim okulundaki öğrencilerin şiddet eğilim düzeyi ve ilişkili faktörlerin incelenmesi. *Ege Üniversitesi Hemşirelik Fakültesi Dergisi*, *30*(2), 1-17.

Beyazkılınç, E., 2019. Yüksek din öğretimi öğrencilerinde Allaha bağlanma ve psikolojik sağlamlık: Ankara Üniversitesi İlahiyat Fakültesi. *Yüksek Lisans Tezi*, Ankara Üniversitesi, Ankara, 128s.

Bircan, H. H., Dilmaç, B., 2015. Değerler Bilançosu: Felsefe, Sosyoloji, Kamu, Eğitim. Çizgi Kitabevi.

Bulut, S., 2008. Okullarda görülen öğrenciden öğrenciye yönelik şiddet olaylarının bazı değişkenler açısından arşiv araştırması yöntemiyle incelenmesi. *Abant İzzet Baysal Üniversitesi Eğitim Fakültesi Dergisi*, 8(2), 23-38.

Büyüktopaç, H., 2019. Ergenlerin şiddet eğilimleri ile toplumsal cinsiyet rolleri tutumları arasındaki ilişkinin incelenmesi. *Yüksek Lisans Tezi*, Bolu Abant İzzet Baysal Üniversitesi, Bolu, 79s.

Can, R., Türkyılmaz, M., Karadeniz, A., 2010. Ergenlik dönemi öğrencilerinin okuma alışkanlıkları. *Ahi Evran Üniversitesi Kırşehir Eğitim Fakültesi Dergisi, 11*(3), 1-21.

Cavga, Z., 2019. Lise öğrencilerinde aile yaşam doyumu ile psikolojik dayanıklılık ve sosyal medya kullanım bozukluğu arasındaki ilişkinin incelenmesi. *Yüksek Lisans Tezi*, İstanbul Sabahattin Zaim Üniversitesi, İstanbul, 188s.

Cüre Acer, S., 2020. Ebeveynlik tutumunun psikolojik belirtilere etkisinde zihinselleştirmenin, dayanıklılığın ve çocukluk çağı deneyimlerinin rolü: nesiller arası bir çalışma. *Doktora Tezi*, Hacettepe Üniversitesi, Ankara, 213s.

Coşkuner, E., 2008. Barış eğitimi programının öğrenci şiddeti üzerindeki etkilerinin incelenmesi. *Doktora Tezi*, Dokuz Eylül Üniversitesi, İzmir, 396s.

Çakır, F., Dalkıran, O., Aslan, C. S., 2019. Spor lisesi öğrencilerinin öğrenim süreci ve akademik başarı ilişkilerinin incelenmesi. *Uluslararası Güncel Eğitim Araştırmaları Der*gisi, *5*(2), 132-145.

Çakmak, A. ve Şahin, H., 2017. Ortaokula devam eden öğrencilerin algıladıkları sosyal desteğin okul tükenmişliğine etkisinin incelenmesi. *Elektronik Sosyal Bilimler Dergisi*, *16*(61), 569-582.

Çalı, O., Doğar, Y., 2021. Spor Lisesi Öğrencilerinin Kariyer Kaygılarının İncelenmesi. *Journal of Physical Education & Sports Science/Beden Egitimi ve Spor Bilimleri Dergisi*, *15*(1), 81-93.

Çelik, A., Zengin, S., Baş, M., 2017. Sporcu lise öğrencilerinin saldırganlık düzeylerinin belirlenmesi. *Gaziantep Üniversitesi Spor Bilimleri Dergisi*, *2*(4), 20-31.

Çelik, G., Tahiroğlu, A., Avcı, A., 2008. Ergenlik Döneminde Beynin Yapısal ve Nörokimyasal Değişimi. *Klinik Psikiyatri Dergisi*, *11*(1).

Çelik, S., Gençoğlu, C., Kumcağız, H., 2016. Ergenlerde şiddet eğiliminin yordayıcısı olarak duygusal zekâ. *Ahi Evran Üniversitesi Kırşehir Eğitim Fakültesi Dergisi*, *17*(3), 121-134.

Çelikten, B. B., Demirli, C., 2018. Suça sürüklenmiş çocukların olumlu sosyal ve saldırgan davranışlarının bazı bireysel ve ailesel faktörler bağlamında incelenmesi. Fır*at Üniversitesi Sosyal Bilimler Dergisi, 28*(1), 73-83.

Çetin, F., Yeloğlu, H. O., Basım, H. N., 2015. Psikolojik dayanıklılığın açıklanmasında beş faktör kişilik özelliklerinin rolü: Bir kanonik ilişki analizi. *Türk Psikoloji Dergisi, 30*(75), 81-92.

Çetinkaya, N., 2016. 4-5 yaş arası okul öncesi çocukların sosyal-duygusal uyumu ile anne-babaların çocuk yetiştirme tutumları arasındaki ilişki (Kars ili örneği). Y*üksek Lisans Tezi*, Kafkas Üniversitesi, Kars, 154s.

Çobanoğlu, F., Şentürk, İ., Kıran, D., 2008. Liselerde yaşanan şiddet olaylarının nedenleri ve çözüm önerileri (Denizli ili örneği). *Pamukkale Üniversitesi Eğitim Fakültesi Dergisi*.

Dayıoğlu, İ. E. 2017. Ebeveynlerde kişilik tipolojisi ile şiddet davranışı ve şiddet eğilimi arasındaki ilişki. *Yüksek Lisans Tezi*, İstanbul Gelişim Üniversitesi, İstanbul, 139s.

Demir, Y., Kumcağız, H., 2015. Öğrencilerin anne baba tutumlarını algılama biçimleri ve şiddete eğilimleri. *Electronic Turkish Studies*, *11*(2), 221-234.

Demirli, C., Badanka Çelikten, B., 2018. Suça sürüklenmiş çocukların olumlu sosyal ve saldırgan davranışlarının bazı bireysel ve ailesel faktörler bağlamında incelenmesi. *Fırat Üniversitesi Sosyal Bilimler Dergisi*, *28*(1), 73-83.

Dervent, F., Arslanoğlu, E., Şenel, Ö., 2010. Lise öğrencilerinin saldırganlık düzeyleri ve sportif aktivitelere katılımla ilişkisi (İstanbul ili örneği). *Uluslararası İnsan Bilimleri* Dergisi, *7*(1), 521-533.

Duman, N., Göksu, P., Köroğlu, C., Talay, A., 2020. Üniversite öğrencilerinde mental iyi oluş ile psikolojik dayanıklılık ilişkisi. *Yaşam Becerileri Psikoloji Dergisi*, *4*(7), 9-17.

Durmuş, M., 2016. Üniversite öğrencilerinin problem çözme becerileri ile psikolojik dayanıklılıkları arasındaki ilişki. *Yüksek Lisans Tezi*, Atatürk Üniversitesi, Erzurum, 81s.

Dursun, A., Özkan, M. S., 2019. Ergenlerin gelecek kaygıları ile psikolojik sağlamlıkları arasındaki ilişkide yaşam doyumunun aracı rolü. *Yaşam Becerileri Psikoloji Dergisi*, *3*(5), 23-37.

Dülger, Ö., 2009. Ergenlerde algılanan sosyal destek ile karar verme davranışları arasındaki ilişkinin incelenmesi. *Yüksek Lisans Tezi*, Çukurova Üniversitesi, Adana, 103s.

Eminoğlu, M., 2018. Ergenlerde sosyal ve duygusal yalnızlık ile akran zorbalığı arasında psikolojik dayanıklılığın aracı rolü. *Yüksek Lisans Tezi*, Bayburt Üniversitesi, Bayburt, 143s.

Eray, E. C., 2016. Ergenlerde benlik imgesi ile psikolojik dayanıklılık arasındaki ilişkinin incelenmesi. *Yüksek Lisans Tezi*, Nişantaşı Üniversitesi, İstanbul, 103s.

Ergün, O., 2016. Ergenlerde duygusal zeka özellikleri ile psikolojik sağlamlık arasındaki ilişkinin incelenmesi. *Yüksek Lisans Tezi*, İstanbul Arel Üniversitesi, İstanbul, 147s.

Eryılmaz, A., 2009. Ergenlik döneminde stres ve başa çıkma. *Van Yüzüncü Yıl Üniversitesi Eğitim Fakültesi Dergis*i, *6*(2), 20-37.

Göger, F., 2020. Suça sürüklenen çocuklarda şiddet eğilimi ile benlik saygısı arasındaki ilişkinin incelenmesi. *Yüksek Lisans Tezi*, İnönü Üniversitesi, Malatya, 157s.

Gökalp, E. A., Yöndem, Z., 2021. Ergenlerde psikolojik dayanıklılığın kişilik özellikleri ve algılanan sosyal desteğe göre yordanması. *Abant İzzet Baysal Üniversitesi Eğitim Fakültesi Dergisi, 21*(3), 759-768.

Gönültaş, O., Atıcı, M., 2014. Ortaokul son sınıf öğrencilerinin öfke düzeyleri ve saldırganlık düzeylerinin bazı değişkenlere göre incelenmesi. *Çukurova Üniversitesi Sosyal Bilimler Enstitüsü Dergisi*, *23*(1), 370-386.

Güçlü, M., Yentür, J., 2008. Milli takım düzeyindeki elit bayan sporcuların kişisel ve sosyal uyum düzeyleri ile bedenlerini algılama düzeylerinin karşılaştırılması. *Spormetre Beden Eğitimi ve Spor Bilimleri Dergisi*, *6*(4), 183-192.

Gül, B., 2021. Ergenlerin örtük zeka anlayışlarının, psikolojik iyilik hali ve psikolojik sağlamlık ile ilişkisinin incelenmesi. *Yüksek Lisans Tezi*, Kocaeli Üniversitesi, Kocaeli, 184s.

Gül, S. K., Güneş, İ. D., 2009. Ergenlik dönemi sorunları ve şiddet. *Sosyal Bilimler Dergisi*, *11*(1), 80.

Güler, O., Süslü, D. P., 2021. Ergenlerde psikolojik dayanıklılık ile duygusal özerklik arasındaki ilişkinin incelenmesi. *Yeditepe Üniversitesi Eğitim Fakültesi Dergisi*, *12*(14), 30-55.

Gürbüzer, S., 2021. İlkokullardaki yabancı uyruklu öğrencilerde akran zorbalığının çeşitli değişkenlere göre incelenmesi. *Yüksek Lisans Tezi*, Necmettin Erbakan Üniversitesi, Konya, 171s.

Gündüz Algünerhan, R., 2017. 12-14 yaşındaki ergenlerde algılanan ana baba tutumları benlik algısı ve psikolojik sağlamlık, *Yüksek Lisans Tezi*, Nişantaşı Üniversitesi, İstanbul, 91s.

Han, B., Tösten, R., Avcı, Y. E., 2019. İç göçe maruz kalmış ortaokul öğrencilerinin eğitimde yaşadıkları problemler (Diyarbakır İli örneği). *Van Yüzüncü Yıl Üniversitesi Eğitim Fakültesi Dergisi*, *16*(1), 1553-1568.

Haşimoğlu, A., Aslandoğan, A., 2018. Lise öğrencilerinin ergenlik dönemi sorunları ve duygu düzenleme stratejileri arasındaki ilişkinin incelenmesi. *Academic Review of Humanities and Social Sciences*, *1*(2), 71-83.

Hocalar, A. 2018. Spor lisesi öğrencileri ile diğer liselerde öğrenim gören öğrencilerin şiddet ve atılganlık eğilimlerinin karşılaştırılması, *Yüksek Lisans Tezi*, Akdeniz Üniversitesi, Antalya, 86s.

Hoşoğlu, R., Kodaz, A. F., Bingöl, T. Y., Batık, M. V., 2018**.** Öğretmen adaylarında psikolojik sağlamlık. *OPUS International Journal of Society Researches*, *8*(14), 217-239.

Işık, Y., Çelik, E., 2020. Ergenlerde psikolojik sağlamlığın sosyal dışlanma, sosyal kaygı, cinsiyet ve sınıf düzeyi açısından incelenmesi. *OPUS International Journal of Society Researche*s, *16*(27), 174-209.

Işık, E., Demircioğlu, H., 2019. Üniversite Öğrencilerinin Şiddet Eğilimlerinin İncelenmesi. *Türk Akademik Yayınlar Dergisi*, *3*(2), 67-84.

İnaltekin, H., 2017. Lise öğrencilerinde şiddet eğilimi ve medya etkileşimi (İstanbul Kasımpaşa Çok Programlı Anadolu Lisesi örneği). *Yüksek Lisans Tezi*, İstanbul Sabahattin Zaim Üniversitesi, İstanbul, 92s.

İşgör, İ. Y., 2011. Üniversite öğrencilerinin muhafazakâr yaşam tarzları ile psikolojik iyi oluşlarının bazı değişkenler açısından incelenmesi. *Doktora Tezi*, İstanbul Sabahattin Atatürk Üniversitesi, Erzurum, 182s.

İkiz, F. E., Sağlam, A., 2017. Ortaokul öğrencilerinin şiddet eğilimleri ile okula bağlılık düzeyleri arasındaki ilişkinin incelenmesi. *İlköğretim Online*, *16*(3), 1235-1246.

İlhan, G., Acıpayam, C., 2015. Orak Hücreli Anemi'de kemik yoğunluk anomalileri ve ilişkili faktörler. *Kocaeli Tıp Dergisi, 4*(2), 1-3.

Karabacak, A., Çetinkaya, S. K., 2015. Üniversite öğrencilerinin şiddet kabul düzeylerinin çeşitli değişkenler açısından incelenmesi. E*ğitim Kuram ve Uygulama Araştırmaları Dergisi, 1*(1), 13-21.

Karademir, T., Açak, M., 2019. Üniversiteli sporcuların psikolojik dayanıklılık düzeylerinin incelenmesi. *Kahramanmaraş Sütçü İmam Üniversitesi Sosyal Bilimler Derg*isi, *16*(2), 803-816.

Karagün, E., 2011. Şiddet ve spor. *Türkiye Klinikleri Tıp Dergisi-Şiddet Özel Sayısı*, *4*(2).

Karakoç, Ö., 2022. Yetişkinlerdeki psikolojik dayanıklılık ile anne baba tutumu arasındaki ilişkinin incelenmesi. *Yüksek Lisans Tezi*, İstanbul Gelişim Üniversitesi, İstanbul, 85s.

Karal, E., Biçer, B. G., 2021. Salgın hastalık dönemindeki üniversite öğrencilerinin psikolojik sağlamlık düzeylerinin bazı değişkenler açısından incelenmesi. *Uluslararası Sosyal Bilimler ve Eğitim Dergisi, 3*(4), 17-34.

Kaygısız, F., 2019. Ergenlerin psikolojik sağlamlıklarının boyun eğici davranışlar ve öz anlayış açısından incelenmesi, *Doktora Tezi*, Necmettin Erbakan Üniversitesi, Konya, 92s.

Kılıçarslan, S., Parmaksız, İ., 2020. Ergenlerde şiddet eğiliminin yordayıcıları olarak sosyal kaygı ve duygusal özerklik. *Mersin Üniversitesi Eğitim Fakültesi Dergisi*, *16*(1), 1-14.

Kırbaş, Ş., Taşmektepligil, Y., Üstün, A., 2007. Ortaöğretimde gençleri şiddete yönelten nedenler ve şiddeti engellemede spor aktivitelerinin rolünün incelenmesi: Amasya ili örneği. *SPORMETRE Beden Eğitimi ve Spor Bilimleri Dergisi*, *5*(4), 178-185.

Kır, İ., Altay, C. A., Ceyhan, E. 2014. Lise 9. Sınıf öğrencilerinin yabancılaşma düzeylerinin ve şiddete yönelik tutumlarının bazı değişkenler açısından incelenmesi. *Kahramanmaraş Sütçü İmam Üniversitesi Sosyal Bilimler Dergisi, 11*(1), 155-174.

Köklü, O. E., 2020. Sporcu eğitim merkezlerindeki güreşçilerin psikolojik dayanıklılık düzeylerinin incelenmesi. *Yüksek Lisans Tezi*, Kahramanmaraş Sütçü İmam Üniversitesi, Kahramanmaraş, 77s.

Köksal, A., 2000. Müzik eğitimi alma cinsiyet ve sınıf düzeyi değişkenlerine göre ergenlerin empatik becerilerinin ve uyum düzeylerinin incelenmesi. *Hacettepe Üniversitesi Eğitim Fakültesi Dergisi*, *18*(18).

Kubar, Y., 2019. Gençler arası şiddetin nedenlerini belirlemeye yönelik alan çalışması Elâzığ ili örneği. *Anemon Muş Alparslan Üniversitesi Sosyal Bilimler Dergisi*, *7*(4), 193-205.

Kubar, Y., Kıral, G., 2019. Lise öğrencilerinin şiddet algısı üzerine bir araştırma: Elazığ merkez ilçe örneği. *Çukurova Üniversitesi Sosyal Bilimler Enstitüsü Dergisi*, *28*(2), 354-374.

Lök, N., Başoğul, C., Öncel, S., 2016. Aile içi şiddetin çocuk üzerindeki etkileri ve psikososyal desteğin önemi. *Psikiyatride Güncel Yaklaşımlar*, *8*(2), 155-161.

Malik, D., 2019. Sosyal hizmet merkezinden yardım almış olan kadınların psikolojik dayanıklılıklarına etki eden faktörler: ACT modeli incelemesi. *Yüksek Lisans Tezi*, Üsküdar Üniversitesi, İstanbul, 102s.

Mamiyev, D., 2018. Ergenlerin bağlanma durumlarıyla umutsuzluk ve şiddet eğilimleri arasındaki ilişkinin incelenmesi. *Yüksek Lisans Tez*, Karabük Üniversitesi, Karabük, 93s.

Meriç, F., 2020. Şefkat korkusu, öz-anlayış ve psikolojik dayanıklılık: Okul öncesi eğitime devam eden çocukların ebeveynleri üzerine bir araştırma. *Yüksek Lisans Tezi,* Biruni Üniversitesi, 141s.

Molu, G. N., Hisar, F., 2021. Sağlık bilimleri fakültesi öğrencilerinin madde kullanımı, ruhsal durumu ve şiddet eğilim düzeyleri. *Genel Sağlık Bilimleri Dergisi, 3*(1), 29-40.

Nair, G., 2019. Gençlik şiddeti konusunda son on yılda ülkemizde yapılmış lisansüstü tezlerin tematik açıdan değerlendirilmesi. Ele*ktronik Sosyal Bilimler Dergisi*, *18*(72).

Orman, Y., 2016. Lise öğrencilerinde algılanan sosyal destek ile psikolojik dayanıklılık arasındaki ilişkinin incelenmesi: Başakşehir örneği. *Yüksek Lisans Tezi*, Nişantaşı Üniversitesi, İstanbul, 168s.

Öçalan, M., Boyalı, E., Ergin, M., 2018. Öğrencilerin spor liselerine yönelme ve tercih nedenlerinin belirlenerek seçili değişkenler açısından karşılaştırılması. *Gaziantep Üniversitesi Spor Bilimleri Dergisi*, *3*(3), 10-21.

Özcan, A., Kaya, Ş. Ş., Özdil, K., Öztürk, G. K., Sezer, F., Niğdelioğlu, D., Yaşar, Z., 2020. Lise öğrencilerinde şiddet eğilimi ve etkileyen faktörler. *Halk Sağlığı Hemşireliği Dergisi, 2*(1), 2-13.

Özgür, G., Yörükoğlu, G., Baysan-Arabacı, L., 2011. Lise öğrencilerinin şiddet algıları, şiddet eğilim düzeyleri ve etkileyen faktörler. *Psikiyatri Hemşireliği Dergisi*, *2*(2), 53-60.

Özmen, A., Aktaş, Ö., 2019. Bilgisayar oyunlarının saldırganlık düzeyi üzerindeki etkisinin incelenmesi. *Milli Eğitim Dergisi*, *48*(222), 213-232.

Özmen, F., Küçük, N., 2013. İki ayrı zaman diliminde okulda şiddet durumu. *Manisa Celal Bayar Üniversitesi Sosyal Bilimler Dergisi*, *11*(2), 78-96.

Pakyardim, C., 2020. 15-18 yaş müsabık taekwondo sporcularının şiddet eğilim düzeylerinin incelenmesi. *Smart Journal, 7*(43), 586-597.

Parlaz, E. A., Tekgül, N., Karademirci, E., Öngel, K., 2012. Ergenlik dönemi: fiziksel büyüme, psikolojik ve sosyal gelişim süreci. *Turkish Family Physician*, *3*(2), 10-16.

Saka, A., 2017. Farklı aile yapısına sahip ergenlerin öz-yeterlilik ve psikolojik dayanıklılık düzeylerinin incelenmesi. *Yüksek Lisans Tezi*, Karabük Üniversitesi, Karabük, 157s.

Saka, A., Ceylan, Ş., 2018. Ergenlerin psikolojik dayanıklılık düzeylerinin aile yapılarına göre incelenmesi. *Eğitim ve Toplum Araştırmaları Dergisi*, *5*(1), 68-86.

Sarıkaya, A., 2015. 14-18 yaş arası ergenlerin benlik saygısı ve psikolojik dayanıklılık düzeyleri arasındaki ilişki. *Yüksek Lisans Tezi*, İstanbul Bilim Üniversitesi, İstanbul, 103s.

Sarıkaya, B., Özbaş, M., 2019. Üniversite öğrencilerinin ebeveynleşme yaşantıları ile psikolojik dayanıklılık düzeyleri arasındaki ilişki. *Yüksek Lisans Tezi*, Erzincan Binali Yıldırım Üniversitesi, Erzincan, 128s.

Semerci, M., Aşılar, R. H., 2020. Lise son sınıf öğrencilerinde riskli sağlık davranışları ve algılanan sosyal destek ilişkisi. *Gümüşhane Üniversitesi Sağlık Bilimleri Dergisi*, *9*(3), 232-244.

Sökmen, A., 2017. Madde bağımlısı olan ve olmayan 14–17 yaş aralığındaki ergenlerin empati eğilimi ve saldırganlık tutumu açısından karşılaştırılması. Yüksek Lisans Tezi, Hasan Kalyoncu Üniversitesi, Gaziantep, 91s.

Sumbaş, E., Akyol, C. Ç., Çoban, G., 2023. Flört şiddetini kabul ile algılanan sosyal destek ve bağlanma arasındaki ilişkinin incelenmesi. *Türkiye Sosyal Araştırmalar Dergisi*, *27*(1), 103-116.

Şahin, H., 2018. Ergenlerin psikolojik sağlamlık düzeyleri ve hayat amaçları arasındaki ilişkinin incelenmesi. *Yüksek Lisans Tezi*, Haliç Üniversitesi, İstanbul, 82s.

Şahin, Ş., Özçelik, Ç. Ç., 2016. Ergenlik dönemi ve sosyalleşme. *Cumhuriyet Hemşirelik Dergisi, 5*(1), 42-49.

Şener, G., 2019. Orta eğitim kademesindeki öğretmen ve öğrencilerin şiddet algılarının kırsaldaki görünürlüğü. *Journal of Theoretical Educational Science*, *12*(3), 1124-1141.

Şimşek, D., Usta, S., 2013. Ergenlik döneminde çocukların evden kaçma nedenlerinin incelenmesi. *Yüksek Lisans Tezi*, İstanbul Üniversitesi, İstanbul, 192s.

Tanyeri, E., 2023. 23 yaş ve üzeri heteroseksüel ve homoseksel bireylerin erken dönem uyumsuz şemalarının ilişkilerde yükleme tarzları ve psikolojik sağlamlık üzerine etkisi. *Yüksek Lisans Tezi*, Beykent Üniversitesi, İstanbul, 105s.

Taşar, H. H., 2019**.** Eğitimde şiddet ve etkileri. *Erciyes İletişim Dergisi*, *6*(2), 899-912.

Taşdelen, V., 2006. Şiddet kültürü ve eğitim. *Bilim ve aklın Aydınlığında Eğitim Dergisi*, (76), 12-21.

Tilim, E., Murat, M., 2019. Ergenlerde madde bağımlılığından korunmaya ilişkin özyeterlik ile akran baskısı, kendini ifade edebilme becerisi ve psikolojik sağlamlık arasındaki ilişki. *OPUS International Journal of Society Researches*, *14*(20), 929-955.

Topbay, Y., 2016. Ortaokul öğrencilerinin psikolojik sağlamlık düzeylerinin algılanan sosyal destek ve aile işlevleri açısından incelenmesi. *Yüksek Lisans Tezi*, Beykent Üniversitesi, İstanbul, 81s.

Topçu, F., 2017. Üniversite öğrencilerinin psikolojik dayanıklılık düzeylerinde beş faktör kişilik özelliklerinin yordayıcı etkisinin incelenmesi. *Yüksek Lisans Tezi*, Fatih Sultan Mehmet Vakıf Üniversitesi, İstanbul, 163s.

Tosunöz, İ. K., Öztunç, G., Eskimez, Z., Demirci, P. Y., 2019. Hemşirelik öğrencilerinin şiddet eğilimlerinin belirlenmesi. *Çukurova Medical Journal*, *44*(2), 471-478.

Tuğral, R., 2020. Ergenlerde yalnızlık, psikolojik sağlamlık, algılanan sosyal destek ve sosyal görünüş kaygısı. *Yüksek Lisans Tezi*, Nişantaşı Üniversitesi, İstanbul, 70s.

Tunç, Z., Kolburan, Ş. G., 2019. Ergenlik döneminde benlik saygısı ile sigara bağımlılığı arasındaki ilişkinin incelenmesi. *Aydın İnsan ve Toplum Dergisi*, *5*(1), 55-70.

Turan, S., 2021. Geç ergenlik dönemi: Ahlaki uzaklaşma. *Sportive*, *4*(2), 1-11.

Türkmen, D., Neslioğlu, E., Hilal, Baş., 2020**.** Lise hücrelerinin Şiddete Yönelik Tutumlarının Çeşitli değişkenler Açısından İncelenmesi: Eskişehir Örneği. *Bilim* Armonisi, *3*(2), 55-64.

Türk, E., 2019. İç göç deneyimi, yerleşim yeri, cinsiyet ve eğitim düzeyi açısından algılanan anababalık. *Ankara University Journal of Faculty of Educational Sciences* (JFES), *52*(3), 713-736.

Uysal, H., Dinçer, Ç., 2013. Okul öncesi dönemdeki hayvanların ve ilişkisel saldırganların bazı değişkenler açısından incelenmesi. *Eğitim ve Bilim Dergisi*, *38* (169).

Yamak, B., İmamoğlu, O., Eliöz, M., Çebi, M., İslamoğlu, İ., 2019. Spor lisesi ve spor bilimleri fakültesi öğrencilerinin öfke ve saldırganlık düzeylerinin araştırılması. OPUS International Journal of Society Researches, *14*(20), 314-332.

Yavuzer, Y., 2011. Okullarda saldırganlık/şiddet: okul ve öğretmenle ilgili risk faktörleri ve önleme stratejileri. *Milli Eğitim Dergisi*, *41*(192), 43-61.

Yıldırım, A., 2022. Spor lisesinde öğrenim gören öğrencilerin zorbalık eğilimleri ve zorbalık ile baş etmede sporun rolü (Aydın ili örneği). *Yüksek Lisans Tezi*, Aydın Adnan Menderes Üniversitesi, Aydın, 81s.

Yıldırım, P. K., 2014. Ergenlerde psikolojik dayanıklılık ile benlik kurgusu arasındaki ilişkinin incelenmesi. Doktora, Marmara Üniversitesi, İstanbul, 24s.

Yıldırım, P. K., Yıldırım, E., Otrar, M., Şirin, A., 2015. Ergenlerde psikolojik dayanıklılık ile benlik kurgusu arasındaki ilişkinin incelenmesi. *Marmara Üniversitesi Atatürk Eğitim Fakültesi Eğitim Bilimleri Dergisi*, *42*(42), 277-297.

Yıldız, E., Erci, B., 2011. Anne baba tutumları ile adölesan saldırganlığı arasındaki ilişkinin incelenmesi. *Düzce Üniversitesi Sağlık Bilimleri Enstitüsü Dergisi*, *1*(3), 6-11.

Yıldız Peker, A., 2012. Lise öğrencilerinde risk alma davranışının akran baskısı, ana baba tutumları ve çok boyutlu algılanan sosyal desteğe göre yordanması. *Yüksek Lisans Tezi*, Ege Üniversitesi, İzmir, 152s.

Yiğit, C., 2021. Spor lisesi öğrencilerinin sportmenlik yönelimlerinin incelenmesi (Doğu Anadolu Bölgesi Örneği). *Yüksek Lisans Tezi*, İnönü Üniversitesi, 70s.

Yönet, E., Çalık, F., Yaşartürk, F., Çimen, K., 2016. Lise öğrencilerinin rekreatif etkinliklere katılımları ile saldırganlık-şiddet eğilimlerinin incelenmesi. *International Journal of Sport Culture and Science, 4*(1), 368-382.

Yurtsever, H., 2009. Kişilik özelliklerinin stres düzeyine etkisi ve stresle başa çıkma yolları: Üniversite öğrencileri üzerine bir araştırma. *Yüksek Lisans Tezi*, Dokuz Eylül Üniversitesi, İzmir, 229s.

Yücel, A. S., Atalay, A., Gürkan, A., 2015. Sporda şiddet ve saldırganlığı etkileyen unsurlar. *Uluslararası Hakemli Psikiyatri ve Psikoloji Araştırmaları Dergisi, 2*(2), 68-90.

Ziyagil, M. A., Bilir, P., Çekin, R., Temur, C. S., 2014. Türkiye'de sporda saldırganlık, şiddet ve çözüm önerileri. *CBÜ Beden Eğitimi ve Spor Bilimleri Dergisi*, *7*(1), 1-14.

EKLER

EK: 1 Demografik Sorular

***Doğum yeriniz** …….
*** Boy/kilo** ……
***Yaşınız** ( ) 12 ( ) 13 ( ) 14 ( ) 15 ( ) 16 ( ) 17 ( ) 18
***Cinsiyetiniz** ( ) Kadın ( ) Erkek
***Kullandığınız ya da kullanmakta olduğunuz madde**
( ) Yok ( ) Sigara ( ) Alkol ( ) Uyuşturucu
***Aile türünüz**
( ) Çekirdek (anne, baba, çocuklar)
( ) Geniş aile (anne, baba, çocuklar , diğer akrabalar)
( ) Parçalanmış aile (anne, baba boşanmış)
***Kardeş sayınız (siz dahil)**
( ) Tek çocuk
( ) 2-3 çocuk
( ) 4 ve daha fazla
***Kaçıncı çocuk olduğunuz**
( ) İlk çocuk
( ) Ortanca/ortancadan biri
( ) Son çocuk
***Kiminle yaşıyorsun**
( ) Çekirdek aile ( ) Geniş aile ( ) Anne baba boşanmış anne yanında
( ) Anne baba boşanmış baba yanında
***En uzun yaşadığınız yer**
( ) İl ( ) İlçe ( ) Köy
***Bulunduğunuz yere göç ile mi geldiniz**
( ) Evet ( ) Hayır ( ) Cevap evet ise hangi şehir……/göç yılı…….
***Anne ve / veya babanız yaşıyor mu**
( ) Her ikisi yaşıyor ( ) Baba vefat etmiş anne yaşıyor
( ) Her ikisi yaşamıyor ( ) Anne vefat etmiş baba yaşıyor
***Annenizin eğitim durumu**
( ) Okur yazar değil ( ) İlkokul mezunu ( ) Lise mezunu
( ) Lisansüstü mezunu ( ) Üniversite mezunu
***Babanızın eğitim durumu**
( ) Okur yazar değil ( ) İlkokul mezunu ( ) Lise mezunu
( ) Lisansüstü mezunu ( ) Üniversite mezunu
***Anne ve baba tutumlarını nasıl yorumlarsınız**
( ) Demokratik ( ) Hoşgörülü ( ) İlmalkar ( ) Otoriter
***Aile içinde sözlü şiddet yapılıyor mu?**
( ) Evet ( ) Hayır
Yapılıyorsa kime tarafından…… ., kime karşı……..
***Aile içerisinde fiziksel şiddet uygulanıyor**
( ) Evet ( ) Hayır
Yapılıyorsa kim tarafından……., kime karşı……
Ailenizin aylık geliri ( ) 0-3000 ( ) 3000-5000 ( ) 5000-7500 ( ) 75000 veya daha fazla

EK: 2 Şiddet Eğilimi Ölçeği

Aşağıda bir insanın yaşamındaki çeşitli tepkilerini ve düşüncelerini ifade eden cümleler yer almaktadır. Her tepkinin sizin düşüncenize uygun olup olmadığını belirtiniz.

		Hiç Uygun Değil	Biraz Uygun	Uygun	Çok Uygun
1	Hoşuma gitmeyen bir olayla karşılaştığımda hemen sinirlenirim				
2	Doğru olduğuna inandığım konularda eleştirilmek beni sinirlendirir				
3	Rahatsız olduğum durumlar karşısında sinirlendiğimde kendimi kontrol edemiyorum				
4	Duygusal ya da fiziksel olarak rahatsız edildiğimde fiziksel olarak karşılık verme isteği duyarım				
5	Sinirli olduğumda bir şeyleri kırma isteği duyarım				
6	Arkadaşlarım, annem, babam vb. insanlarla çok sık tartışmaya girerim				
7	Hak etmiş olanlara layık oldukları ceza verilmelidir				
8	Eğer beğenmediğim bir şey olursa en yakınımla bile tartışırım				
9	Bence hayvanların av maksadı ile vurulmasında sakınca yoktur				
10	Diğerlerinin saldırılarına karşı güçlü bir arkadaş grubu mutlaka olmalıdır				
11	Eğer saldırıya uğramışsam aradan geçen zamana bakmaksızın aynı şekilde karşılık veririm				
12	İnsan çevreden gelen tehditlere daima hazır olmalıdır				
13	Bu dünyada en önemli şey diğerlerinden güçlü olmaktır.				
14	Sık sık kavga ederim				
15	Bazı insanlara karşı zor kullanılabileceğine inanırım				
16	Bazı hallerde insanlara karşı zor kullanılabileceğine inanırım				
17	Kavgaları seyretmek beni rahatsız etmez				
18	İnsanların benden korkması hoşuma gider				
19	Bazen başkalarına zarar verme isteği duyarım				
20	Sokakta başıboş dolaşan hayvanlar ortadan kaldırılmalıdır				

EK: 3 Psikolojik Dayanıklılık Ölçeği

		Bana Çok Uygun	Bana Uygun	Bana Uygun Değil	Bana Hiç Uygun Değil
1	Ailem benimle gerçekten ilgilenir.				
2	Ailem başarılı olacağıma inanır.				
3	Ailemle eğlenceli zaman geçiririm				
4	Aile içinde alınan kararlarda fikirlerim dikkate alınır				
5	Yaşam zorluklarına karşı dayanıklıyımdır.				
6	Zor şartlarda dahi serin kanlı davranabilirim.				
7	Genelde olaylara kötümser bakarım.				
8	Ailem paylaşacak bir şeyim olduğunda beni dinler.				
9	Ailem sorunlarım olduğunda bunu fark eder.				
10	Öğretmenlerimden benimle gerçekten ilgilenen kimse yok.				
11	Öğretmenlerim içinde yaptığımı takdir eden kimse yok				
12	Ailemin yanında bulunmaktan mutluluk duyarım.				
13	Şartlar değiştiğinde ne yapmam gerektiğini çabucak anlarım				
14	Kendimde hedeflerime ulaşacak kararlılığı göremiyorum				
15	Sorumluluk almak bana zor geliyor				
16	Hayat, bana pek yaşanılası gelmiyor.				
17	Öğretmenlerim arasında beni dinleyecek kimse yok				
18	Hayal ettiğim geleceğe ulaşabileceğime inanıyorum.				
19	Bir kişinin bir olay ya da durum karşısında nasıl hissedeceğini anlamakta iyiyimdir				
20	Diğer insanlara ilgi göstermekten hoşlanırım				
21	Karşımdaki kişinin o anda neler hissettiğini anlayabilirim				
22	Okulda olmasam hiçbir öğretmenim bunu fark etmez.				
23	Okulda güzel bir şey yaptığımda kimse bunu takdir etmez				
24	Yokluğumu fark edecek arkadaşlarım vardır.				
25	Sorunlarımı anlatabileceğim arkadaşlarım vardır.				
26	Yaşamımın alacağı yön üzerinde yeterince kontrolümün olmadığını hissediyorum				
27	Zor zamanlarımda kendisine güvenebileceğim arkadaşlarım vardır				
28	Zor durumda kaldığımda arkadaşlarım bana yardım ederler				
29	Güzel zaman geçirdiğim arkadaşlarım vardır				

EK: 4 Girişimsel Olmayan Araştırmalar Etik Kurulu Başkanlığı

Evrak Tarih ve Sayısı: 04.02.2022-E.42344

T.C.
MUNZUR ÜNİVERSİTESİ REKTÖRLÜĞÜ
Girişimsel Olmayan Araştırmalar Etik Kurulu Başkanlığı

Sayı : E-30603717-050.06.04-42344 04.02.2022
Konu : Kararlar

DAĞITIM

Girişimsel Olmayan Araştırmalar Etik Kurulu Başkanlığının 18.01.2022 tarih ve 2022/1 sayılı oturumda alınan 04 nolu kurul kararı ekte sunulmuş olup;
Bilgilerinize arz ederim.

Dr. Öğr. Üyesi Muhammed Bahadır
SANDIKÇI
Kurul Başkanı V.

Ek: Etik Kurulu Kararları 4 (2 sayfa)

Dağıtım:
Gereği:
Sayın Dr. Öğr. Üyesi Muhammed Bahadır SANDIKÇI

Bilgi:
Rektörlüğe

Bu belge, güvenli elektronik imza ile imzalanmıştır.
Belge Doğrulama Kodu :*BS44P32BEC* Pin Kodu :51942
Belge Takip Adresi : https://ebys.munzur.edu.tr/enVision/Validate_Doc.aspx?eD=BS44P32BEC&eS=42344

Adres:Aktuluk Mah. Üniversite Yerleşkesi Merkez / Tunceli
Telefon:0 428 213 17 94 Faks:0 428 213 18 61
e-Posta:universite@munzur.edu.tr Elektronik Ağ:www.munzur.edu.tr
Bilgi için: Necip Doğan
Unvanı: Şef
Tel No: 0 428 213 16 83-1029

Bu belge, güvenli elektronik imza ile imzalanmıştır.